

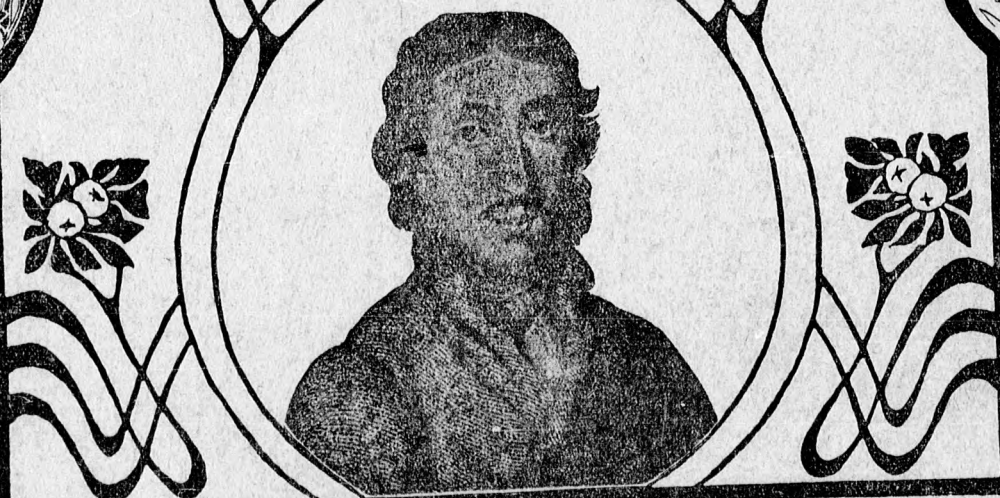
Első év. 12-ik füzet.
 Debrecen 1904. július 1.

CSOKONAI LAPOK

IRODALMI FOLYÓIRAT

Szerkeszti:

RUDNYÁNSZKY GYULA.

Megjelen minden hónap
 elsején.

Előfizetési ára:

Félévre 5 kor. — fill
 Negyedévre 2 „ 50 „
 Egy füzet ára 90 fillér.

KIADÓ LAPTULAJDONOS
 MORVAY ZOLTÁN

DEBRECEN,
 CSOKONAI-NYOMDA
 RUZICKA GYULA ES TÁRSA.

Szerkesztőség:

Debrecen, Csapó-utca
 19. szám.

Kiadóhivatal:

Debrecen,
 Csokonai-Nyomda,
 Kossuth-u. 13. sz.

Finom és a legjobb kivitelű férfi fehérneműek, valamint teljes úri kelengyék a legjutányosabb árak mellett készülnek

Békés Lajos kalap-, fehérnemű- és divatüzletében

Debrecen, Főpiac.

A téli idényre keztük, kalapok, orosz sárcipők, dániai bőrkabátok, továbbá mindennemű úri divatcikk.

A hölgyvilág figyelmébe ajánljuk

!! Lovass és Ladányi

(Piac-u. 7. sz.)

Női ruhakelmékkel, selymekkel, mindenféle újdonságokkal és díszekkel gazdagon felruházott áruházát.

E két ifju ember e téren sokáig működött külföldön, volt alkalmuk nagyobb világi gyárakkal összeköttetésbe lépni.

Időközönként egyikőjük megy Párisba, a divatfészekbe hol személyesen vásárolják össze a díszingvált minták újdonságait.

Mütermükben női ruhák angol és francia modellek után gyorsan és pontosan készíttetnek.

Molnár János építő

Debrecen, Kar-utca 24. szám.

Elvállal minden e szakmába vágó új munkákat, — ócska épületek átalakítását, csatornázásokat, régi épületek javítását, nedves falak szárazzá tételét stb.

MIHALOVITS J. gyógyszerésze a „KIGYO”-hoz DEBRECENBEN.

Ajánlja a teljesen fémmentes s kiváló jöhatású „Mollitergin” arc s kézbőr finomító szépítő szerét, mely a szélkifujta arcot vagy kezeket a legrövidebb idő alatt fehérré, puhává és üdévé teszi s a powder alá is igen ajánlható. Hatása gyors és biztos! Mint bőrápoló szer páratlan. Egy üveg „Mollitergin” ára 1 korona.

Pártoljuk a hazai kisipart! A legfinomabb a legdivatosabb Keztük, valamint a legszak-szerűbben készült Sérvkötők, Haskötők stb. a legjutányosabb árakon kaphatók és megrendelhetők

Vitárius Béla külföldön tanulmányozott kéztűs és kötszerész mesternél DEBRECEN, Főtér, Bádógos-u. 1. (Tisza-palota.) Tóth Béla gyógyszerésze mellett.

Debreczeni Vasöntőde és Góplakosság

Péterfia-Hadház-utcai telepén

Kerti locák és asztalok, Kutszivattyúk, vízfecskendők, Sirkeresztek és kerítések, Uthengerek, építkezési vastárgyak, Első kézből olcsó gyári árakon kaphatók!

Csokonai Lapok

ezidőszerint Magyarország legolcsóbb és legdiszesebb irodalmi folyóirata.

Négy soros apróhirdetés közlési díja félve 5 korona egész évre 10 korona.

Egy tizedrészes hirdetés egyszeri közlése	5 korona.
„ „ „ negyedévi „	24 korona.
„ „ „ egész évi „	80 korona.
Egy huszadrészes hirdetés egyszeri közlése	3 korona.
„ „ „ negyedévi „	12 korona.
„ „ „ egész évi „	40 korona.

Nagy János cipésmester

Debrecen, Paacsirta-utca 47. szám a.

A legelegánsabb és legtartósabb cipőket

készítik mérték után urak, nők, gyermekek részére a legolcsóbb árakon. Javitásokat jutányosan eszközölök.

Legelőnyösebb bevásárlási forrás
férfi-fiu- és gyermek ruhákban: Neumann M.
 cs. és kir. udvari szállítónál
 Debrecen, Piac-utca 49. sz.

5 KORONÁÉRT küldök, míg a készlet tart, 4 és fél kigr. finom, enyhe virágillatú PIPERESZAPPANT

rózsa, ibolya, tojásolaj, glicerin, speik és mosus darabokból szépen összeválogatva utánvétellel
AUFFENBERG JÓZSEF
 Budapest, VII. Huszár-u. 6.

Egy háztartási mérleg ingyen!

Mesésen olcsó árak mellett küldöm szét tuhalmozott raktáramból világhírű s kiválóságukért általánosan kedvelt

mexikói ezüst-áruimat és pedig:
 6 db mexikói ezüst asztalkést,
 6 „ „ „ evővillát,
 6 „ „ „ evőkanalat,
 12 „ „ „ kávéskanalat
 6 „ kiváló deszertkést,
 6 „ deszertvillát,
 1 „ mex. ez. levesmerőkanál,
 1 „ mexikói ezüst tejmerítőt,
 2 „ elegáns szalon asztali gyertyatartót.

Minden megrendelő ezenkívül jutalomképpen egy szavatoság mellett pontosan működő, 12 és fél kiló hordképességű háztartási mérleget teljesen díjtalanul. A mexikói ezüst egy teljesen fehér fém (belli is), melynek tartósságáért és kiváló minőségéért jótállást vállalok. Szétküldés a pénz előzetes megküldése esetén vagy utánvétellel történik az európai raktárból.

AUFFENBERG JÓZSEF Budapest, VII., Huszár-u. 6.

Butor Allandó kiállítás. Saját gyár. Alapított 1875. Osztr. magy. szab. asztalgyár. Teljes lakberendezések u. m. háló, ebédlő és szalon berendezések a legfinomabb kivitelben kaphatók
SCHWARZ VILMOS csász. és kir. udvari butorgyárosnál.
 Debrecen, Piac-u. 71.

Nógrádi Sándorné nőruha varróterme Lamprecht-ház emeletén.
 Debrecen, Piac-utca 42.

Elfogadok a legújabb divat szerint toalettek elkészítését, egyszerűtől a legdiszesebbig, szolid árak mellett. Vidéki megrendeléseket pontosan teljesítek.

CSOKONAI-NYOMDA

KUZICSKA GYULA ÉS TÁRSA

KOSSUTH-UTCZA 13.

TELEFON-SZÁM: 139.

NYOMTATVÁNYOKAT, egyszerű és
díszes, modern kivitelben a leg-
jutányosabb árért készít. 🌸🌸🌸🌸🌸🌸

A

hidegviz-gyógyintézet

a nagyerdei fürdőben már megnyílt.

Mindenféle gyógyfürdők

előállítatnak.

Legelőkelőbb és legmegbízhatóbb cégek.

Tavaszi újdonságok!

Leány ruhácskák,
Női Kalapok,
Női Felöltők —
Napernyők

Dusválasztékban olcsón
magyar kir. főposta mellett.

Selyem és Szövet Blousok

minden elfogadható árban
kaphatók

Rózsa Ignác
Párisi divatáruházában

Tavaszi idényre: Divatos és jutányos **CONFECTIO.**

Női és
leányfelöltők,
kalapok
beszerzésére
ajánljuk

Rózsa

elismert
legnagyobb
női divat
áruházát

Debrecen, Kistemplom-bazár.

Plissé és Gouwré Intézet.
Külön kalap Szalon.
Gyászkalapokból állandó raktár.

GOLDSTEIN KAROLINA
orvosilag elismert mellfűző műterme Debrecen.

Festőminták Gyürky Sándor
papirkereskedésében.

Dávidházy Kálmán könyvkötészete

Debrecen, Fűvészkert-utca 9. — Elsőrangú cég min-
den könyvkötészeti és díszműcikkok készítésére.

A Péter Pál-féle Kispipa vendéglőt átvettem Csapó-
utca sarkán. Ajánlom kitűnő ma-
gyar konyhám és tisztán kezelt Beke Aladár
boraimat a közönség b. figyelmébe donos

Legjobban ajánlható az uri közönségnek az
**Amerikai Vegészeti Ruha Tisztító és javító
intézet.**
Menerik József Csapó- és Vár-utca sarok.

Festőminták Gyürky Sándor
papirkereskedésében.

Skóth Lajos fegyverműves

Széchenyi-utca 3. sz.

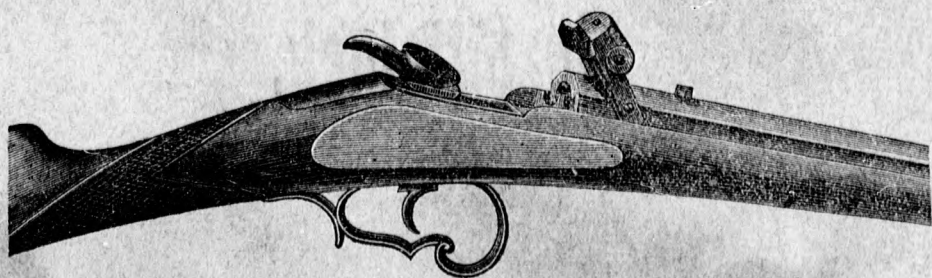
Ajánlja

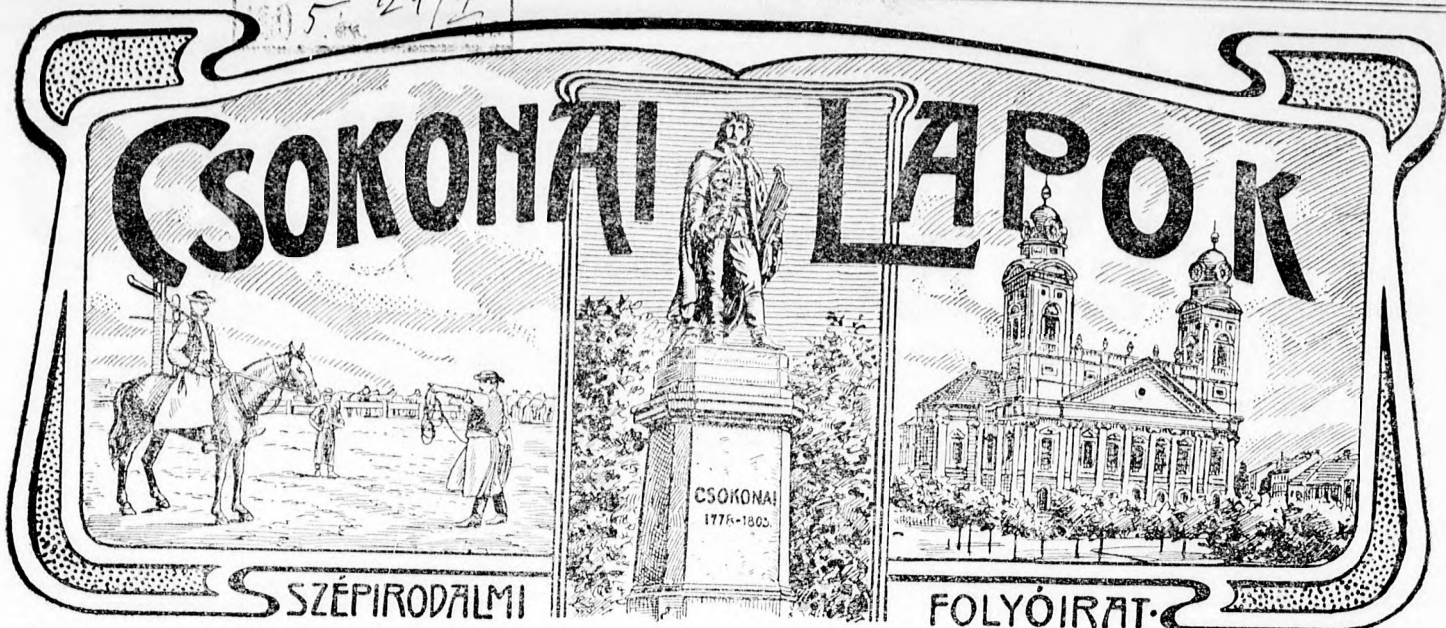
serét és golyós fegyvereit

melyek átdolgozva és pontosan belőve vannak.

Minden a vadászathoz tartozó cikkek a legjutá-
nyosabb árban nálam beszerezhetők.

Használt fegyverek megvétetnek vagy becseréltetnek.

Előfizetési ára:
Félévre 5 korona — fillér.
Negyedévre 2 korona 50 fillér.
Egy füzet ára 50 fillér.

Szerkeszti:
Rudnyánszky Gyula.

Szerkesztőség:
Debrecen, Csapó-utca 19. sz.
Kiadóhivatal:
Debrecen, Csokonai-nyomda.

Vas Gereben.

Ünnepről szólunk, ünnepiesen szóljon a hangunk. Mert ünnep van akkor, ha az élők kegyeskednek megemlékezni egy-egy halottról, aki pedig betükbe jegecedve egész lelkét hagyta örökségül az élő világra. S örülhetünk, hogy halála után egyáltalán megemlékeztek róla. Hisz életében — abban a hányatott, küzdésekkel és viharokkal terhes életben — eléggé megfeledeztek szegényről.

Azonban az ünnepies, örömtől dagadó hang sehogyse akar sikerülni. Sőt inkább olyasforma fojtogatást érzünk a torkunkban, mint mikor a magyar elkeseredésében amúgy magyarosan jól elkáromkodni szeretné magát.

Hát van okunk örülni ennek az ünnepnek? Van okunk örülni annak, hogy a sok-sok éven át egy magtárban heverő emléktáblát végre elhelyezték eme nagy írónk szülőházán?

Azt hiszem, hogy nincs! . . . Sőt talán kár is volt megzavarni — amit egész életében úgyszólván nélkülöznie kellett — nyugalma . . .

De ami megtörtént, megtörtént. Vegyük most már magát az ünnepet. Nézzük, hogy milyen volt az. Volt-e benne sziv, volt-e benne lélek? Volt-e benne igazság?

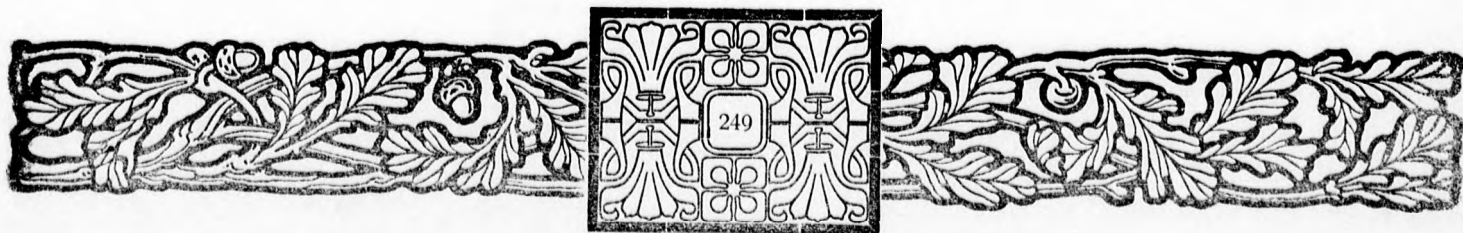
Vajjon a magyar irodalmat képviselte-e valaki a legmagyarosabb író emlékünnepén? Aki a legtisztább, legtermészetesebb, harmatos magyar lélek volt, eljött-e valaki áldozni szülőházához? Hányan jöttek a kicsiny, de csinos, ked-

ves faluba, mely őt gyermekének vallja? Kik keresték föl azt a kis helységet, mely Magyarország legszebb fekvésű helyén, úgyszólván a virágos kertjében, a kies Dunántúl viruló ölében van? Ahol nincs meg a meredek szirtek szürke nyomasztó komorsága, sem a síkság végtelen, fakó lapossága, hanem mint e kettő szerelmes egyesülésének tökéletes gyümölcsében: szelíd-lejtőjű, tüzes bortermő hegyek és dús kalászt adó, nyájas völgyek ölelkeznek egymással. Ahol a gyermekifjú zsenge, fogékony lelkébe maga a természet oltotta belé azokat a mesterkéletlen, egyszerű, igaz hangokat, melyeket írásaiban még ma is bámulunk. Ahol a hamisítatlan, humoros magyar kedély úgyszólván a levegőben van, amit azonban csak az tud megérteni, aki maga is ott született . . . Kérdem újra, ki képviselte ott a magyar irodalmat?

Senki!

Megjelent ugyan Rákosi Jenő, az ujságírás atyamestere és ezzel vége. A többi kisebb-nagyobb ujságírók, akik a nagy Moloch szolgálatában emésztik önmagukat, nem igen jönnek számításba. Az irodalom nem volt jelen.

Ezen sincs azonban mit csodálkoznunk, mert tulajdonképpen nincs is magyar irodalom. A mai, irodalomnak nevezett írásmesterség minden, csak nem magyar. Csupa zűrzavaros idegen-utánzat. És annak is csak a selejtje, a legléhább hulladék. Amit odahaza is csak a legszűkebb elfajult és erkölcstelen mivoltában túl-

rett kör ismer, azt megteszik nálunk iskolának. Fölállítják követendő iránynak. És vannak is sokan — a ferdültagyúak közül — akik követik.

Egy nemzet írója sem követ el nagyobb árulást nemzete és nyelve ellen, mint a mai magyar. Ahelyett, hogy Vas Gerebenektől tanulna tiszta, üde, magyaros művészetet: mindenféle külföldi tehetségkorcs és betegirányú izmus szolgai másolását úzi. Ahelyett, hogy az igazi szép, a valóban nemes vonásokat keresné és azt dicsőítve, magához emelni igyekeznék a szíveket és lelkeket, inkább maga száll le a sárba, a szennybe, a piszokba és szinte kéjelegve turkál benne. Ahelyett, hogy tisztító, javító apostola, megváltója akarna lenni a mai magyar író korának, népének, — sőt ellenkezőleg bűnre csábítója, elkárhozó démona, testi-lelki megméltelyezőjévé leszen . . . Így érünk aztán mind mélyebbre a lejtőn, míg végre egészen belesüpedünk a fertőbe . . .

Szóval nincs is manapság magyar író. A kik vannak, amolyan kakukkfiókok, kiket idegen származású tojásból e haza pacsirtái és csalogányai költöttek ki. És ők, mint igazi kakukktermészetek, kiűzik a fészkekből a tulajdonképeni énekeseket s maguk foglalják el lassan-lassan az összes berkeket és viruló ligeteket . . .

Oly nagy a mai irodalomban az erkölcsi züllés meg a romlottságban való tobzódás, hogy ezt a sodoma-gomorai fekélyes elfajulást valóban csak valami tűzeső tudná alaposan kiegyenesíteni vagy megszüntetni. Vagy tán még az se . . . Mindezeket pedig a legmagyarabb író: Vas Gereben emlékének léleknélküli, kisszerű ünneplése jutatta eszünkbe . . .

Te pedig bocsásd meg nekünk, hogy a Te nevedben idéztük ennek a visszafejlődő irodalomnak már-már teljesen kihűnyő lelkiismeretét!

Utolsó Igric.

Püspöki ebéd.

*Váci püspök akartam lenni,
Mikor gyermek voltam én,
Ha kérdesték: mi leszessz? Váci
Püspök, csak est felelém.*

*A háziak nagyon nevettek,
Derék dolog! ugy legyen!
Nem teljesült a jó kívánság,
Más irányt vett életem.*

*Váci püspök nem lettem, ámde
Püspöki lak falai
Befogadtak engem is egyszer,
S történt mégis valami.*

*A püspökség fejében akkép
Kárpótolt a kegyes ég:
Ebédre hitt a derék püspök,
S én — vendége leheték.*

Dalmady Győző.

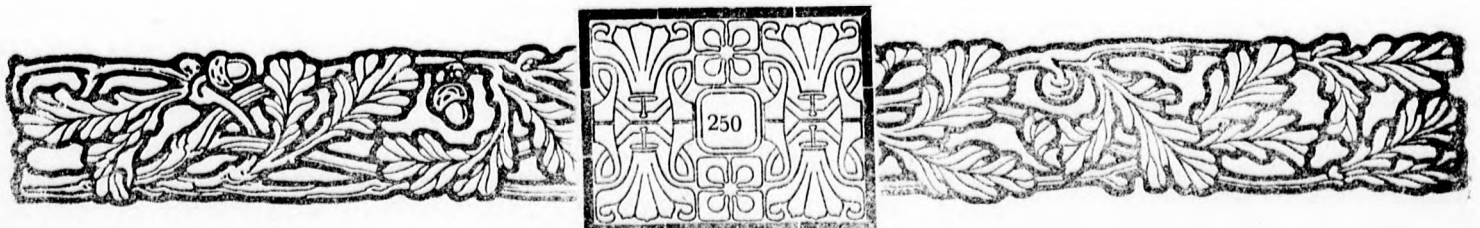
Egy rajongóról.

Komjáthy Jenő emlékezete.*

Irta: Palágyi Menyhért.

Komjáthy Jenőnek az volt az egyedüli de nagy bűne, hogy mértéktelen szerelemmel áldozott az örök-szépnek oltárán. Ez elköltözött sajátos nagy szellem a költészet halottja, nemesak abban az értelemben, hogy halála a poézis vesztesége, de abban az értelemben is, hogy a költészet volt okozója az ő korai halálának. Ő igazán saját muzsájának az áldozatja. Az ihlet perceit órákká és óráit napokká szerette kinyújtani és volt idő nem egyszer, midőn éjt és napot, napot és éjt egygyé téve, hevületből hevületbe sodortatva, egy nemében a lírai önkivületnek leledzett, mely a hozzá közel állókat mély aggodalommal töltötte el. És ha elmúlt a nagy láz, ő megpihenni akkor sem tudott. Hevület nélkül létezni: neki kín

* Szolgálatot véltünk tenni, a kilenc évvel ezelőtt meghalt, de már is olyan jól elfelejtett negytehetségű poéta emlékének, mikor Palágyinak, a költő halálára írt eme szép megemlékezését olvasóinkkal is megismertetjük.

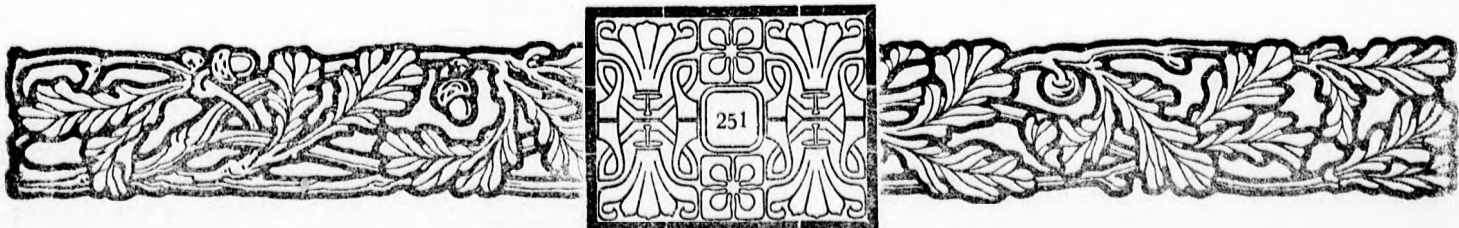
volt, évdni kezdett és kételkedni, mintha csak attól kellett volna tartania, hogy az ihlet órája elmulván, soha többé visszatérni nem fog. Addig gyötörte magát a kétségbeesés minden gyötrelmeivel, míg szíve ismét lángragyult és szent dobzódásban megfedkezhetett minden földi dologokról. Így hamvasztotta el önmagát időnek előtte.

Ha visszatért valamely régebbi költeményéhez, teljes erővel újból átélte annak izgalmait s e visszatérésből valóságos rendszert csinált: nehéz óráiban így melengetve magát saját lelkének eltűnt melegén. Nagyon rászorult e módszerre, mert egészen magára volt utalva. Nem lévén közönsége, dalait visszhangtalan magányban dalolta. Hát teremtett önmagának saját lelkében közönséget és visszhangot: nemcsak költője volt verseinek, de lelkes közönsége is, kritikusa, dicsőítője, sőt előadó művésze egyszemélyben. Nem közönséges élvezet volt szavaltát hallgatni. Jobb szavaló interpretátorát verseinek alig képzelhetni, mint amilyen ő maga volt. Csodálatosan nagy kék szemekben nem földi derű fénylett. Ajkai körül mély fájdalommal vegyülő kéjes elragadtatás ült, emlékeztető ama vértanukra, kik hitükért örömmel szenvedtek tüzhálát. Hanglejtésében a tiszta abstract értelmesség különös módon egyesült a lelkesedés hihetetlen crescendóival. Az elvont logikai és a túlradó pathetikus elem épp oly furcsa frigyre lépett előadásában, mint magában költészetében, úgy, hogy szavaltata teljesen föltárta költő-filozóf lényének minden alkat-elemét. Föllengzésében soha nem volt semmi csináltság, semmi színfalhasogatás s ezért ellenállhatlan erővel magával ragadott. Az egyhangúságot is el tudta kerülni: fönszárnyalásába gyakran megrázó démoni hangokat vegyített, melyek pillanatra betekinteni engedtek egy fényes szellem mély, sötétlő örvényeibe. De teljes, összhangzatos gyönyört még sem tudott kelteni szavaltával: valami nyugtalanságot hagyott hátra, valami bántó aggodalmat, melyről — kik őt hallottuk — magunknak világosan beszámolni nem tudtunk. Most már értjük nyugtalanságunkat, legalább utólag minden dolgán fölfedezni véljük az elmulásnak előérzetét, a korai halálnak előre vetett gyászos árnyékát, mely sejtelmesen ott lebegett a rajongó poéta nyulánk, magas alakja körül.

Ami a Komjáthy Jenő költészetét a maga nemében egyedül állóvá teszi: az az absztrakt ihlet, melyről nem tudni, hogy mi tulnyomó benne, az elemének nagy elvontsága, avagy inkább a tüzelő szenvedélynek féktelen föllángolása. A dal mindig az alkalom szülöttje, így tanítják ezt a lírai költészet realistái. De a nagy kérdés az, hogy mit tekint valaki lírai alkalomnak és ami fő, hogyan tud valaki élni az alkalommal. Ki akarna a költőnek utasítást adni, hogy életét mily pontokon ragadja meg és mely mozzanatait öntse dalba? Száz látszólag nevezetes alkalom múlik el és a költő néma marad, míg egyszerre csak

megszóal a lant és a szem hasztalan fürkészi, hogy mily külső esemény zendítette meg húrjait. Száz külső alkalomból végül leszűrődött a belső alkalom, mely az igazi dalnak szülőanyja. A mi kedves csi-csergő dalosaink egész legiója nagyon jól tudja, hogy a dalnak csak akkor van lírai hitele, ha jelezve benne az alkalom, melyben fogantatott; mégis őket olvasva hányszor kell fölsóhajtanunk: mit ér a legszebb alkalom, ha hiányzik hozzá a poéta. Komjáthy-nál éppen fordítva áll a dolog: ő minden ízében poétikus lélek, a leghamisítatlanabb fajtából való lírikus, de szegény az alkalmakban. A gyakorlati érzék ama teljes hiánya, mely Komjáthyt az életben jellemezte, valami módon átragadt még költészetére is. Hiányzott belőle, hogy úgy mondjam, a poétai élelmesség, mely a maga nagy ajándékait valami ügyesen megragadott festői helyzetekhez, regényes mozzanatokhoz, ünnepies színű alkalmatosságokhoz fűzné. Pedig a kicsiny sziveket és a kicsiny elméket csak ily apró fortélyokkal nyerhetjük meg. A pillanatot és helyzetet ügyesen fölhasználni valamely látszat keltésére, ez volt mindenha a szemfényvesztők nagy művészete és a világ mindenha fölült nékiök az irodalomban csak éppen úgy, mint a politikában. Komjáthy Jenő nem értett ahhoz a mesterséghez, hogyan kelljen önmagát insceniroznia; holott a modern világ a művészetekben éppen csak ezt a mesterséget fejleszti bámulandó tökélyre. Csak egy kicsit tudott volna komédiás lenni és kétségtelenül országra szóló sikereket arat vala. De mit neki minden kicsinyes ügyeskedés az alkalmak megragadása körül! Hát az egész élet — így kérdezné ő egyéb-e mint egyetlen nagy alkalom a lírai exaltációra? És az egész mindenség egyéb-e, mint egyetlen elégia, vagy himnusz, mely az emberszívből árad? Mily hitvány szív lehet az, melynek még külön alkalmatosságok is kellene a kétségbeesésre avagy a gyönyörítasságra! És valóban Komjáthy szíve nem volt egyéb egy himnusz-óceánnál. Örökké hullámozó tenger, melyre délszaki nap feküdt és melyen fölváltva tomboló vész viharzott által. Csupa habtaréj, csupa toronyfelhő; avagy csupa éther és azur égbolt. Szóval nedves elem és levegőég, de sehol semmi szárazföld. Tenger, melynek partja nincsen. Ha Noé galambját e vizekre bocsátják kémlelés végett, az bizonyára az idők végeig mindig csak a bárkába térne vissza. Mert ameddig csak a szem elha:ol és túl minden láthatáron csak áradat és áradat, mely vagy a fényes eget tükrözi, vagy magából kikelve telhetetlen vágygyal ostromolja a mennyeket. Fönséges játéka az elemeknek, de mily jól esnek valami nyugodt, száraz helyről szemlélni őket. Komjáthy azonban legkisebb mértékben sem törődött olvasóinak szellemi kényelmével. A ki őt élvezni akarja, annak Madách Ádámjaként röpdülni kell tudnia a világűrön keresztül.

Könnyen érthető ily módon, hogy a siker elkerülte őt, vagy pedig ő a sikert. Nem találtak egy-

másra és ha találkoztak volna, azt hiszem, akkor sem értették volna egymást. A szép munka létrejöttének szükséges föltétele-e a siker? — kérdezné Komjáthy, ha maga beszélhetne. Nem elébb támad e a remekmű és nem utóbb érkezik-e az elismerés? Nos, ha csak később érkezik, akkor talán el is maradhatna. Miféle sikert aratott Reviczky Gyula? Az elismerésnek halvány, hideg sugara éppen csak hogy a haldoklót érinthette még, ki pedig már akkor érzéketlen volt minden földi hiúság iránt. — És miféle sikereket aratott lírai költészetünk tüneményes alakja, Vajda János! Ötven éven át írta a költeményeit, a nélkül, hogy a dicsőség szárnyaira vette volna. S egyszer üdvözlő íratot intéztek hozzá közéletünk összes vezérlő egyéniségei. Ez szép dolog és úgylátszik, hogy ez az a mit sikernek mondanak. De vajjon kinek sikere-é ez? Én azt hiszem, a költő tulajdonképeni sikere csakis a munka, melyet alkot. Viszont ha valaki egy szép művet fölfog és átérez, az elsősorban az illetőnek magának sikere. Ha valamikor Vajda költői jelentőségét az egész nemzet megismeri, akkor az legfőképen a nemzet sikere leend. Megengedem, hogy gyönyörű szép dolog lehet, ha valamely kiváló egyéniség egy hatalmas érzésben vagy eszmében találkozik az egész nemzettel és mindkét félnek sikere úgyszólván egybe csattan össze. A világtörténelem ünnepi nagy momentumait ilyeneknek képzelem, a hol az egyéni lángész és nemzet egésze egymásra talál mint vőlegény az arára. Ily pillanat lehetett az, midőn Petőfi dalain lelkesült a nemzet. Dicső pillanat! Vagy csak mi látjuk oly szépnek, a távolból és a történelem mindig egyformán sivár? De bármint legyen, ha kérdeznék tőlem, mi szebb: a népszerűség árja által emeltetve létesíteni a szépet, avagy megfordítva az ár ellenére ismeretlen magányban alkotni maradandót, én nem haboznám az utóbbit dicsőbbnek mondani.

Igy szolt volna Komjáthy, vagy ha mindezt el is hallgatja, így érzett és gondolkozott valójában. Ama túlérzékeny lelkek közé tartozott, kik félnek az elismeréstől. Mintha csak a kiválóságban is volna valami szégyen és az elismerés e szégyent leplezné le. Vagy mintha a lelki fensőbbség bosszantaná a világot és jobb volna azt félénken elrejteni. Vagy talán mintha oly végtelen gyönyör volna a dicsőség, hogy jobb lenne a jövőre halasztani és addig is csak ábrándozni róla. Vagy megfordítva, mintha az elismerésben valami lefőzetés rejlenék, valami végkielégítés koldus-alamizsna, melyet az igazán büszke szív el nem viselhet. Elég az hozzá, hogy Komjáthy, a poeta érvényesülési hiúságát le tudta magában küzdeni, természetesen csak folyton megújuló nagy benső vívódások árán, melyek végig húzódnak egész költészetén. Az önbecsét érző, de gyakorlatias cselekvésre képtelen, a magányos álmódosásra kárhozott és mégis az egész emberiséget magához ölelő költőlélek minden bűjját, keservét, szégyenét, haragját, epedését, te-

hetetlenségét, kételyét, föllengzését, ujjongását és végül megdicsőülését a legváltozatosabb árnyalatokban tudja kifejezni. Mikor öntudata nyugodt, önmagát bemutatva, így szólal meg:

Ki fény vagyok, homályban éltem,
Világ elől elrejtezem,
Nagy, ismeretlen messzeségben
Magányosan lobogtam én.

Majd elborúlva évődik és menti magát:

S kérdelem magamtól olykor elborúltan:
Minden ragyog; hát sűrű köd borúban
Miért jársz te köztük, miért jársz koszorútlan?

Hamar beláttam: jobb, hogy ismeretlen
Mi szép, mi nagy e vágyak dúlta mellben;
Beh jó, hogy lelkem tőlük illetetlen!

Nemvont könnyű siker, vásári lárma,
És ködruhában, nesztelenül járva,
Maradtam ismeretlen, néma, árva.

Vagy keserű kacajjal kérdi:

Mondjátok óh, hogy van e dúsabb
És van-e mégis nyomorútlabb
E koldus-gazdag földtekén,
Miként az álmok fejedelme
A vágyak óriása — én.

Aztán az élet meghurcoltatásai között méltatlankodva:

Mindig gyűlölte a nagyot a kisebb,
Alkotni kontár, de bosszúra frisebb
Azért, bár átokért kiált e nyílt seb

És bár méltó harag piritja arcom,
Civódni nem fogok a közpiacezon,
Borostyán vár reám másféle harcon,

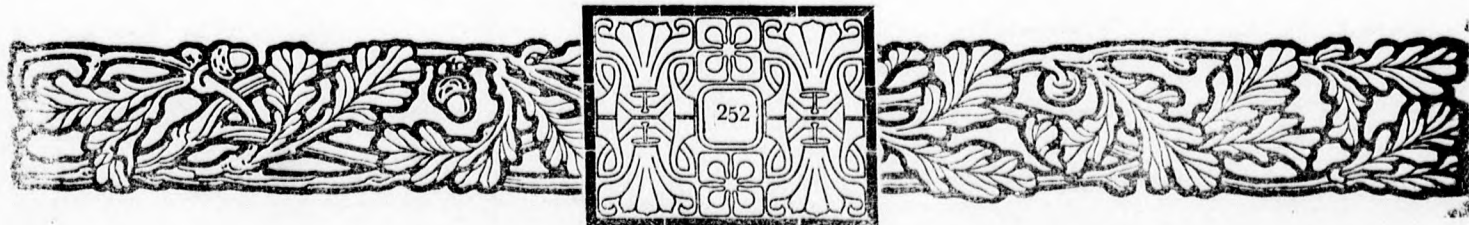
Vagy egy nemével a büszke kétségbeesésnek:

„Nem lesz belőled semmi sem!”
Ezt olvasám le én, igen,
Ezt láttam írva minden arcon,
Mióta öntudatra ébredék;
Megjósolá mindenik kudarcom!
S én semmi, semmi sem levék,
Nincs áram a világgpiarcon.

Nem lesz belőlem semmi sem!
Ussom a végtelen vizen,
Az örök feledés honába
Szinén a hirnév tengerének
Csillog a hitvány és a kába,
De én velők még sem cserélek,
Vonz e magányos büszke pálya.

Máskor meg egészen elernyedve:

Feledni és feledve lenni vágyom!
Hogy ne maradjon hír, csalóka lánnyom,
Üres, hamis zaj, mi kétségbeesjt.
Elmúlni vágyom mindenestül,
Kitépni létem gyökerestül,
Elfúni mint egy olvatag pehelyt.

Óh lelkem részi szakadozzatok,
Nem vágyom többé soha lenni,
Ne tudjam azt, hogy voltam és vagyok,
Feledni, mindent elfeledni.

Avagy tragikai hangulatban:

Árnyék borúlt rám, néma, hosszú!
A régi kin, a régi bosszú
Szívembe nyúlt.

Tudom, hogy győzni fog az eszme,
De útja vérrel van jegyezve,
A hősré gyász.

Az Eszme lesz diadalivem,
Fönnen csapong az ész, de szívem
Titokba sir.

Az idézetek e sorozatában azon életmotivumra akartam rámutatni, mely Komjáthy költészetében lüktet és egyszersmind azon fölöttébb jellemző vonást kiemelni, hogy a külső sikertelenség mint válik a költőben fokozatosan növekedő belső sikerre. Az egyéni ambíció hiúsága egyre jobban háttérbe szorúl és egyre fényesebben lobog fel a költői hivatás lángoló érzete. Minden életvereség benső diadallá változik át e sajátos rajongó szívében és mikor teljesen leszorúlva a küzdőtérrel, feladja a külső érvényesülés minden reményét, akkor magasztosúl csak éneke isteni mámortól ittas himnuszszá. E tekintetben érdekes őt barátjával, Reviczky Gyulával összehasonlítani. Reviczky az álmok embere volt szintén; vele azonban alig találkozunk saját álomországja közepén, mert ő mindig úgy mutatja be magát, mint a kít a keserű életpróba kiűzött, kivert szebb eszméinek honából. Ő az örökké paradicsomvesztes lélek, kinek paradicsomával soha közvetlenül meg nem ismerkedhetünk, mert az valahol egy ismeretlen múltnak homályában virúl mögötte. Méla, hervatag dalnok, ki minden lépéssel egy illuziót temet el és minden lépéssel beljebb süpped a prózaiság száraz avarába. Komjáthy e szempontból Reviczkynek tökéletes ellentéte. Ő minden lépéssel, amit megtesz, egy darab prózai világot veszít el lába alól és minden lépéssel jobban visszaszorúl költői álmainak bírodalmába. Ő az örök paradicsomvívó lélek, ki épp mikor tökéletes vereséget szenved a köznapi harcúterén, akkor jut el csak igazán álmainak hetedik egébe. Komjáthy, mint a költői eszménység embere, messze magasban áll Reviczky fölött; viszont ez könnyebben hozzáférközik szívünkhöz méla hangulata reflexióival. Komjáthy nem mutatja meg eléggé, hogy mi az, a mit a földi javakból elveszít, mert egyre csak ideális nyereségeit zengi. Reviczky viszont nem érezteti velünk eléggé, hogy mi az az ideális kincs, melyet a sorstól nyert, mert egyre csak azt dalolja, mit veszít, a mindennapi küzdelemben. Ily különös módon egészíti ki egymást a két szellembarát, kinek útja idővel mindjobban szíjjelvált.

(Folytatjuk.)

Carmela Fiorillo.

Irta: Nagy Andor.

I.

Kinn ültünk a terraszon. Eugenio Marchetto, az öreg vendégszerető signor capitano csendesen pipázgatott kényelmes karosszékében. A kis Elisa, az unokája, meg én, hallgatagon néztünk le a völgybe, ki a nyugvó tengerre. A nap már rég leszállt a Val Tomosina sötétlő ormai mögött. Nyájas, édes volt az est. Vékony, fátyolszerű fellegek mögött úszott fönn a teli hold. Ezüstös sugárral szőtte be az alvó Neresine falucskát ott alant. Meg a tengert .. A mélységes, sötét tükör fölött csillogva járták a táncoló, piciny habok. S hullámról-hullámra lejtett a hold méla képe. Távol pedig a sejtelmes keret feketeségéből, megkettőzve, visszatükrözve számtalan fénysugár villant ki a Quarneroba... Olyan meseszerűnek érezte az ember a messze homályból ott azt a nyüzsgő, zajos várost, Fiumét...

— Ez aztán festmény lenne! Ugy-e signor? — szólt Marchetto hosszú hallgatás után.

— Halhatatlanná tenné alkotóját.

— És lássa, Ettore már közel állott hozzá.

— Ettore? Ki az?

— Még nem hallott róla? Majd megtudja mindjárt azt is. Elisa, hozd csak ki...

— Igen, igen, — és Elisa befutott a lakásba.

— Sokáig lakott nálunk, — folytatta az öreg, — és minden áldott este, sokszor a hajnali órákig ült itt kinn, azon a karosszéken, ott a sarokban. Olykor lázas hévvel magyarázta, hogy ő olyan képet fog festeni, melynek vásznán sötétségbe lehel a lelkét... És hiszem, hogy neki sikerült is volna. De hát másként lett. Hallgassa meg csak.

Most nagy vázlat-könyvet hozva, kijött Elisa. Odaült vele az asztalhoz, közel a színes lampionhoz. Kinyitotta, föléhajolt.

— Jöjjön, nézze. De én fogom olvasni.

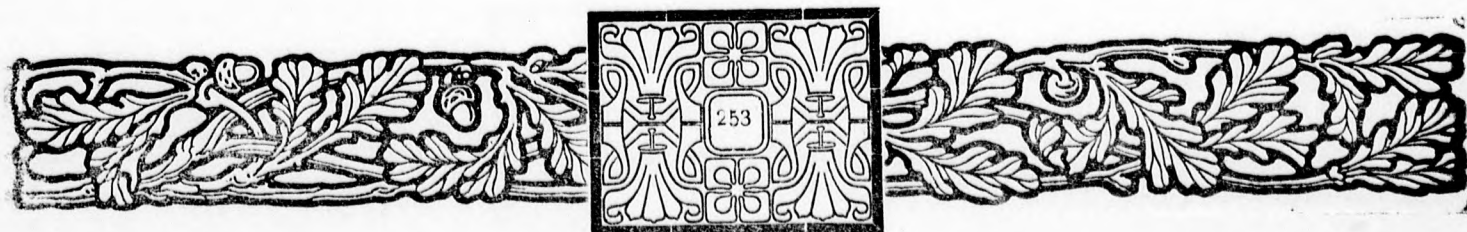
— Hallgatom.

És Elisa lágy, remegő hangján olvasni kezdte az Ettore vázlatkönyvéből a lapok szélére, hátára vetett, darabka följegyzéseket.

II.

Ugy látszik, ezen a kis Lussin szigeten talán föl fogom lenni már nyugalmamat. A nagy hegy lábában egy csipetnyi falu: Neresine. Kívül a falun, a hegyoldalban egy még parányibb villa: az öreg Eugenio Marchettoé. — Itt fogok én most már élni.

Modellt találtam! Előveszem újra az ecsetet!... Érzem, ez a modell diadalra vezet engem. Ehez fogható nincs... Ezt megalkotom; győzni fogok! Ó Isten adj erőt!...

Carmela Friorillonak hívják. Szabályos, karcsú, nyulánk a termete. Egyszerűen símára fésült a haja. Plasztikusan ovál az arca. Holló a szeme. Kéjesen hosszúak a szempillái. Fínom, keskeny az orra. Gránátalma-virág az ajka.

Már látom, úgy járok, mint ahogy a suhanc festőgyerekek szoktak járni. Meg általában a nyúl szívű, ábrándos házitanítók.

A kép is lassan megyen. Nem bírok vele. Carmela arcán bánat, szenvedés ül. Félek ránézni. Minden pillanatban leborulhat, hogy szerelmet esdekellen. És én úgy sajnálom szegényt... hisz oly ártatlan. És én nem akarom, hogy ő is áldozat legyen... hisz nem is tudja, hogy én nem tudok szeretni!

Megtörtént.

Hogy te szeretsz, elhiszem én.
Látom szemed tekintetén.
De te vajon elhiszed-e,
Hogy vallomásom nem mese?

Ugy szeretném, ha szeretni tudnálak... Boldoggá tennélek. Lenne az én életemnek egy parányi kis célja... De hiába próbálom meg. Mindig előttem áll a kétség: én nem szeretlek, én csallak téged!...

Húll az eső szép csendesen,
S kézenfogva ő, meg én
Egy esernyő alatt megyünk
Lassan, az út közepén.

Kétfelől a jázmin, mirtusz
Hozzánk susog hitetlen':
»Hát szerettek?...« — És csókokkal
Felelünk rá mi ketten.

Eh! nem festem meg a Carmela képét. Nem bírok az arcába nézni, nincs erőm. Egy hang a fülemben súgja folyton: Ettoreinó, ártatlan, gyöngye szívvel játszol! — Nem fogok tovább játszani.

Ugy sajnálom szegényt... De meg fogom mondani neki is, hogy a szerelem az csak olyan valami, amiről meg merünk vallani mindent, csak egyet nem, az igazat, azt hogy: *nincs!*

Nem értem önmagam.
Lelkem zavarva van,
S benne csúcspontra hág
Az összevisszaság.

A szerelmet megtagadom,
S mégis, ha az est árnyba von
Egy kis padot a fák alatt,
Futok oda, hogy lássalak...

Találtam egy másik modellt. Ez nem fog a szerelemmel előhozakodni. Carmellát is távortartja majd tőlem. A modell: a Qarnero. A kép: az Est.

Munkába fogok mélyedni. Misztikus homályba, végtelen sötétségbe burkolózik majd a lelkem!

Ó csak jönne már az est. Amikor kiülhetek nézni azt a mindenekre ránehezülő hangulatot!

Mulatság volt. Szép ifjúval
Lejtett Carmel' táncot.
Átkarolva, mosolygott rá,
S engem ez nem bántott.

Közönyösen ültem egy helyt,
Sóhajtottam halkán:
„Bár csak vissza mosolyogna;
Vádolhatná ajkam!...”

De Carmela, bár a terem
Túlso végén táncolt —
Rám szögezte tekintetét,
Mely szomorú vád volt.

...Karnevál volt. Vig mulatók közt járt ő is. Hozzá csatlakoztam. Halkan, mint szerelmi vallomást sugdostam a fülébe:

— Ugy-e Carmela, hát ez az a nagy szerelem? Ó, ne félj, nem teszek szemrehányást. Mert már te mást szeretsz; hát így van jól. Aztán legalább szépet szeretsz?

Carmela csak állott és hallgatott. Ránéztem. Feje lehanyatlott a mellére. És az arcán csillogva peregtek alá a könnyei!

Megrendülve borúltam le előtte. Megragadtam a kezét és csókoltam, csókoltam...

Ó, bocsáss meg nekem...

Éreztem, hogy bűnös vagyok, véghetetlen bűnös. Hogy eltaszít magától...

És zokogva szólt halkán, omló könnyei között:

— Én nem haragszom...

III.

Elisa elhallgatott. Csönd lett. Remegő hangja még sokáig visszhangzott a nagy némaságon át. Végre szólt az öreg:

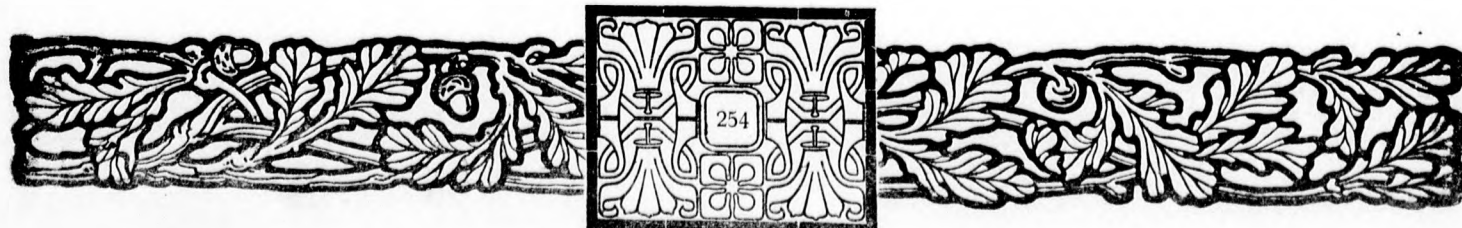
— És mit gondol signor, mi lett Ettoreinóval?

— Elment?

— El. Elment és soha még hírt sem hallottunk róla.

— De hát Carmela? — kérdeztem kíváncsian.

— Itt a Val Tomosina lejtőjén van egy barlang, a Golubja jama — a galambok barlangja. Nyílása előtt egy kis fügefafa van. Benne pedig ezer, meg ezer galamb tanyázik. Naplemente után, vagy hajnalban

minden nap egy szoborszerű sűgár alakot láthatni ott a fügefá alatt. Vállán, karján, a fején galambok ülnek és turbékolnak a szerelemről. Ő pedig hallgatja mosolyogva. Ez a szoborszerű mosolygó lány Carmela Fiorillo.

A tarpataki völgyben.*

A Tatra alján mosolyog az élet,
Virágok nyílnak, napsűgár ragyog;
Dús lombok árnyán halk szellő bészélgel,
Ringatva szárnyán fényt meg illatot;
Távol morajlás csalogat a völgybe,
S ahogy utad az erdön áthalad:
Elédbe tárul, fenséges gyönyörre,
Ott fönnt a Lomnic, lenn a Tarpatak.

Es sűgva törtet s tajtéksó haraggal
Meg-megtepássa völgye fenyvesét;
Vad szakadékján szilajodva nyargal,
Millió gyöngyszemre töredesve szét;
Megszűlve egymást és egymásba halva
Csak mormol, árad, szökken habra hab, —
Annál igésőbb fönnt a bérc nyugalma,
A Lomnic-csúcs, a sordon, hallgatag . . .

Hogy törnek égbe, felhők magassáig
A büszke szírtek, bús ormosatok!
A teremtésnek megkövült csodáit
Gyarló teremtmény! bennük láthatod;
A fenyves is, nézd, félúton kifárad,
S törpülve érzi: följebb nem mehet, —
Ott fönnt csak sűgó viharok tanyáznak
S búval borongó szürke fellegek . . .

Fenséges ormok! Végzetük jeléül
Felhő leng rajtuk gyássuk fátyola;
Örök magányuk sordon közelébül
A napsűgár is fásza száll tova.
Kietlen keblük nem fakaszt virágot,
Nekik a fénynek csak az árnya jut, —
Ugy állnak ott mint megdermedt titánok:
Lelkük kiégett, lángjuk kialudt . . .

*A Petőfi-Társaság gróf Vigyázó-pályázatán első díjjal jutalmazott költemény.

Vagy élnek — és a hangos völgy szájára
Csak büszkeségből nem visszhangsanak,
Bár keblük mélyin a keservek árja
Fájóbban tombol, mint a Tarpatak;
Élnek magukban, önmaguknak átkül,
Mint kicsinyek közt a nagy emberek,
Kiknek szívében miljók szíve fájdul
S kik úgy születtek, hogy szenvedjenek.

Oh minden nagyság bura van teremtve.
Emberszív épp úgy, mint a bérceorom;
Egy névtelen gyáss elfojtott keserve
Felhődzik minden fennkölt homlokon;
A völgyi tájon virúlhat az élet,
A magas bércezen örök a ború, —
Közönséges szív gyönyöröknek élhet,
De a nagy lélek mindig szomorú . . .

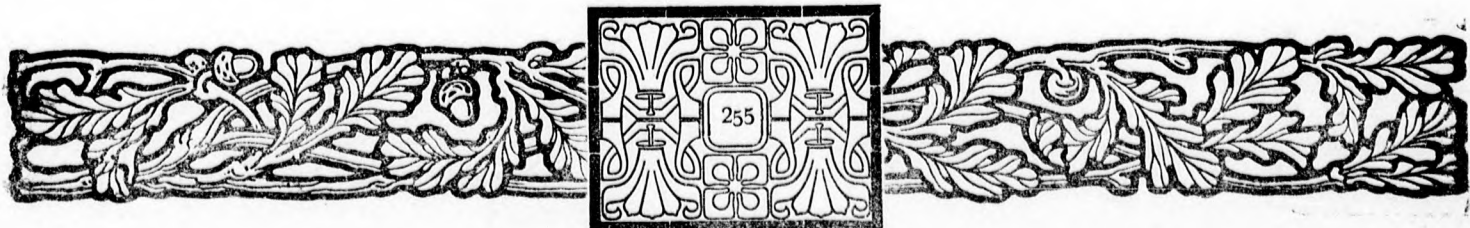
Sajó Sándor.

A száz éves Ludas Matyi.

A Ludas Matyi szerzője, Fazekas Mihály jeltelen, elhagyott sírban pihent mostanáig a debreceni református temető szomorúfüzei alatt. A Főiskolai ifjúság Irodalmi Társulata néhány évvel ezelőtt gyűjtést indított, hogy emlékkövel jelölje meg a süppedő sírt s már el is készült a díszes kőoszlop, a mely Tóth András műve. A síremléket kegyeletes ünneppel június 25-én leplezték le. Érdekes ez alkalomból elmondani a híres Ludas Matyinak és szerzőjének történetét.

Kerekes Ferenc, a debreceni kollégiumnak egy messzire elszakadt volt tanítványa bécsi tudományos foglalkozása közben magyar irodalmi munkásságban leli kedvét. E közben kezébe került egy nagyobbacska vers, melyet kézírásban köldött meg neki valamelyik ismerőse. Név nem volt rajta; szerzőjét nem tudta meg Kerekes, nem is kutatta, meglegedett azzal, hogy a költemény mulatságos munka, a mely megérdemli, hogy többen is megismerjék, kacagjanak és talán okuljanak is rajta. Nem töprengett hát sokáig, írt a vershez egy hozzá méltó ajánlást, aztán kiadta úgy, a hogy kapta: névtelenül. Így jelent meg 1815-ben Ludas Matyi. Gyorsan terjedt a magyar hazában, barátságosan fogadták, még pedig sok helyen, mint jó barátot, régi kedves ismerőst. Eljutott Debrecenbe is még ez év végén s a

városnak egy tisztos polgára, Fazekas Mihály nyugalmazott főhadnagy úr csodálkozva ismerte fel benne saját szülöttét, mely még ezelőtt tizenegy évvel, 1804-ben jött a világra.

Fazekas Mihály 1804-ben már nyolc év óta élt nyugalomban, szülővárosában. Az eklézsia meg a város ügyeivel foglalkozott, kedvvel verselt, buzgón olvasgatott, nagy szeretettel ápolta kertecskéjét s természetrajzi ismereteket gyűjtött. Barátai sorában ott voltak a város, a környék legkiválóbb férfiai: Csokonai, Földi, Diószegi. Sorsával megelégedett, ambíció nem bántja. Ilyen lélekben fogant meg a Ludas Matyi.

A mint a költemény elkészült, megmutatta egy-néhány bizalmasabb barátjának, sőt eddigi szokásától eltérően hosszabb útra küldi, a széphalmi bölcsőz. Arra vall, hogy maga is különbnek tartotta valamennyi művénél. Ludas Matyit azonban nem valami szívesen fogadták Széphalmon. Kazinczy finomult ízlése nem tudott gyönyörűséget lelni a Fazekas paraszthistóriájában. Kedvezőtlen véleményét ki is fejezte s talán ez szegte úgy a kedvét Fazekasnak, hogy versezete könyvnyomó műhely helyett a ládafiába került.

Ludas Matyi ám nem maradt meg börtönében, a hova költője csukta. Egy pár őrizetlen pillanat s a szökevény már messze jár. Az az egy-néhány ember, akit Fazekas megismertet vele, lemásolja és tovább adja. Csakhamar elhagyta Debrecen határát is. A hosszú vándorlás egy kicsit megviselte Ludas Matyit. Tudatlan és tudákos másolók kihagytak, meg beletoldottak egyet-mást, de erős szervezetének nem árthattak. S amikor 1815-ben Bécsbe kerül, Kerekes Ferenc kitűnő érzékkel meg tudta becsülni a költemény értékét.

A nyomtatott betűnek varázsa van minden szerzőre. Nem volt az másképp száz év előtt sem. Megörült bizony Fazekas is, a híre nem vágyakozó poéta, amikor Matyit új öltözetben megpillantotta. Különbösen épp egy évvel előbb maga is elővette, sok helyen javított rajta. Csiszolt, faragott a versen s Ludas Matyi nemcsak megcsinosodott, de meg is nőtt egy kicsit. Ezt az 1814-iki új kidolgozást most elküldte kiadójának előszóval együtt, melyet mint „kis kacagánkát vet a nyakába.“ Megkéri, hogy adja ki így név nélkül. Két év alatt, — ami ebben az időben nagy szó, — csakugyan meg is jelent a második kiadás nevének kezdőbetűivel, meg négy tábla rajzolattal. Bécsben nyomatták ezt is a kémiai Magyar nyomtató intézetben. A kiadásra „Tek. Márton József Ur vigyázott föl. Ára csinos borítékban 36 krajcár.“ Ami befoly belőle, azt mind Szombathely és Körmend tűztől sujtott lakóinak fölségítésére szánta a szerző.

Több kiadás nem jelent meg a költő életében, de azóta kilencszer nyomták ki a kelendő munkát. Hát még a ponyván! Se szeri se száma a Ludas Matyi ponyvakiadásainak, melyet Debreczenben négy krajcárjával vesztegetnek.

Ime, ez volna a költemény története. De a körvonalak mögött egy nagy kérdőjel ágaskodik. E százesz-

tendő vers kedveltségének, hatásának, sikerének mi lehet a nyitja?

A Ludas Matyi azoknak az irányműveknek a kis sorába tartozik, melyekben nem a tendencia tartja ideig-óráig az életet. Meséjében az elnyomott jobbágyság felszabadításának eszméje lappang. A jobbágyság negyvennégyévvél később csakugyan felszabadult, de ezzel Fazekas művének élete nem ért véget. Maradandóvá teszi tárgyának kitűnő megválasztása, e tárgyának pompás földolgozása, alakjainak plasztikus jellemzése, a jóízű humor, a naív hang. Mennyire kiemelkedik, teszem azt, szerkezet tekintetében, a kor hasonló alkotásai közül! Talán csak Csokonai Dorottyája foglalhat mellette helyet.

Ha Fazekas élettörténetéből még kevesebbet tudnánk, mint amennyit most tudunk, egyéniségét, gondolkodását, egész lelkét rekonstruálhatnók a Ludas Matyiból. Mindenre gyorsan megleli a találó kifejezést, stílusa könnyed, eleven, meglátszik, hogy nemrég hagyta ott a vitézi életet. Az egészen derült humor leng át, a nyugalmas, a gondoktól ment debreceni civis jókedve. Iránya a Fazekas demokrata gondolkozásáról, leírásai természet szeretetéről tesznek tanúságot.

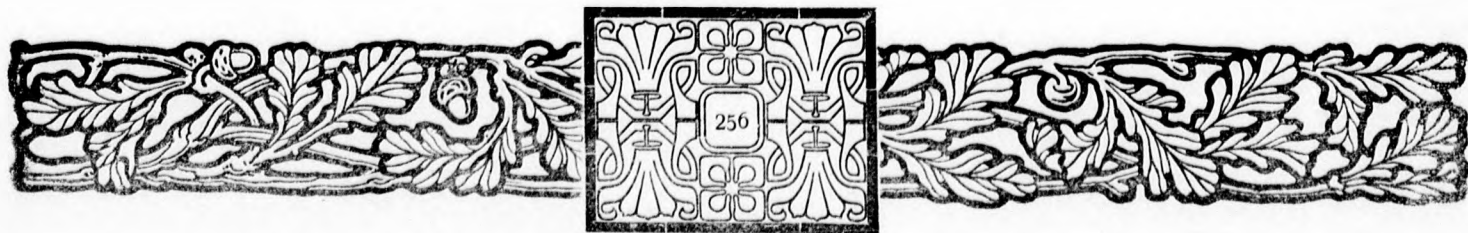
Sajátságos jelensége az irodalomtörténetnek, hogy a fénykörben, mely egy-egy nevezetesebb irodalmi művet körülvész, a szerző képe el-elmosódik. Így volt s némiképen, így van még ma is Fazekassal. Ludas Matyi mellett az olvasó közönség nem látja meg Fazekas Mihályt. Halálakor alig méltatják, fejfája kidől. Háromnegyed századon át egy szilánk, egy kődarab, egy betű sem jelzi a helyet, ahol teteme nyugszik. Nagysokára aztán jobbra fordult a holt költő sorsa. Pár év előtt műveit kiadta s életét megírta egy kiváló fiatal professzor, *Tóth Rezső*. Nálánál jobb munkát kevesen végeztek e nemből. Szülőházára a Csokonai-kör emléktáblát tett, ügyes domborművön látjuk a Ludas Matyi jeleneteit. Ennek az alkotója, *Tóth András* csinálta a siremléket is.

Mese.

A fáról gyönyörű piros alma mosolygott a földre. Meg látta a majom, fölmászott a fára és leszakítva az üde gyümölcsöt, boldogan kiáltotta: »Enyém az alma!« Ott állott mögötte a medve. Az ügyetlen, nehéz testű állat nem bírt volna a fára mászni az almáért, de mikor már a majom birtokába látta, talpával hatalmasat vágott annak a kezére. Az almát elragadta tőle erejével és büszkén kiáltotta: »Enyém az alma!« — Oda-furakodik azonban melléjük az ember. Nincs olyan ereje, hatalma, mint a medvének, de van esze, ravaszsága és ékesszólása. »Vérzik a fogad!« — mondá a medvének s a buta állat elhiszi, kinyitja a száját, az alma kiesik szájából, az ember felkapja és gunyosan, lenézőleg kiáltja az első kettő felé: »Enyém az alma!« A ravasz ember boldogan hámozza az almát, ketté is vágta már és ime, az alma belsejében apró hernyó féreg ül kényelmesen. Tele van a gyomra és gunyosan, lenézőleg szólott: »Te már el akartad venni a pálmát — de lásd, enyém az alma!«

Alfa.

Sötétlő fellegek.

Sötétlő fellegek
Miért földtéték el a tiszta kék eget?
Oh, mondjátok: miért nem engeditek át
A tavasz sugarát?

Nem látjátok miként
Szomjazza a napot az erdő és a rét?
Szerelmes csókjait hogy várják a rügyek
S ti nem eresztitek!

Oh hát szóljatok!
Engedjétek megint ragyogni a napot!
Engedjétek tovább virúlni a tavaszt,
Mely új reményt fakaszt!

Engedjétek megint
Remélni szívemet, hogy üzze már a kint
S ne éljen mint fogoly örökre köztetek,
Ti bánat-fellegek . . .

Krúzselyi Erzsike.

A császár keresztfia.

Irta: Malonyay Dezső.

IV.

A hadastyán.

(Vége.)

ME G E M L I T H E T E M még a házirend köréből a szórakozásra vonatkozó intézkedéseket is. (A séta nem tartozott ezek közé, mert az inkább az egészségügyi kivánalmak tekintetbe vételével eszközöltetvén, teljesen más rovatba tartozik s a kapitány, ki mindig nagyon el volt foglalva, különben sem minősíthette szórakozásnak.) Például: az olvasás. Az olvasás részint mint magán-, részint pedig mint közös szórakozás eszközöltetett. Mint magánszórakozás kiterjedt a kapitány katonai könyvtárára és a Hadsereg hivatalos közlönyére (Armee-Blatt). A könyvtár kötetei sorszerint olvastattak és két polcra helyezendő osztályba oszlottak: az átolvasottak és átolvasandók osztályába. Ez osztá-

lyozás azonban kötelező volt azon olvasás folyamán is, mely mint közös szórakozás eszközöltetett az eme foglalkozásra kiszabott időben és pedig úgy, hogy harminc percig a kapitány, harminc percig neje olvasott főnhangon, tiszta kiejtésre és helyes hangsúlyozásra törekedvén.

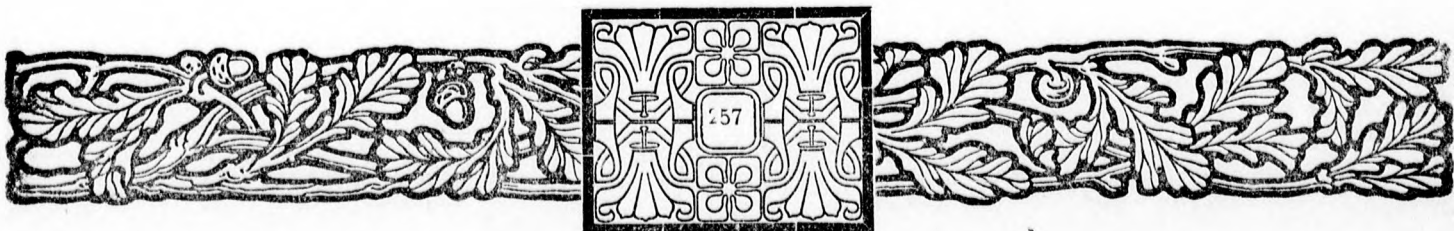
A közös szórakozás összideje naponta két óra, százhusz perc volt; e százhusz perc keretében rendszert az egyes lapokra szánt időmennyiség alkotott, mely időmennyiség az olvasott mű jellegéhez mérten váltakozott, például öt, sőt tíz perccel több volt fordítandó a Gyakorlati szabályzat tömör paragrafusainak a lassu hangsúlyozással, ugyszólva szemléltető módon eszközöndő olvasására, mint a „Szolgálati szabályzat“ egy-egy lapjára.

E két mű volt a kapitány kedvelt könyve s egyszersinind irányadó a könyvtár többi műveit illetőleg, melyek közül nem hiányzott sem a „Katonai közigazgatás“, sem a „Hadsereg-szervezés“, sem a „Harcászat“, sem pedig egyéb ama könyvek közül, melyből annak idején Prop- per Farkas (Wolfgang) gyakorlatilag kipróbáltatván, elméleti vizsgálait megfelelő összeredménnyel letette s melyekben most, nyugalmazott állományba rendeltetvén, multjának számtalan emlékeire lett. Ez emlékeit rendszeren közölte ne- jével, az olvasásra szánt idő letelte után. Neje odaadással hallgatta az ő katonáját, aki a had- fiak életéről s ez élet kötelességeiről beszélt neki és soha, de soha bírálat tárgyává nem tette azt a szigort, amely ama fatális tévedés alkalmával sujtotta őt, amidőn a Maros partján kartács- tűzzel fogadta volt az ágyú földözetére küldött lovasságot. Hisz ez annak a rendje! Az ember vagy katona, vagy nem katona! . . .

Neje, — ki titokban szentül meg volt győ- ződve, hogy az egész „fatális kartácstüzelés“-t csak azért rendezte a kapitány, ott a császár szeme előtt, hogy nyugalomba vonulhasson és így kaucióra nem lévén szükség, feleségül vehesse őt, — Betti hirtelen lehajolt az ily beszélgetések alkalmával és megcsókolta a Wolfgang kezét, bár ez nem volt megengedve, mondván:

— Milyen jó vagy te én hozzám!

Othellot ugyan abszurdum elképzelni pen- zióban és egyébként sem volt olyan természetü,

mint Propper Farkas (Wolfgang), de Dezdemona sem hallgathatta több rajongással az ő katonáját, mint a Betti. Betti nagyon szerette az ilyen beszélgetéseket és bár egyébkor is teljesen boldognak érezte magát, ilyenkor volt a legboldogabb.

Igy éltek ők, rendszeresen és boldogan, helyes beosztással. Betti szorgalmasan tanulmányozta a szabályzatokat, megtanulta a „Hadsegregszervezés” adatait is, sőt némi gyakorlati tapasztalatokra is tett szert. Sétáik alkalmával például a szemmértékben gyakorolta őt férje s lassankint egész pontosan meg tudta határozni a távolságokat. Bármint gondolkozom, nem volnék képes boldogságának hijját lelteni . . . Azaz mégis! Egyetlen egy vágya nem teljesült . . . Az aranyhalak! Szólottam is talán már arról, hogy leánykorának bohó ábrándjai között szeretettel ápolt egyet: aranyhalakra vágyott, legalább kettőre, melyek egymást szerető párként boldogan úszkáltak volna az ablak elé helyezett üvegmedence csepkőárkádjai alatt. . . Színes kagylókat lehetett volna széthinteni a medence fenekén, vízi moha ringott volna a csepkövek tövében, mikor az aranyhalak bujkálva, egymást üzve, el-elsiklottak volna a növényzet között. . . De hát ez óhaját soha nem is nyilvánította, mert önmagától tudatára ébredt annak, hogy ilyenemű óhaját az adott viszonyok között — tekintettel egy vizet és aranyhalakat tartalmazó üvegmedence elcsomagolásának túlkomplikált voltára — teljesülést nem nyerhetett.

Most pedig, mielőtt áttérnék Propper Farkas (Wolfgang) nyugalmazott állományú tüzérkapitány és nejeére vonatkozó elbeszélésem befejező adataira, meg kell említenem közbevetőleg még azt is, hogy Betti gyakran köhögött, a mi tekintve sovány testalkatát, annyira természetes, hogy eddigelé nem helyeztem súlyt rá s különben is csak titokban köhögött, mert a házirendhez tartozott, hogy megokolatlanul betegnek lenni nem volt megengedve. Az özvegyek se mertek köhögni a kapitány jelenlétében, ki, bár csupán egy sóhaját lebbent légyen ki valamelyik özvegy ajakán, rögtön megjegyezte, hogy:

— Mit köhécselnek a vénasszonyok örökké az ember fülébe!

Dacára ennek, Betti érezni kezdte, hogy maholnap kénytelen lesz a férje jelenlétében is köhécselni. A mellére vette magát valami, nyilván a benzin, szegényke olyan benzinszagú volt teljes életében. De nem szólt a kapitánynak. Az özvegyek hívtak valami tudós asszonyt neki s azzal próbálgatták, hogy lehetne elállítani a köhögést. A tudós asszony — dicséretére legyen mondva — eleget ajánlgatta, hogy le kell feküdni és mustárt is kell használni a többek közt, de mindenki beláthatja s az özvegyek is belátták, hogy lehetetlenséget ajánlott a tudós asszony; Betti, tekintve az adott viszonyokat, le nem fekhetett.

Nem is. Mindössze két napot töltött ágyban, az utolsó két napot. Ugy halt meg, hogy úgyszólván semmi rendetlenséget nem okozott. Ezért is nagyon bocsánatot kért az utolsó este a kapitánytól, ki biztosította őt, hogy nem haragszik.

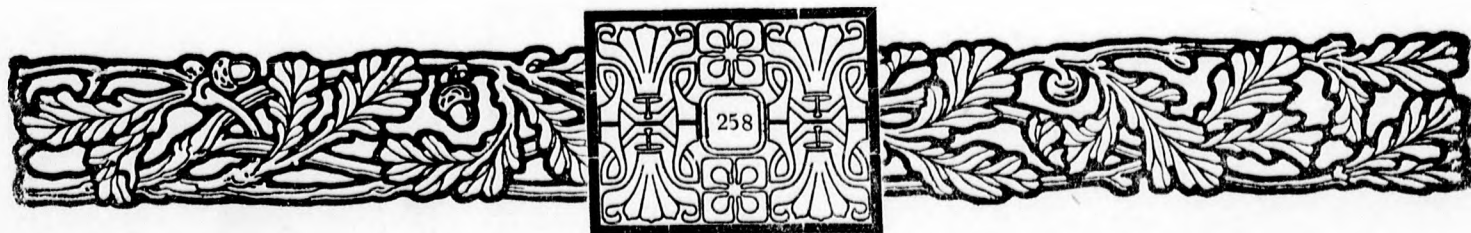
— Milyen jó vagy te én hozzám! — mondotta végső pillanatában az ő katonájának, de már akkor annyi ereje nem maradt, hogy megcsokolja a kezét.

A kapitány ma is él, az özvegy asszonyok is élnek és mind ott laknak abban a földszintes sárga házban, hol szigorú rendet tart a gyilkostekintetű, nyugalmazott állományú tüzérkapitány, ki a Betti sírjához kimegy mindennap, pont reggeli 8 órakor és tíz percet ott tölt, bár egész nap nagyon el volt foglalva.

*

Önök, szíves olvasóim, kik érdeklődéssel kísérték igénytelen elbeszélésem folyamán Betti kisasszonynak, a peccátsztító özvegy sovány és engedelmes természetű leányának sorsát, ha netalán visszagondolnának majd rá néha, ne gondoljanak rá szomorúan, mert, higyjék el kérem, teljesen boldog volt ő, Isten nyugtassa szegényt.

És ha véletlenül Bécsben járnak és találkoznak a Ringen egy zordon magatartású kis-kis emberrel, kinek folyton haragos-piros az ábrázata, a nyaka, a fülei, szóval mindene, ami a gallérja és sipkája között látható belőle, a tekintete pedig még zordonabb — és aki olyan kemény haptákba mered, ha véletlenül egy udvari fogat halad el előtte, hogy talán a szíve

sem dobog olyankor: legyenek meggyőződve, hogy ő az, a nyugalmazott állományú tűzerkapitány, Propper Farkas (Wolfgang), a császár keresztfia.

Én is így láttam őt, Bécsben a Ringen a múlt nyáron.

A Csokonai-kör egy éve.

II.

Titkári jelentés.

Az 1903. évről írta és felolvasta: Dr. Tüdös János.

(Folytatás.)

Mindenesetre nagyobb súlylyal esnék akkor a latba a városi hatóságnál előterjesztendő abbeli kérelmünk, hogy ideiglenes helyiséget adjon legalább gyűjteményeink részére a város s könnyebben kivihető volna, hogy valamelyik városi bérházban vagy a volt belső gazdasági intézetben, legalább ideiglenes hajlékot bocsásson rendelkezésünkre,

Látnivaló, hogy a most érintett kérdéseknél is gyekezett a Csokonai-kör megtenni a tőle telhetőt.

Ha még ez ideig nem kellő eredménnyel is, az ne csüggyessen bennünket, sőt ellenkezően az alábbiakban vázolandó sikereken felbuzdulva, fokozottabb munkára serkentsen, abban az erős hitben és biztató reményben, hogy komoly akarat és kitartó munka előbb-utóbb meghozza gyümölcsét.

*

Végig tekintve a múlt évi működésünkön, az az általános benyomás, a mit a működés képe a szemlélőben ébreszt, kétségen kívül kedvező.

Nem is palástolhatjuk el örömeinket a felett, hogy városunk szellemi és kulturális mozgalmában az ez múlt évben a Csokonai-kör városunk intelligens társadalmának más kiváló tényezőivel egyetértve és karöltve, vezetőszerpet játszott.

Első helyen kell itt felemlítenünk a szabad lyceumi előadások, vagyis a szabad iskola szervezését. Ebben a kezdeményezés dicsősége kétségtelenül a Csokonai-kört illeti meg, annyival inkább, mert azon a szellemi tőkén kivül, a melylyel a szervezésben és azután tagjai közreműködésével a szabad iskolai előadások megtartása körül részt vett, még anyagi áldozatot is hozott s épen ez anyagi áldozatával tette lehetővé,

hogy a szabad iskolai előadások tényleg meg is kezdhessenek s fennakadás nélkül folytattassanak.

Az előadások 1903. okt. 18-án vették kezdetüket s a téli évad lefolyása alatt ugyanegy időben 4—4 helyen, 8—8 tárgy előadására, vagyis tanítására terjedtek.

Hogy ez a tanítás céljának megfelelt és helyes irányban vezetett, annak legfényesebb bizonyítéka az, hogy a tanításokon épen az alsóbb néposztályból való egyének folyton és állandóan nagy számmal jelentek meg.

Körünk biztató szeretettel és jóakarattal, még az anyagiakra is kiterjedő támogatással kíséri a szabad iskolának, mint most már önállóan szervezett kulturális intézménynek minden lépését s fejlődésében olyan segítő társa kíván lenni, mint idősebb és erősebb testvér az ifjabbnak, jól tudván azt, hogy ennek az ifjabb testvérnek sikeres munkája közös célunknak, a közművelődés emelésének rendkívüli szolgálatokat tehet.

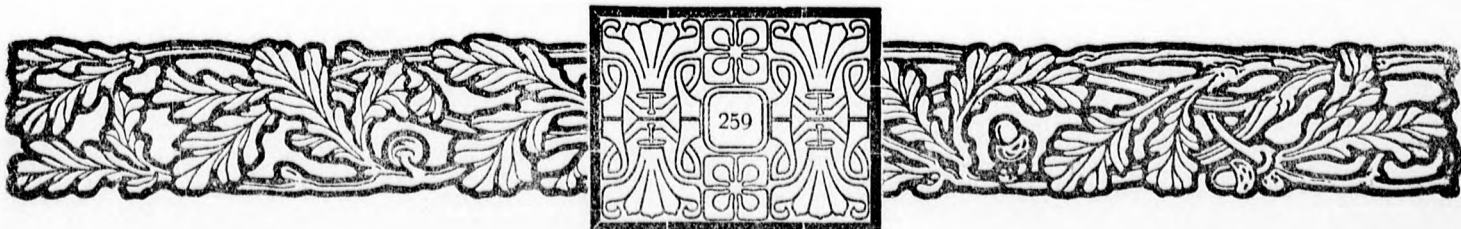
Hogy körünk Debrecen szellemi mozgalmainak mindinkább középpontjává válik, bizonyosága ennek az is, hogy városunk több előkelő kulturális intézménye a Csokonai-kör vezetésével vagy támogatása mellett rendezte nagyobb jelentőségű összejöveteleit és ünnepélyét.

A debreceni kaszinó, ez a félszázadnál régebbi idő óta fennálló nagytekintélyű társaskör a mi kezdeményezésünkre és velünk együttesen ünnepelte fényes összejövetelen, 1903. október 18-án, a kaszinó dísztermében a haza bölcsének, Deák Ferencnek száz éves születési évfordulóját, melyen Dobieczy Sándor alelnökünk tartotta az ünnepi beszédet.

Bíró Lajos, ma már világhírű hazánkfia, kollegiumunk egykori növendéke, körünknek még régebben, 1902-ben tett ígéretét beváltva, egyben a debrecenben felállítandó protestáns egyetem alapja gyarapítására 1904. február 21-én nagyszabású előadást tartott körünkben a pápuák közötti élményeiről s azok néprajzi viszonyairól. Ezt a nagyszerű összejövetelt az egyetemi nagybizottság s választmányunk küldötteiből alakított rendezőség rendezte.

Mi a mi részünkről csak ismételtük a már akkor is kifejezett hálás köszönetünket a nagynevű előadó tudósunk, kinek e szereplése örökméltóvá vált az által, hogy a felolvasás tiszta jövedelme (1027 korona) az egyetemi alapok között a késő utódok előtt is tanúja lesz az ő nemes, az alma mater iránt kiapadhatatlan szeretettel viseltetett buzgóságának, valamint a debreceni intelligens közönség dicséretre méltó érdekfűzésének.

A nemes célú és a nagy nemzeti feladatok megvalósítására alakult Országos Magyar Szövetség egyenesen a Csokonai-kör erkölcsi támogatását kérte és vette igénybe abból az alkalomból, hogy Debrecenben helyi választmányt, fiókot létesítsen. Nagynevű írók és

publicisták keresték akkor fel körünket, hogy részt vegyenek az 1904. március 5-én tartott ünnepélyes felolvasó ülésünkön. Személyesen vettek részt: gróf Eszterházy János, az Országos Magyar Szövetség elnöke s dr. Jancsó Benedek, kik a szövetség eszméit propagálták, Herczeg Ferenc és Bársony István, kik szépirodalmi műveket olvastak fel; három szép költeményrel szerepelt Endrődi Sándor, ki személyesen nem jelenhetett meg. Ezúttal is kifejezzük irántuk hálás köszönetünket.

A nagy multú debreceni dalegylet is kezét fogott velünk, hogy 1904. április 28-án több eredeti s kitűnő karmestere, Mácsay Sándor által férfikarra átírt Csokonai-dallamot bemutasson a debreceni közönségnek. Ez estén törhetetlen buzgalmú titkárunk, dr. Kardos Albert felette érdekes irodalomtörténeti tanulmányt olvasott fel a Csokonai-dallamokról, melyek közül egyiknek nem kisebb ember, mint Haydn volt a szerzője.

*

Választmányunk gondoskodásának az elmúlt évben egyik legfontosabb tárgya annak a közeledő nagy évfordulónak méltó megünneplése és ez ünneplés kellő előkészítése volt, a mely az 1905. évben Csokonai Vitéz Mihály halálának százados határkövét jelzi.

Megilletődéssel állunk meg meg e letűnt száz év határánál, ma, a XX. században, a melynek, hite szerint, műveit alkotta, a melytől költői munkásságának igazi méltánylását várta és remélte.

Nem csalódott.

Mi, a XX. század gyermekei, megadjuk neki azt az elismerést, azt a dicsőítést, a mit megérdemelt s a mit tőle kora megtagadott.

Kortársai mind s utána is még oly sok nagy és kiváló költői egyéniség — elhalványultak, feledésbe merültek. A Csokonai alakja ellenáll az időnek; fényben, ragyogásban még mindig nő.

Eszméi, érzései a mieink. Humora, mint az arany, rozsdát nem ismer. Nyelve nem fakúlt meg, nem vált élvezhetetlenné. Ennek a mi legdrágább kincsünknek, anyanyelvünknek az ő lirájában felcsendülő édes muzsikája, tökéletes ritmikus dallamossága, szinte ma is felülmúlhatatlannak tetszik előttünk. Költészetét bevonta ugyan az idők múlása az ódonág finom és bájos zománcával s erejéből, tüzeiből vesztett is talán; de azért ma is olyan, mint az évek hosszú során át tartogatott és gondosan megőrzött tiszta és nemes tokaji asszú: fejedelmi ital.

A választmány illő komolysággal és gondnal készíti elő ezt a nagy ünepet.

Azt reméljük, ünnepünknek legmegmaradandóbb emléke lesz az a mű, melynek megírására 1000 kor, jutalmazással a legszélesebb körben pályázatot hirdettünk. Csokonai életrajzát és írói jellemrajzát olyan tartalommal és formában várjuk e pályázattól, hogy a jutalmazandó mű életrajz-irodalmunkban méltó helyet

foglaljon el s Csokonait abban a világításban állítsa szemünk elé, a mint új századunk gondolkozási és eszmekörében él és élnie kell.

A pályaművek tervezete két nyomtatott ívnyi rész teljes kidolgozásával 1904. december 15-ig adandó be, a nyertes munka pedig legkésőbb 1905. évi augusztus 31-ig teljesen kidolgozandó. A pályázat eredménye az évszázados forduló napján, 1905. január 28-án tartandó emlékünneplésen hirdettetik ki. Az egész mű 20 nyomtatott ívnél nagyobb terjedelmű nem lehet s a jutalom csak a teljesen kidolgozott műnek adatik ki.

A koszorúzott pályamunka az 1905. év őszén jelenik meg nyomtatásban, mint a kör kiadványa.

Jelentőségében kisebb, de hatásában még talán fontosabb emléke lesz ünneplésünknek az a vállalkozásunk, mely szerint Csokonainak legszebb, legbecsebb s olvasásra és lelki gyönyörködtetésre legalkalmasabb költeményeiből, még az évforduló elkövetkezte előtt, kisebb szemelvényes kiadást bocsátunk közre a lehető legolcsóbb áron a végből, hogy ez úton Csokonai remekei mindenkinek, a legszegényebb, leegyszerűbb embernek is könnyen hozzáférhetőkké váljanak, hogy azok lehetőleg az egész országban újra elterjedjenek, úgyszólván új életre keljenek.

Ezek lesznek azok a — remélhetőleg — maradandóbb hatású alkotások, a melyekkel ünnepünket a szokásos ünnepléseknél tartalmasabbá, értékesebbé tenni kívánjuk.

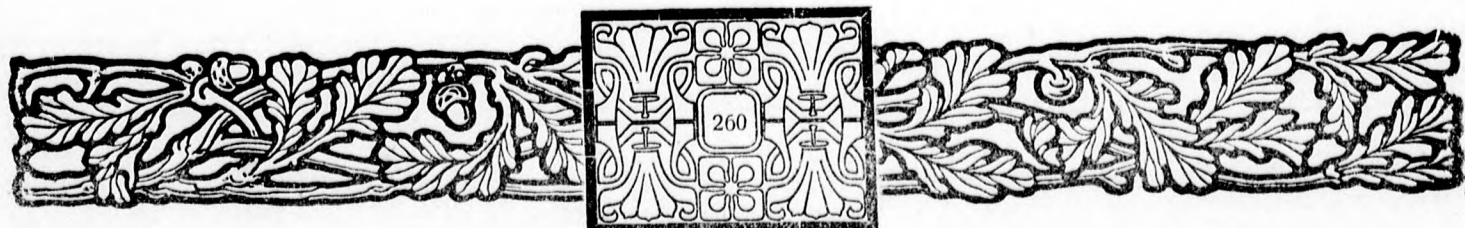
Arról is gondoskodunk azonban, hogy maga az évforduló a Csokonai-körhöz, Debrecen városához és magához a Csokonai emlékéhez méltó módon ünneptessék meg.

Elhatároztuk, hogy 1905. évi január 28-án, Csokonai Vitéz Mihály halálának 100-ik évfordulati napján, itt Debrecenben nagyszabású, országos jelentőségű irodalmi ünnepet ülünk. Fel fogjuk kérni részvételre, sőt közreműködésre a Magyar Tudományos Akadémiát, a Kisfaludy-társaságot és Petőfi-társaságot; meghívjuk az összes vidéki irodalmi és közművelődési társaságokat. Ünnepélyes ülésen a fentebb felsorolt társaságok részvételével szóban, dalban és zenében, prózai és verses előadásokban rójuk le nyilvánosan a kegyelet adóját s áldozunk az emlékezés oltárán, dicsőítvén őt, a szegény debreceni diákból lett lánglelkű költőt, a kit diák élete befejeztével rövid földi vándorlása után, hányatott életének még tavaszán ragadott el a halál és a ki külső életének nagy szerénysége, egyszerű formái és jelentéktelensége mellett is, a magyar nyelv és a magyar költészet egén egyike a legfényesebb és soha ki nem hamvadó tűző álló csillagoknak.

*

Körünk egyik nemes hivatásának, a Csokonai-kultusz művelésének mindezek az ünnepi aktusok a legszebb, a legméltóbb formáit fogják feltüntetni.

E kultusz ápolását, mint soha, úgy az elmúlt évben sem hanyagoltuk el.

Az első ünnepélyes felolvasó ülésünket, 1903. nov. 17-én, mint mindig, ezúttal is egészen Csokonai emlékezetének szenteltük volt.

Körünk egyik nemeslelkű alapítójának, Bolyovszky Lillának, — a kit 70-ik születésnapja alkalmából szívélyes üdvözetünkkel felkerestünk, — újabb adományát arra használjuk fel, hogy a Csokonai kiadványok közül a ritkaság példányokat megvegyük s ha lehetséges, eredeti kéziratokat is szerezzünk.

A Csurgón felállítandó Csokonai-szobor költségeihez 200 korona adománnyal járulunk.

A debreceni dalegylettel együtt a Csokonai-dallamokat is a közönség elé vittük, a mint fentebb említettük.

Igyekezünk az országos irodalmi mozgalmakkal az összeköttetést s a nagyobb jelentőségű események alkalmával a központi és társegyesületekkel az érintkezést fenntartani.

Régebbi határozatunk értelmében az országos irodalmi szövetségbe tagúl beléptünk s a végleges megalkakulásnál kiküldötteinkkel közvetlenül is részt vettünk.

A nagyvárad Szigligeti-társaságot 10 éves jubileuma alkalmából levélben üdvözöltük. A Temesváron létesített Arany János-kört ünnepélyes megalakulása alkalmából, szívünk egész melegével üdvözöltük, kívánván nekik, a magyar nemzeti műveltség harcosainak, ott a végek felé, törhetetlen erőt, lankadatlan kitartást s állandó, mélyreható sikereket és eredményes működést.

A felvidéki Rákóczi kiállítás megtekintésére tagjainkból igen szép és tekintélyes számú társaság látogatott meg 1903. szeptember 19—21-én Kassán a Kazinczy-kört s ennek vezetése alatt testületileg vettünk részt a kiállítás ünnepélyességekkel összekötött bezárásánál.

Kiss Józsefet, az újabb költői nemzedéknek ma már nesztorát, melegen üdvözöltük abból az alkalomból, hogy életének 60-ik évébe lépett s így az öregek sorába került.

Fadrusz Jánosnak, ennek az isten kegyelméből való lángeszű művésznek, megdöbbentő hírtelenséggel bekövetkezett halála alkalmából, fájdalmas részvételünknek adtunk kifejezést özvegye előtt a felett a megmérhetetlen és pótolhatatlan veszteség felett, a mely e halálban, a magyar nemzeties irányú képzőművészetet és kiváltképen a monumentális szobrászatot érte.

Óserőtől duzzadó, büszke és fiatal volt, kemény, mint erdők rengetegében a hatalmas ifjú tölgy. S összeomlott, mintha villámcsapás zúzta volna össze.

De kidőlt, habár nem villámcsapástól sújtva, ami nemzeti irodalmunknak százados tölgye is: Jókai s vele a mi fejünknek ékes koronája.

A hasonlat nem találó. Hiszen nem tölgy volt ő, durva és kemény kérgű, illat- és virágtalan. Az a me-

sébe való rózsabokor volt ő, a mely magyar nemzeti műveltségünk kertjében 60 hosszú esztendőn keresztül évről-évre újra meg újra virágba borult s két emberöltőn által szebbnél-szebb, illatosnál illatosabb rózsákkal hintette be a magyar irodalom rózsás mezejét.

Ércnél maradandóbb az az emlék, a melyet Jókai magának műveiben alkotott. Bennök tündöklő lángelméje fényes, ragyogó, miként a nap, mely kimeríthetetlen gazdagsággal ontja időtlen-időkön át melegítő és világító sugarait boldogra, boldogtalanra egyaránt.

Az elhunyt nagynak emlékét körünk méltó módon ünnepelte meg s fogja még ezután is ünnepelni.

Koszorunk a ravatalon, melyet küldötteink helyeztek el a nemzeti múzeum előcsarnokában, kik utolsó útján is elkísérték a sírig, — választmányi jegyzőkönyvünk lapjai, e közgyűlésen elhangzó nyilatkozatok s az az emlékünnepély, a melyet a ránk következő évben teljesen és egyedül Jókai emlékének szentelünk, — mindezek méltó külső jelei annak a gyásznak és részvételnek, melyet elvesztése felett érezzük s annak a nemesebb örömnél és lelkes szeretetnek, a mivel dicsőségének hódolunk.

(Folytatjuk.)

Szerelem.

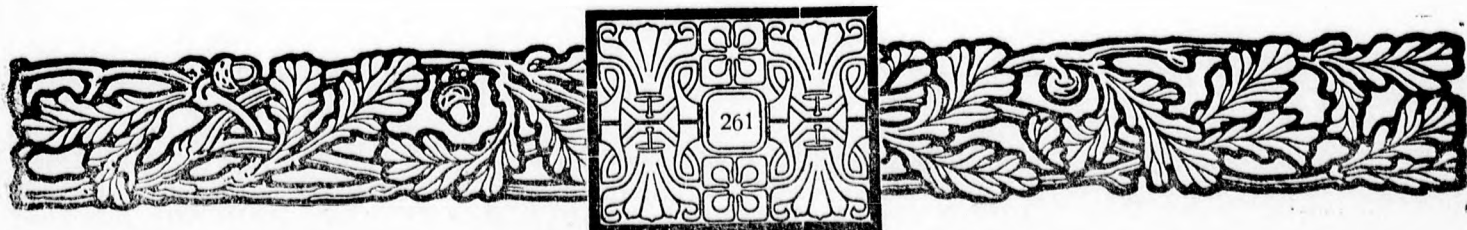
Irta: Szederkényi Anikó.

(Vége.)

Május 7-én.

Keresem a véget. Én balgatag, keresek valamit, miről tudom, hogy nem létezik. Külömben ez az emberiség tragédiája. Mindig keres, soh'sem elégszik meg azzal, amit bír, de valami egyébre vágyik. Kielégíthetetlen. Csak vergődik . . . vergődik. Azt hiszem, az ember még nem ismerte fel tulajdonképeni rendeltetését, innen ez a lázas munka . . . folyton csak előre . . . pihenés nélkül . . . nyugalom soha . . . sehol; ha elért valamit, egy hang azt sugja, ez sem az, még sem az . . . tovább . . . tovább.

Ki fejtette meg, mi a csillaghullás? A porhüvelyét elveszített lélek száll-száll fölfelé. Repül sebességével a gondolatnak oda, hova eddig csak sejtései értek el. Megyen és mindenütt csak űz . . . semmi . . . semmi . . . körül néz . . . lát maga körül magához hasonló milliót . . . az is mind űzi, hajtja az a ragyogást, fényt, mely nem egyéb, mint a belőlük eredő lázsugarak visszfénye, fantáziájuk délibábképe és ők csak kergetik . . . aztán egy-egy kifárad, megáll egy pillanatra, visszanez az elhagyott tájakra . . . itt még minden a régi, itt minden reményvesztett, ott minden

elérhetlen . . . egy villanás . . . az érzelmek kiegyen-
lítették egymást s a lélek feloszlott, eltűnt az örök söté-
tétségbe . . . egyformaságba . . .

Május 8-án.

Ilám!

Mi megfordítva játszuk a paradicsom-jelenetet. Most Ádám kínálta, neked, Évának, a tudás almáját s — óh javíthatlan emberiség — te kinyújtottad utána kezed. De mi nem voltunk oly erősek, mint őselődeink. Megremegtünk a bűntől, mielőtt elköveztük volna. Én nem várom a tiltó szót, futok az édenből, száműzöm magam. Menekülök, el tőled! hogy tiéd lehessenek. Mit nem volt bátorságom bevallani szemedbe nézve, most elmondom.

Remeg a toll a kezemben; könny a szívemben a fájdalom miatt, mit neked okozok, mégis megteszem. Hibát köveztünk el mindketten, ez a vezeklés.

Ha Tokaj lángborát mértékkel élvezzük, nemesít felfelé szárnyal tőle a képzelet; de ki fenéig hajtja a kupát, állattá lesz tőle; hej! mi is megközelítettük fenekét a szerelem kupájának! Én vagyok a bűnös, én vagyok, te csak utánam indultál, azért száműztem én tulajdonmagamat az édenből. Félek, addig beszélünk róla, míg egyszer csak . . . magunk sem tudjuk hogyan, miképen, beleharapunk az almába, ez lenne ami végzetünk . . . Te nagyon szeretsz engem Ila! . . . talán egy kicsit túlságos nagyon . . . Ne haragudj meg rám — ne mondd, hálátlan vagyok, de lásd a gyémánt is azért a legnemesebb drágakő, mert semmiféle más kő meg nem karcolhatja, a tűzben is elég, hogy hamva sem marad, de meg nem olvad, meg nem hajlik.

A két égi szerelmezt ismered-e?

Ott úszik a Mars évezredek óta vérszínű lángjában s egyformán, meghódíthatlanul, ezüstfehér tisztaságban, mozdulatlan marad Vénus. Tudod, mi titka örök szerelmüknek? Az, hogy Vénus álhatatos marad.

Megbocsátsz nekem szavaimért? Ó én tudom, hogy gonosz vagyok. Vagy ki tudná? Hisz nem vagyok ura magamnak. Tán magasabban haladtam a tudás szikláján, mint halandónak szabad, sokat láttam ahhoz, hogysem járhatnék a völgyben, keveset, hogy fenn maradhassak s most tévelygek, kiutat, középútat nem találhatok . . . Vezeklek . . .

Megyek . . . megyek . . . meg kell mentenem szerelmünket . . . mi nem élhetünk egymás nélkül, lelkünk egymásba szakadt, nem nélkülözhetjük egymást . . . előre . . . vagy le egészen a mélybe . . . hívlak majd s akkor kövess . . .

Junius hó.

— Itt vagyok Gyuri! . . . hívtál . . . eljöttem . . .

— Mond meg nekem Ila, mit akarok tőled? Mentem, mentem előre, nem találtam, mit kerestem . . . Előled futottam s vissza hívtalak . . . lázas éjszakákon, esz-

méletlen, égő halántékkal . . . hívtalak, csendes, világos nappalon, tűnődve ezer meg nem fejtett kérdés felett . . . Ah, most itt vagy . . .

És én csak beszélek . . . Most itt vagy . . . jer . . . mit tegyek veled? . . . Mit akarok tőled? . . . Olvastad a delejes emberek történetét . . . jer, nekünk is egymás lángjában kell elégni . . . Ah, öleljelek meg . . . csókolj, míg meg nem halok . . . Hogy resz-ketsz, félsz tőlem . . . tűz folyik ereimben . . . lélegzetem elakadozik . . . nem bánom . . . hadd haljak meg utána . . . ah, Ila . . . Ila . . . simulj, szorosabban még . . . még szorosabban . . . hunyd le a szemed . . . hunyd le azt a két csillagot . . . nem való az ilyen ragyogásba . . . Ila . . . félsz tőlem . . . ah! . . . a szívem . . . agyam . . . milyen forró vagy te is . . . Ila . . . hallod, mit suttogok, hallod a kigyó vagyok, irigylem tisztaságod, ingerelsz . . . itt az idő, kihál az egész világ, csak egy perc még hátra . . . óh, nem akarok meghalni addig . . . légy enyém . . .

— Gyuri! Gyuri! . . . bocsáss! . . . nem akarok . . . nem szeretlek, utállak!!! . . . óh milyen láng az ott szemedben . . . nem ismerlek . . . elfogsz engedni!!! . . .

— Nagy ég! . . . mi volt ez? . . . Én beszéltem az imént . . . a fejem, a szemem összezavarodik . . . Ila, fogd meg a kezemet . . .

— Nem, nem akarom . . . én . . . én . . . nem érintem többet a te kezedet! . . .

— Ila! . . . Ne hagyj el! . . . Egyszer fordítsd még felém arcodat! . . . Még egyszer lássam a te tiszta szemedet. Mondd, megbocsáthatsz . . . Ne hagyj el Ila . . . Vagy menj . . . még találkozunk . . . jöjj, csak egy lépést hozzám közelebb . . . nyujtsd kezéd felém, én is az enyémet . . . érezte lelked, hogy az enyém kiszakadt és odaszállt hozzád? . . . Ila . . . én megbűnhődök, én megsemisítem ezt a nyomorult sár tömeget, mely hozzám tapadt . . . én megtisztulok, óh visszavonod-e akkor azokat a szörnyű szavakat? . . . Eredj Ilám . . . de így felém fordított arccal menj s én is megyek mindjárt megyek . . .

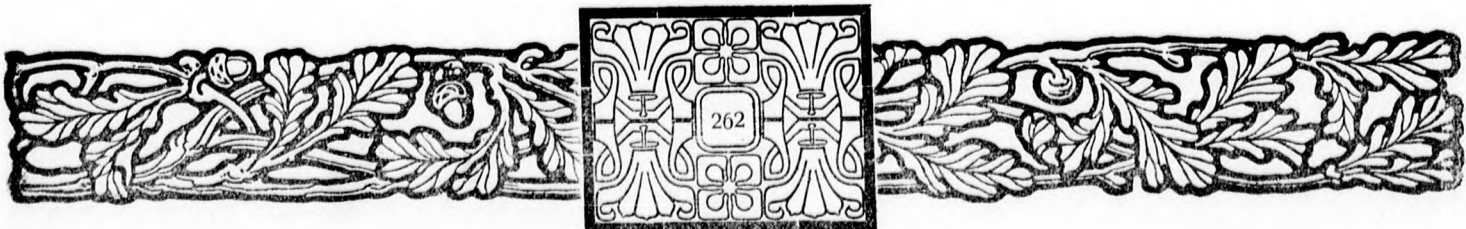
— Megyek, Gyuri, érted? én előre megyek! . . . Majd találkozunk . . . tudod biztosan, hogy találkozunk?? . . .

*

...Igy volt . . . Ila elment . . . Még ezt az utolsó szót neked Naplóm . . . Ila megértett és én érzem, hogy találkozunk . . . Ah, Ila, most az utolsó pillanatban én a régi vagyok . . . Lehúllt rólam a szenny, megtisztultam utolsó pillantásodtól . . . Ilám, szeretlek . . . a sírban is téged, örökkön . . . örökké! . . . Föltámadást! Föltámadást nekünk!!

*

Eddig tartott a „Napló“. Nem sokat kell hozzátennem. Ila is meghalt . . . Gyuri is meghalt . . . Halál volt az? Ki tudná meghaltak-é, vagy akkor kezdődött életük . . .

Olyan szépen mosolyogtak, hogy ott kiterítve feküdtek. Talán az a tudat ragyogott nemes arcukon, hogy győzött a harcban az eszmény, az égi szerelem, vagy felébredt szivükben az utolsó pillanatban a hit: hogy ott síron túl találkozunk...

*

Itt fekszik előttem a probléma, melynek megoldásába ők belévesztek — én is elmélkedem fölötte s míg megsajdul szivem a gondolatra: bizony ez a világ elveszett, ah minék is létünk... hirtelen, — mint a villanás — szárítja föl könnyeim egész bensőmet megrendítő eszme: nem! egy lét nem lehet célnélküli! itt vagy ott, de van nekünk érdemünk, kell lennie, tovább, fel a küzdelemre, meg kell találni, meg kell küzdeni érte, a cél méltó reá, keressük meg és hódítsuk meg!

Üres a fészek . . .

*Üres a fészek. Elrepült belőle
A bűvös hangú, édes, kis mádár.
Az árnyas erdő dalos, csacska öre
Ki tudja, merre, mely határba jár.
S amíg a fészeket nésem elmerengve,
Az én szivem is, mintha üres lenne,
Vad, égő kinnal fölsajogva jaj . . .
. . . Üres a fészek, nincs lakója már.*

*Nekem is volt egy drága, szép madárkám
Mosolygó ajkú, édes angyalom,
Behunyt szememmel mintha újra látnám,
Tekintetével rabigába von.
. . . S én messze voltam. Idegen világban,
Zsongó tömegbe, tőle messze jártam, —
S hogy visszajöttem — ah! mi volt az ár:
. . . Üres a fészek, nincs lakója már.*

*Magam vagyok. A hűvös, esti szellő
A fészek mellett néha elsuhan.
Akit én várok, — mindhiába! — nem jő,
Az én madárkám messze-messze van.
A múlt regéje, bűbajos varázsa,
Mikor a fészek nem volt üres, árva,
Szép, holdas estén vissza-visszajár . . .
. . . Üres a fészek, — nincs lakója már.*

Szegedy Miklós.

Balthazár házassága.

Irta: Morvay Zoltán.

Balthazár építőmester volt. Jelesen örökké légvárák építésével foglalkozott. Mellséleg a „Villanyfelszerelési Vállalat részv. társ.” irodájának egyik komisan sötét zugában irkált számokat és betűket hatalmas nagy könyvekbe, kék és piros rubrikák közé s néha, ha a háromlábú csavaros széken ülve megémberekedtek ujjai a tömérdek körmöléstől, nyujtózkodott és azt mondta:

— Az élet egy ürmös hordó...

Nem tudom, mit értett ezalatt, de ha kiszabadulhatott a „Villanyfelszerelési Vállalat” kaszamatáiból, úgy látszott, nem érezte többé, hogy az élet ürmös-hordó, hanem elcsatangolt olyan helyekre, ahol fák és virágok léteznek s a szegény irodamoly alaposan becsipve az ugynevezett „ózonduz” levegőtől, fantáziája lerázta magáról a szörnyű számoszlopok s kék és piros rubrikák zsarnok bilincseit, szállt, röpt, csapongott — s ezenközben épültek azok a gyönyörű, ragyogó légvárák, melyeknek tágas termeiben — fájdalom, — az építőnek nem jutott egy szoba.

Nem jutott, tehátlan Balthazárnak egy butorozott odut kellett tartani a Fischer kisasszonyoknál.

Őnök is tudhatják, hogy a Fischer kisasszonyok hárman vannak.

Terka ónagysága cirka negyven éves, Tilda harminchétt és Tinike... Bocsánat, Tinikének még nincsenek évszámjai, mert az ő arca és szive csupa tavasz és virágfakadás.

Tinike különben nem testvére a két tisztesoru hölgynek, hanem unoka huga. A meghalt papája volt bátyja a két kisasszonynak akik az édesanyját is elvesztette, árva leánykát felnevelték. Tinike a nagynénjeit Terka mamának és Tilda mamának hívja. Gondolom nőiruha varrással foglalkoznak és kétszobás lakást tartanak a Lohonczy-utcán.

A nagyszobában ők laknak hárman s a Micurka kanári. A konyha elfüggönyözött hátulsó részében a Tinike bátyjának, a Fischer kisasszonyok büszkeségének, Lajos urnak van az ágya, aki elektrotechnikus és komoly, tisztességes fiatal ember. A parányi kis szobának pedig Balthazár a feltétlen ura.

Balthazár ur, ha a sétákba beleun, behúzódik a szobájába és tömérdek papirosakat firkál össze. Havonként rendszerint 100 ivet.

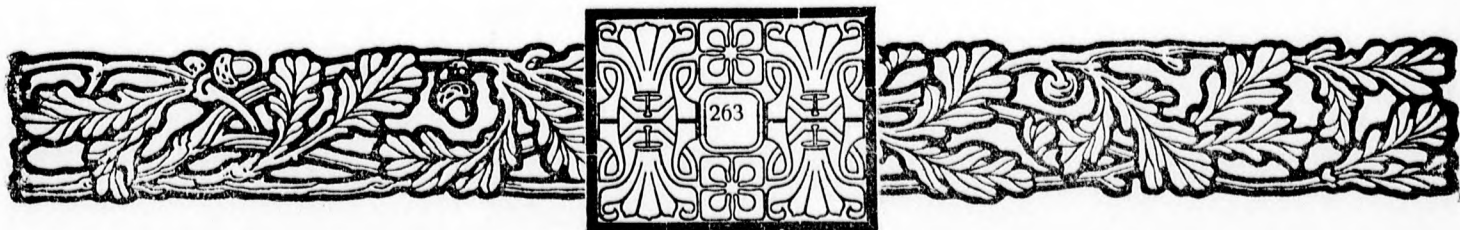
Balthazár úr, az összefirkált papirosakat drámáknak nevezi. Tilda mama pedig délelőttönként, mikor a kis szobát rendbe hozza imígyen sohajt magában:

— Istenem, ez a Balthazár úr, hogy tönkre teszi ezt a sok szép tiszta papirost!...

De mivel Balthazár úr, a lakásért pontosan fizeti a havi 8 forintot, s igen csöndes és derék férfinak látszik, nincsen baj közöttük és a föld foroghat felőlük, ha kedve tartja.

Tilda mama az összefirkált papirosak felől elmondja véleményét néniének és hugának is.

Terka mama nem szokott rá szólni semmit, hanem öltözteti a vessző-babát, amin igen szép ruhákat készít, többnyire gazdag, de fukar zsidóasszonyoknak, akik takarékoskodási szempontból nem varrodában, hanem nála varratják a sok pompás ruhát.

Tinike a bluzokat díszíti és pártfogásába veszi Balthazár urat.

— Balthazár úr nagy költő, mondja, — és egykor híres ember lesz...

Én azt hiszem, hogy Tinike kissé szerelmes Balthazár úrba.

Hogy egy szép és kedves kis lány, érdeklődik egy fiatal ember iránt, akivel egy fedél alatt lakik, azt az a fiatal ember észreveszi még ha olyan gyáva is a nővel szemben, miként Balthazár úr.

Balthazár úr ugyanis egyszer megtudta, hogy az ő firkáit Tinike elszokta olvasni — s emiatt igen elrestelte magát.

Gondolta, hogy Tinike szörnyen kinevetheti őt, a drámáért, amiket Balthazár úr eddig remekműveknek tartott, de most — tudva, hogy Tinike is ismeri, retentő butaságnak tűnt fel előtte minden firka, amit valaha elkövetett. Nem igen mert a Tinike szeme elé kerülni. De egy vasárnap délutáni családi kiránduláson, ami elől nem tudott megugrani, Tinike teljes meggyőződéssel biztosította Balthazár urat, hogy művei révén a halhatatlanság vár reá.

A régi váromnál történt mindez, a hol a kiránduló társaság hideg rántottcsirkét, omlótszót, vajas kenyereket és földiepreket uzsonált. Balthazár úr éppen a vajaskenyérnél járt, amikor Tinike a műveiről kezdett beszélni s a szegény költő zavarába a földre ejtette a vajas kenyereket, ami szokás szerint a vajas részével esett a porba. De hallván Balthazár úr, hogy Tinike elvan ragadtatva a drámáitól, boldogan kapta fel a kenyereket s minden tisztogatás nélkül lenyelte, nem törődve vele, hogy több rajta a föld mint a vaj...

A társaságban ott volt a Fischer kisasszonyok nagybátyja is, Walter papa, a derék kályhás mester, aki siket volt mint egy ágyú és rettenetesen kiabálva beszélt. Ők cipelték Lajos urral a társaság pincetokját képviselő hatalmas ártézivizes üvegeket, amikben ám nem viz, hanem jófajta óhegyi vala. De mivel ezek hihetetlen gyorsan kiürülének, Walter papa az örökvíg agglegény, mennydörgés szerű hangon indítványozta, hogy a „Háromszemű zergébe“ kell menni. Felkerekedtek tehát és kis hegyoldali vendéglőbe mentek, ahol ismerősökre, szomszéd lakótársukra, a kedélyes rézöntő családra akadtak. Összetelepedtek s Walter papa a háborgó tengert túl harsogó hangon szidta össze a négy és fél cigányt, aki német keringőt játszott. Ugyanis Walter papának minden fajtája német volt, de ő mióta ide került, vad magyar. Magyarul nem bírt jól megtanulni, de örökké azt harsogta: „Ha itt falsz kenyér, tutyat peszelné matyar!“ S mivel jómodu és jókedvű öreg legény volt, a hátamögé állította a cigányokat, akik a szimatjukkal megéreztek nála a bankó-szagot és készséggel várták a parancsot.

— Aszt huszat fekete tyerekek, hogy csefek a pokár, sárba csefek a pokár.

És a cigányok huzták a társaság pedig danolt. Egyik nóta a másik után jött, egyik palack a másik után ürült s Walter papa hálásan ölelte meg Balthazár urat, aki egy gyári gőzkürt hangján danolt az ő süket fülébe s így ő is hallott valamit a mulatságból.

Mikor a kirándulásról hazafele ment a társaság, a kedélyes rézöntő familla még az uton is egyre danolászott. Walter papa pedig hátrább maradván a csapattól Lajos urral, Balthazár felől tudakozódott az elektrotechnikustól, e jeles fiatal emberről, aki nagyon megtetszett neki s kijelentette, hogy ilyen ember kel-

lene Tinikének. Lajos ur igen szerette Balthazár urat s agyba-főbe dicsérte a drámáirót, aki Tinikével legelől ment s a szép holdvilágos estén az erőnfeletti danolástól rekedt hangon, de szellemesen udvarolt az őt boldogan hallgató leánykának.

Balthazár e szép délután óta, nemcsak a Villanyfelszerelési Vállalat számadásait, de az önmaga bevételeit és kiadásait is számon kezdte venni.

— Ime, — gondolta, — 70 forint a havi gázsi. Ebből 30 frt a koszt, 10 a szabó, 8 a lakás, 4 a mosóné, 2 a borbély, 3 a Lexikon és más könyvek részlete s átlag 10 frt az öcsém és anyám temetési költségének a törlesztése. Ugyszólván semmisse marad. Hogyan lehetne tehát megnősülni?

Balthazár nem sokat szokott töprengeni a fogós kérdéseken és most sem teketóriázott, hanem megkérte a Tinike kezét Terka mamától. És meg is kapta.

Balthazár és Tinike usztak a boldogságban s dacára a förtelmes késő őszi délutánnak, ők virágillatot éreztek a légben s úgy látták, hogy abban a rózsaszínű ködben, ami körülveszi őket, aranyos pillangók röpkednek... Az eljegyzést pedig a jövő vasárnapra tűzték ki.

Balthazár tudta, hogy ime jegygyűrűket kell vásárolnia. De mivel hónap közepe volt, 25 forintot sehonnán sem bírt előteremteni. Egy délután, amikor a Fischer kisasszonyok elmentek küldöttségileg Walter papát az eljegyzésre meghívni, a furfangos Balthazár felhasználta az egyedüllet e perceit, lesietett az utcára, megszólította a sarkon a zord arcú 333-ast, felhívta a szobájába s a piros sapkás férfiú gurtnijába köttette a Képes Világtörténet-et, a Röptébe a nagy világ körül-t, néhány kötet Remek író, Petőfi díszkiadásu verseit s elküldte a „gondozó-intézetbe“ s ez okos műveletnek 60 korona lett az eredménye.

Gyűrűket vásárolt tehát Balthazár s az ünnepélyes eljegyzési estén megcsömörlött a pompás palacsinta-kóktól, amit nagyon szeretett s amit Tinike, Tilda mama segítségével tömött bele.

És a napok, a szürke téli napok igen nagy boldogságban teltek, röptültek. S a két gyerek, dacára hogy jegyesek voltak, nem hogy idegenek, de Terka és Tilda mama előtt sem csókolta meg egymást. De aztán ha négy öt percre magukban maradtak, no akkor... De minek magyarázzam? Aki még nem próbálta az ilyesmit, az ugysem értené meg. Aki meg átélte, annak nem kell magyarázni. Elég az hozzá, hogy az életet igen szépnek találták mind a ketten. Tinike a kelengyét varrta, Balthazár pedig retentő buzgalommal fogott a légvárak építéséhez.

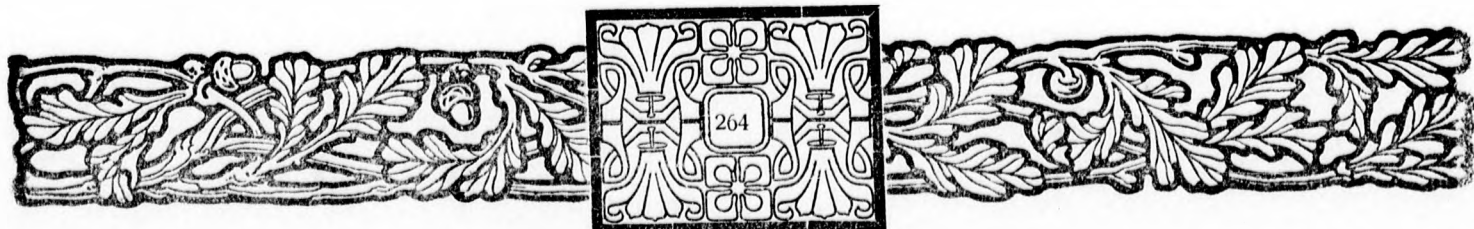
Egy előkelő negyedben kiválasztott egy szép kertés házat, ahol lakni fognak. Az ékszerészek kirkatában megjelölte az órát, láncot, fülbevalót, — mind csupa drága holmi, — amelyeket Tinikének megveendő s a butorkereskedésekbe is bebetekintett. Mert a két öreg kisasszonynak még mikor Tinikét megkérte kijelentette, hogy semmivel sem kell törődni, ő mindenről gondoskodik. Egy fényes műasztalos-üzletben megtetszett neki egy garnitúra háló-szoba.

— Mi ennek az ára, kérdezte.

— Nyolcszáz forint, hajlongott készséggel a tulajdonos.

— Balthazár dölyfösen feszítette ki a mellét.

— Csak? — mondta végtelen nyugalommal, — a menyasszonyom ilyen olcsó vacakkal kiverne. No de majd eljövünk együtt.

S Balthazár György, amint az utcára ért, elgondolta, hogy a butor igen csinos, de neki nyolcszáz forintért egy évig kell körömlöni a Villanyfelszerelési Vállalat kaszamátaiban.

Lisztákat készített, melyeken gyönyörű pontossággal fel volt jegyezve minden, ami csak egy rendes háztartáshoz szükséges. A lakadalom költségeit is beleszámítva, az egészet potom 1400 forintban állapította meg. S mivel jelenleg készen levő drámáinak — az ő számítása szerint, — körülbelül 47 ezer forintot kell jövedelmezni — ha előadják, — igen könnyen fedezheti a berendezés költségeit.

Azt hiszem, dús fantáziájú olvasóim, akik itt íme Balthazár úr sorsa iránt érdeklődnek, már észrevehették hogy hősi dacára bürokratikus mesterségének, megrögzött bohém volt, aki lehetetlen álmait teljesülésében naiv csökönnyösséggel hitte.

Mert Balthazár ezidőben drámákat zúdított a boldogtalan fővárosi és vidéki színigazgatók nyakára s követelte ezek előadását, azt is megjegyezvén szerényen, hogy a tiszteletdíjat műveitől minél előbb szeretné a markába látni.

Egy darabig a tizenkét színigazgató közül egyik sem válaszolt és ezalatt Balthazár nyugodtan építhette légvárait.

De mikor az esküvő kitűzött ideje félelmetes gyorsasággal közeledett, — hogy magát is biztassa, — a darabjaiból befolyó vagyont megemlítette Tinike előtt és elhősködött, hogy így lesz, úgy lesz, ezt vesz, azt vesz.

Tinike okos kis lány volt, mint ahogy a lányok mindig is okosabbak mint a férfiak, mosolygott és megölelte Balthazár urat.

— Azok a drámák szépek, Gyuri, de hogy előadják, ahhoz protekció kell, ami magának nincs. Megélünk mi nélkülök is, meglássa.

Balthazár úr fensőbbiséggel mosolygott ilyenkor s megcsókoltatta a Tinike kis piros, fecsegő száját s gondolta, hogy várjál csak mókuskám, várjál.

Hanem a nyomorult direktorok nap-nap után sem adtak életjelet magukról s Baltazár ur végre is kijött a türelemből, levelező lapokat vásárolt és legazemberezte rajtuk a színigazgatókat.

Aztán felment az anyakönyvvezetőhöz a házasságát bejelenteni.

E napon, este, igen sokáig nézte szobájában az Edmond Rostand arcképét, amit egy műasztalos pajtása hozott neki Párisból. Elgondolta, hogy ez a francia egy év alatt másfél millió frank tiszteletdíjat kapott a »Cyrano de Bergerac«-jáért. Talán kölcsön kellene tőle kérni vagy 800 rongyos forintot, aztán ha az ő darabjai is beválnak, visszajárja...

Később belátta, hogy ez lehetetlen s mikor lefeküdt, elalvás előtt monológizált:

— Három hét mulva lesz az esküvőm és pénzem nincs, sőt fekete ruhám sincs, csak egy régi frakkom, a szabóm pedig nem hitelez míg a régi adósságom ki nem fizetem. A menyasszonyom hozománya egy rakás szép ruha és egyéb semmi. Nekem pedig 700 forint adósságom van, ennek fele uzsorásnál. Balthazár György, te nem tudom mit fogsz cselekedni?...

De azért nyugodtan aludt el és nem csinált semmit.

Mikor egy szép szeptemberi délelőtt az anyakönyvvezetőhöz kellett menniök, magára vette Balthazár csinos és elegáns világos nyári ruháját, 30 kraj-

cárért remek fehérszékfű mellcsokrot hozott Tinikének és a két tanujokkal elsétáltak a szalagos emberhez.

A Balthazár tanuja egy hirlapíró volt, a Tinikéjé pedig Walter papa, a derék süket kályhás-mester, a Fischer kisasszonyok nagybátyja.

Beírták nevüket a nagy könyvbe és Balthazár roppant meglepődéssel kísérte haza a kis feleségét.

Ebédet adtak e napon a Fischer kisasszonyok és sirtak a boldogságtól.

Az ebéd végén Tilda mama megkérdezte Balthazár urat:

— Tehát a lakást kifogadta György öcsém — és a butorokat is odavitette?

— Igen, mondta méltósággal és röviden Balthazár ur s rágyujtván egy kuba szivarra, azt gondolta, hogy a lakást ugyan még nem tudja hollesz, de ami a butorokat illeti, az még sehogy sincsen elintézve.

És elhatározták, hogy vasárnap tartják meg az egyházi esküvőt, mert Lajos ur, az elektrotechnikus, a Tinike fivére, jelenleg vidéken dolgozik s csak szombaton jöhet haza.

Szeptember 14-ike és Csütörtök volt ekkor s Balthazárnak 3 forint 17 krajcár volt a zsebében. El is gondolta, hogy e pénznek vasárnapig, az esküvője napjáig csak fele ha megmarad, de azért az étellel igen meg volt elégedve.

Szombaton reggel hazaérkezett Lajos ur, az elektrotechnikus és titkos szemhunyorítások közt félrehívta Balthazár urat.

— Sógor, mondta a derék fiu, én valamit akartam nektek venni, de mivel ehhez ti jobban értetek, itt ez a pár krajcár és használjátok fel.

S Lajos ur három huszkoronás aranyat nyomott a Balthazár markába.

Balthazár megszorította a Lajos ur kezét és nem szólt semmit. De azt gondolta, hogy soha jobbkor pénz nem került hozzá, mint ez a három sárga csikó. El is határozta, hogy ha a drámái révén híres és gazdag ember lesz igen jó helyzetbe segíti a derék Lajost. Nem számítva azt hogy akkor az elektrotechnikus belejut az irodalomtörténetbe is sógora által.

Aztán Balthazár elment a parókháira és 10 koronát és az anyakönyvvezető irását letéve, zordonan jelentette ki, hogy ő református, a felesége pedig katolikus, református hiten akarnak esküdni holnap délután a háznál, tehát valakit küldjenek oda, hogy megesküsse őket.

A paptól a kertészhez ment és egy olyan csokrot rendelt mint egy szánaboglya, bőkezű volt és 7 forintot adott a kertésznek.

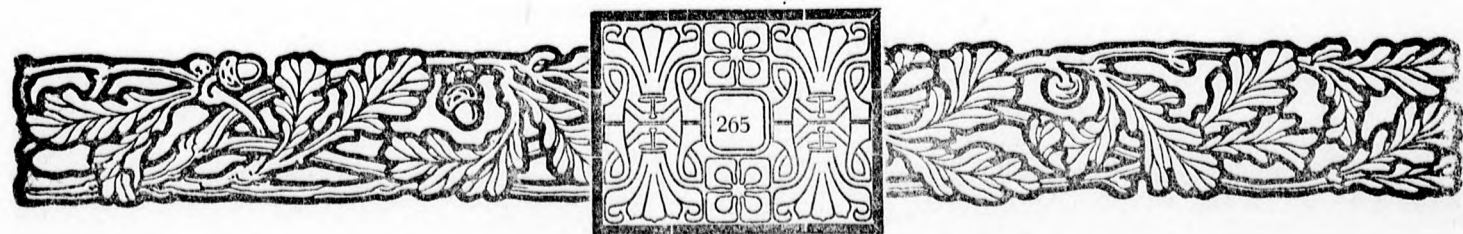
Mikor egy ruháraktár előtt elment, eszébe jutott, hogy nincs fekete öltönye.

Tudott egy jó helyet bizonyos zugutcában, ahol ruhákat kölcsönöznek. Felkereste s váltott egy fekete nadrágot egy koronáért s hóna alá fogva úgy lépkedett el vele, mint ama sokat emlegetett Cziid, akiről nem tudom határozottan, hogy mi volt a mestersége.

— Frakkom van, — mormogta meglepődötten Balthazár ur, — csak nadrág kellett. És szivarra gyujtott.

S imigyen remekül elintézve mindent, egy szürke fogatú bérkocsisnak szigorúan meghagyta, hogy holnap délután 3 órakor a lakására jöjjön a papot hozni vinni, de pontos legyen, különben kerékbe töri.

S találkozáskor egy igen jó barátjával, akinek sem a nevét sem a foglalkozását nem ismerte, Balthazár széles jókedvében tréfált a derék fiuval, aki bizo-

nyára nem volt úgy megelégedve az étellel, mint hősöm, mert azon óhajának adott kifejezést, hogy ha rajta állana, minden amatőr-fényképészt olajba főzne meg, mivel ezek tönkre teszik a szakembereket s a mai világba már senkise véteti le magát fényíró-művésszel.

Balthazárnak eszébe ötlött, hogy ez az ur alighanem fotografus mesterember, ennél fogva elhatározta, hogy segít szegényen. Méltósággal jelentette ki előtte, hogy menyasszonyával holnap meglátogatja a műtermét és a lehető legnagyobb alakban levéttetik magukat, ha a lehető legkisebb salláriumért megcselekszende ezt a fényíró-művész.

A jó fiu örült a szerencsének és a lelkére kötötte Balthazárnak, hogy mindenesetre eljöjjenek. mert ezt a feledhetetlen perceket érdemes megörökíteni.

...És felvirradt a dicső nap hajnala. Balthazár mindeneket elvégezvén, csibukozva és méltósággal járkált a koppasztott csirkék hullájával terített konyhán át, amiben igen nagy volt a sürgés-forgás. Először téve eleget Terka mama azon felszólításának, hogy a kabátját vesse le, ebbe a szörnyű melegségben.

Tinike boldogan danolt, kacagot és a rétest nyújtotta s néha Balthazár urat irgalmatlanul hátbaverte aztán megcsókolt, amely cselekedeteinek György gonosz suttogásai volt az oka.

Ugyanis Balthazár, hivatkozva az anyakönyvi bejegyzésre, csütörtök óta „annyoknak” hívta Tinikét, az 1892-ik törvények értelmében, jogosan. Tinike pedig nem lévén járatos a törvényekben, azt vitatta, hogy ehhez csak a pap áldása után lesz jussa Gyurka urnak.

A vitát a megérkező Walter papa, a derék süket kályhámester döntötte el, aki kijelentette, hogy az ő fiatal korába — a kánai lagzi idejében — úgy még nem vala anyakönyvi hivatal, s csakis a pap áldása után nevezhető annyoknak a férj nejét, de most — hála istennek — az anyakönyvezető a *kályha* és a pap csak a *cső*, jegyezte meg elmésen, egy mesterségből vett metaforával, tehát ő Balthazár Györgyné asszonynak 6 gyönyörű ezüst evőkanalat hozott, ha van itt ilyen nevű hölgy a 6 kanalat átadja neki, ha nincs, visszaviszi!

Tinike, — mint minden hölgy tette volna, — az ezüstkanalakért feláldozta elveit s elvette az ajándékot s Walter papát összecsókolta, ugyszintén Balthazárt is és megengedte hogy a délutáni esküvőig (no meg azután is,) Gyurka „annyoknak” szólítsa.

Walter papa pedig a Lajos uréhoz hasonló szem hunyorgatással vont a függöny mögé Balthazár urat s egy ropogós 100 koronást dugott az „apjuk” mellényzsebébe s megölelte Györgyöt és sirt örömeiben.

Mint ilyen alkalmakkor szokás, az ebéd rövid és egyszerű volt s alig nyelték le, jött a Balthazár nagynénje, saját kezűleg selyemrongyocskákból szőtt ággy és asztalterítőket hozott az új párnák s kijelentette Balthazár előtt, hogy ha valamire szükségük lesz a háztartás körül, bútorra vagy edényre, csak neki szóljanak.

Ujra két ajándékhozó érkezett. Az egyik a kedélyes rézöntő család küldönce volt, pompás söröszervizt hozván Tinikének, a másik pedig Balázs sógor vala a Villanyfelszerelési Vállalat irodaszolgája aki úgy cipelt egy rettentő hátikosarat, mint Átlász a földgolyóbist. A kosár tele volt tányérral, tálal, findzával, csészével, egész garnitúra. Ezt ő nagysága

Schönmeyerné urnó küldte, a Balthazár főnökének a neje. Schönmeyer ur csak egy vizitkártyát küldött, de az is ért valamit. Boldogságot kívánt „tiszelt barátom Balthazár”-nak és tudatta vele hogy a fizetését felemelte évi 400 koronával.

György ur és Tinike a boldogságtól nemigen férték a bőrükben, a két idős Fischer kisasszony pedig a könnyeit hullatva, de mosolyogva rendezte a konyhát és a nagy szobát. Majd Tinikét öltöztették a menyasszonyi ruhájába.

Lajos ur is hazakerült, mert neki szegénynek délig ma is szolgálatba kellett a gyárba lenni. Hirtelesen megmosdott a konyha hátsó részében levő függönnyel elrekesztett birodalmában és átöltözött.

Balthazár is kis szobájába vonulva, belebújt a kölcsönvett nadrágba s lelvén egy fehér mellényt sifonja egyik legsötétebb zugában, magára vette, ugyszintén a frakkot is. Szokása ellenére belenézett a tükörbe s konstátálta, hogy ő olyan elegáns, akár az angol király.

Kiment s a Tinike mirtuszából gomblyukdiszt kapott. Meghozták az óriási tearózsa menyasszonyi csokrot is, ami a ház összes lakóinak áhitatos csodálatával találkozott.

S előállván a pontos szürkefogatos bérkocsis a nászpár Lajos urral a fényíró-művészhez hajtattott, aki oly készséggel forgolódott körülöttük, mint aki nem is sejtí, hogy a képjei árát csak egy félév múlva kapja meg.

Hazamentek s a nagyszobába már összegyűlt a násznép. Mind rokon, bizalmas ismerős, kacagó, jókedvű népség. Az asszonyok, lányok kávéztak, a férfiak szivaroztak. Walter papa Balthazárt is megkínálta egy virzsiniával. Aki rá is gyujtott. Lajos ur pedig a szürke fogaton elszaladt a papér.

Tinike alig nyelte le a kávé, Balthazár pedig tizet se szippantott a virzsiniából, már megérkezett a pap, egy kis fiatal káplán s az elkészített kis asztal mögé állt.

Balthazár hamarosan egy függöny mögé dugta a szivarját s megfogva a Tinike kezét, minden lámpaláz nélkül áltak a pap elé.

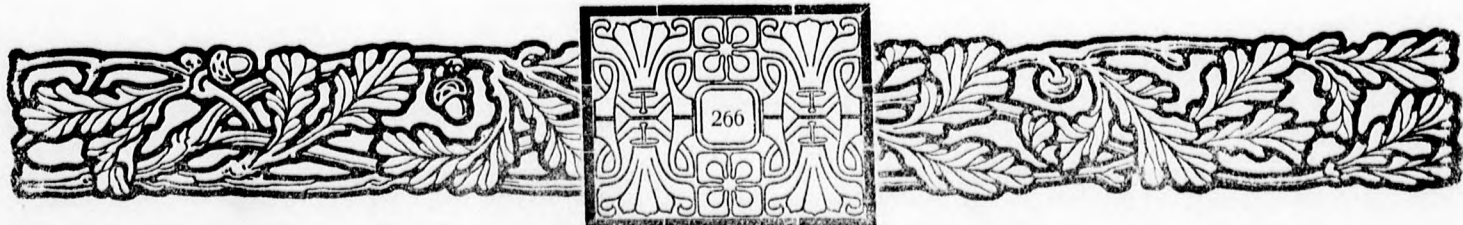
A szobába mély csend lett s a konyha megtelt a ház kíváncsi lakóival s Balthazár hatalmas hangon dörögte el ama bizonyos holtomiglant, ugyszintén Tinike is bátran csicseregte el s igen jól jött ki, hogy a Tinike esküvésébe, a fejük felett levő kalitkából, beleszólt a Micurka kanári. . .

A pap elment s Balthazár a függöny mögött megkereste a szivarját s roppant örült, hogy míg esküdött a szivarja sem aludt ki.

Később estebédhez ültek, Lajos ur pedig cigányt hozott s mulattak, járták reggelig, olyan jó kedvvel amilyennel — az üres zsebeimre esküszöm — semmi-féle százezer forint hozománnyal bíró kisasszony lagziján nem találkozik az ember.

Mikor a vendégek hajnalban ezer jókivánság közt eltávoztak, Tinike levetette a menyasszonyi ruhát, Balthazár ur pedig a frakkot és segítettek a megmaradt ételeket eltenni, a butorokat helyre rakni.

György ur ezalatt kijelentette Terka és Tilda mamának, — amit Tinikének már előbb elmondott, — hogy egy kis egyszobás lakást ugyan fogadott, de a nyomorult, pontatlan asztalos mindezideig nem készítette el a butorokat, ennél fogva kénytelen ő a kis szobába, Tinike pedig a nagynénjeinél maradni egy pár napig.

A Fischer kisasszonyok nagyon boldogok voltak, hogy Tinike nem válik meg rögtön tőlök. Balthazár pedig a kis szobába, sokat forgolódva bár, de nagyon megelégedetten aludt el lakadalma után — egyedül...

Másnap elment a kifogadott lakásra és egy negyedévi házbért előre kifizetett. Aztán nagynénjéhez sétált aki butorozott szobákat tartott s kért tőle kölcsön egy diványt, egy asztalt és egy ágyat. Sifonja magának is volt. A piacon egy asztalostól vett négy tulipántos széket s e butorokat este, a Tinike ládába csomagolt holmijával, varrógépjével és a sifonnal együtt az új lakásra vitette.

S három nappal az esküvő után, a szép szeptemberi estén, karonfogva Balthazár ur a kis feleségé, a zokogó Terka és Tilda mamától megáldva, haza vitte a kis szürke, de kedves otthonba.

Balthazár ur neki gyürkőzvé, az előre hozatott szalmával megtömte a szalmazsákokat, míg aztán Tinike a ládákból előszedte az ágybelit és megvetette az ágyat, György a boltba szaladt, kenyeret, vaját, sót s kitűnő parizert és egy nagy üvegben a közeli kutról vizet hozott. És a boldog házaspár olyan vacsorálást csapott, amelyet megirig, elt volna tőlük akár melyik gyomorhajos milliomos. — S elaluvának vala — reggel fele...

Másnap Tinike pompás ebédet főzött a csöppnyi kis konyhába levő öntöttvaskemencén a rendelkezésére álló két fazék és két kanál segítségével. S Balthazár akinek a három heti szabadsága letelt s a hivatalból farkaséhesen jött haza, úgy jól lakott a kis feleség első főztjéből, hogy alig birt az asztaltól a diványig vánszorogni. Tinike kacagva kuporogott mellé s addig fecseget neki, addig csókolgatta a lusta Balthazárt, míg az elaludt. Ő pedig rendbeszedte a csöppnyi konyháját s csinosítani kezdte a tagadhatatlanul szegényes kis fészket.

És bizony ilyen kopotacska maradt az ő lakásuk. A szűk fizetésből a Balthazár adósságait kellett fizetni, szó se lehetett, hogy valami jobb butort és megfelelőbb konyhafelszerelést vegyenek. Balthazárnak eszébe jutott a 800 forintos hálószoberendezés, a kerti pavillon az előkelő negyedben s a fényes ékszerek, amikről vőlegénykorában ábrándozott. A drámák jövedelme... sehoh semmi... Megmondta azt Tinike!... Tinike, a kedves, az áldott... aki zugolódás nélkül mos, surol és főz a vaskálya sütőjében két fazékában, 35 krajcárból pompás ebédeket, aki mindig kacag, akinek nem rontja el a jókedvét a dolog, a szűkség... Balthazár át-átölelte néha szótlanul, hosszasan a piaci asszonyt és szeméből ráhulott egypár visszafolythatatlan könnyecsepp a kis húséges társ lenszóke hajára — Tinike felnézett rá s habár a ő szeme is tele gyűlt könnyel, azért mosolygott az urára és vigasztalta:

— Várjál csak Gyurica apjok, várjál, lesz nekünk még jobb módunk is!...

Egy év telt el. Éppen a házasságuk évfordulóján történt.

Balthazárnak délután sohasem lévén hivatala, kimentek Tinikével a városukba három hónap óta álló mezőgazdasági kiállítást megtekinteni amit éppen akkor délután zártak be nagy ünnepélylyel. A kiállítás érdekében kibocsátott sorsjegyeket is akkor húzták ki. A főbb nyereménytárgyak egy tanya, cséplő-garni-

túra, egy ötös fogat, gazdasági gépek, lovak és számtalan apró gazdasági eszközökből állott.

Balthazárnak eszébe jutott, hogy neki is van valahol egy sorsjegye. S mivel egy fejős kecske is volt a kisorsolt tárgyak közt, s mivel a mekegő állat Tinikének nagyon megtetszett, Balthazár megkereste tárcájában a sorsjegyet, hogy hátha ő nyerte meg a kecskét. Az iroda-pavillonhoz mentek s György megkérdezte, hogy nem a 28,215-ik szám nyerte-e meg a kecskét?

Egy fiatal ur, aki látta a Tinike kedves kis kíváncsi arcáról, hogy nagyon érdekli a dolog, utána nézett a könyvekbe, egy kis idő múlva ragyogó arccal jött feljök.

— Nagyszerű! Nem nyerték meg önök a kecskét.
— Nem? szomorodott el Tinike.

— Nem, mondta a fiatal ur, hanem a 28,215-ös szám egy pomás háttaslovat nyert nyereggel, szerzőszámmal. Ahol vezetik ni!

A két gyerek elhülve nézett egymásra. De a szolgálatkész fiatal ember nem hagyta magukhoz térni őket, vitte a paripájukhoz.

— Titkár ur, kiáltott a fiatal ember egy erősen izzadó, intézkedő férfiura, ez az ur nyerte meg a háttaslovat.

— Hát adja oda neki, mondta a titkár homlokát törülve — és tovább sietett.

Hanem a kiabálásra sokan figyelmesek lettek s elővezetett igazán szép lovat és szerencsés megnyerőjét körülállta a közönség.

— Itt a paripa kérem, mondta a fiatal ur, tessék átvenni.

— Mit csináljunk ezzel a lóval? — sugta Tinike Balthazárnak.

— Lovagolni fogok, jelentette ki göggel Balthazár ur.

— De hol tartod, te ember, — sugta újra Tinike.
— Hol? hát, a fászkamarába... — mondta kissé bizonytalan hangon György ur.

— Inkább add el Gyuri.

Egy lovaglókorbácsos, kamáslis ur odaszólt Balthazárnak:

— Adok a lóért 500 koronát.

— 500 koronát, — kérte György, akinek fogalma sem volt róla, hogy mit érhet egy ilyen ló.

— Nohát adok 600-t, — mondta a kamáslis, — de többet egy fityinggel sem.

— Add oda, add oda, sugta a habozó Balthazárnak Tinike.

— Eb aki megbánja, mondta Balthazár, s belecsapot a kamáslis markába s odadta neki a sorsjegyet.

Az nem beszélt többet. Belenyult a belsőzsebébe, kivett egy nagy tárcát, abból három százforintost és odaadta Balthazárnak. Aztán sarkonfordult, ajánlotta magát és a lovat elvezettette.

— Nem csinált rossz vásárt sem ön, sem az ur, mondta a fiatal ember Györgynek.

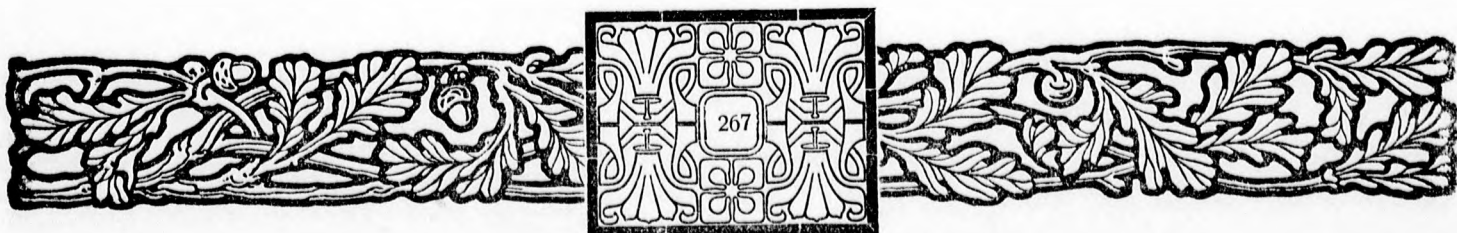
Balthazár zsebregyúrta a pénzt, kezettfogott a fiatal urral és Tinikétől vonva, elhagyta a kiállítást.

Jó, hogy már sötét volt, így nem látta senki hogy Tinike egyszerre sír, kacag és tapsol.

— Van berendezkedésre valónk Gyurka! Hallod-e?

Balthazár György elgondolkozott.

— A kecskét jobban szerettem volna. Olyan szép tiszta szeme volt... és a fászkamarába is el lehetett volna tartani.

Amire Tinike meggyőződéssel azt mondta a költőnek, hogy: számár! De aztán megcsókolgatta a „szamarat“ és ez rendbehozta a dolgot.

Tinike a következő héten a paripa árából olyan remekül és olyan finom izléssel berendezte a kis lakást, hogy az ismerősök megirigyelték tőle. Nagynénjének visszaadta Balthazár a kölcsönkért butort. S szép új íróasztalán neki fogott megint a dráma-írásnak, hanem — a tömérdek csókolózástól — nemigen haladt előre a dolog.

Azért Balthazár sem kerülhette el végzetét. A házassága után két évvel, az Akadémia megkoszorozta a Karácsoni-díjra küldött „Bolivár“ című verses tragédiáját s a jó Balthazár 1000 forinthez és tömérdek hírhez jutott. (Ilyeneket csinál ez az Akadémia!)

A színigazgatók pedig kezdték előadogatni a darabjait s azt tapasztalták, hogy nem is olyan ostobaságok ezek, mint aminőknek első pillanatra látszanak.

Szóval Balthazárhoz ömlött a pénz, amivel ő egyáltalán nem törődött, csak a kis feleségét ölelgette.

Tinike, azonban egy kis kertés házat fedezett fel egyik csöndes utcában amit 10,000 koronáért a két gyerek nevére irtak.

Hősöm ezeketán, amilyen makacs drámairó volt hajdan, épp olyan vakbuzgó házigazda lett. Ásott, kapált, gyalult, faragott, ha a hivatala engedte.

Schönmeyer ur, a hivatali igazgatója igen büszke volt a drámairó Balthazárra.

— Ez az ember temérdek reklámot csinál a Villanyfelszerelési Vállalatnak, mondta egy igazgatósági gyűlésen — s tíz év óta úgy dolgozik, mint egy helóta. Főkönyvelővé kell előléptetni.

S Balthazár, a jó Balthazár főkönyvelővé lett és a gázsija megint szaporodott. A drámák is folyton jövedelmiztek s még a novelláijaiért is pénzt kapott.

Balthazár ki is tört:

— Hova te, yem én ezt a temérdek pénzt te mákszemnyi asszony?

A 134 centiméter magas hölgy, hatalmasan rárivalt a zord Balthazárra.

— Berendezkedünk csinosan, te medve. De te semmit sem veszel, mert téged mindenütt megcsalnak. És nem tartunk lakót, ezt a fényüzést megengedhetjük magunknak.

Es a kis zöldzsalukáteres házat egészen a magok részére rendezték be, csinosan, izléssel.

S téli estéken a lusta Balthazár ott ül, öntervezte kandallója előtt, ami igen ritkán füstöl. Csibukozik Balthazár György ur és meséket mond az ölébe ülő mákszemnyi asszonynak, a feleségének. Bizonyos emberekről akik az életet minden pénz- és butor nélkül, küszködve de egymást igazán szeretve kezdték s az asszonyka mosolyogva hallgatja a házának indult Balthazár regéit és néha rászól a lábuknál játszó két kis zsvány férfiura, akik egyformák, egyszerre születtek s mindig öklözik egymást...

Anya és leány.

*Édes lányom mi szomorít téged?
Csak a felhőt, csak az eget nézed,
Hallgatag vagy, néma lett az ajkad!
Édes lányom, én úgy látom,
Valami bú árnya lebeg rajtad.*

*Semmi bajom, édes anyám, csak a
Réti szellő mintha felém csapna . . .
Fű és illat! Mi a haszna? Semmi.
Kaszabolják, nem szagolják,
Minek is kell virágának lenni?*

Dombay Hugó.

Uj Robinson.

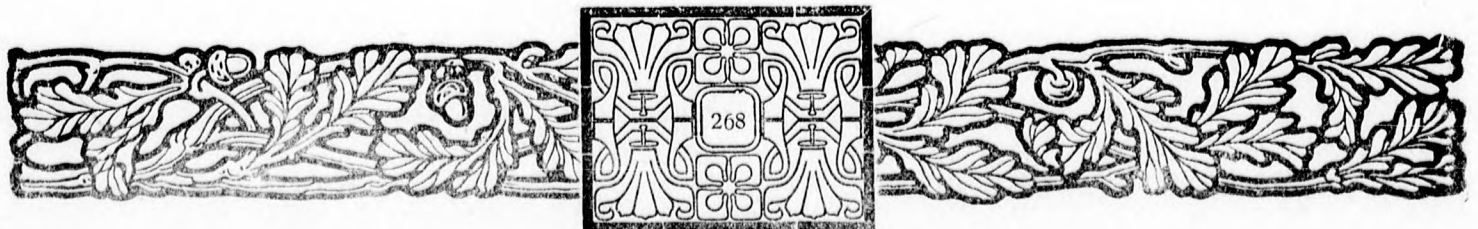
Irta: Balkányi Béla.

Volt egyszer egy ember, aki rab volt, bár nem zárták be négy fal közé. Az embereket szerette, de nem ismerte őket. Vágya volt az emberi lelket megismerni, felboncolni és elemezni. Ez beszélte el nekem ezt a mesét:

Az óperenciás tengeren túl élt egy híres ember. Bátor volt, tudományának híre volt az egész világon és keze ügyességében őt senki felül nem múlta. Az Isten hatalmának egy részét reáruházta, megengedte, hogy meghosszabítsa az emberi életet. A boncoló késnek nála nem volt nagyobb művésze és kezének egy mocnásával határozott élet vagy halál felett. Betegek felkeresték folyamon, szárazon és azt is mesélik, hogy ha a paradicsomban volt szükség nagy operációra, akkor még a mennyország hatalmas ura is elküldötte érte Szent Pétert a Paradicsom portását.

Ez az ember egyszer pihenni vágyott. Tíz esztendő óta nem volt egy percig se nyugta, nem volt se éjjele, se nappala. A vakációra rászolgált. Készítettett magának vitorlás hajót hatalmas árboccal, páncélos volt a hajó orra. Tengeri útra indult szép nyári este, két matróz volt csak vele és leghívebb kísérője: a műszeres táskája.

A tudós a csillagos eget nézte. Majd amikor szeme belefáradt a sok fénybe, ragyogásba — fürkészte a sötét tenger titkait. Gondolata megfürdött a tenger

sós vizében. Kereste az életet a tenger alatt, látott a víz színén gyorsan elmerülő, apró zöld halakat, képzelete (még egy kirurgusnak is van fantáziája) odavarázsolta melléjük tengeri szörnyetegeket és látta a tenger lakóinak sivár, vigasztalás nélküli harcát a létért.

A hajót vitték kedvező szelek. Vitték messzire a nyílt, a mély tengerbe. Hajnalhasadáskor nem látszott, csak egy ici-pici sziget. Szikla volt rajta és fák, a melyeket nem emberi kéz ültetett. Jött kegyetlen forgó szél, a sziklához verte a tudós hajóját, a matrózok a tengerben lelétek halálukat.

A nagy tudós, Robinson volt egy magányos szigeten. Pihenni vágyott és most vadállatokkal viaskodhatott. Megtanulta a vadember munkáját, életkedvét megőrizte egyetlen vigasztalója az édes reménység.

Egy este, mikor lefeküdt nehéz napi munka után maga készítette mohos ágyára, eget ostromló kínzó vágy nem hagyta pihenni. Lelke az egyedüllétet tovább ei nem viselte. Nem a vidám emberek zajos társasága, nem a művelt ember ezer kényelme, nem a barátai után való vágy gyötörte, marcangolta a magányos ember szívét. Nem éhes gyomra rajzolta tündöklő szépnek a társas életet. Egyedül az hiányzott neki, hogy nem elemezhetette, nem boncolhatta az emberi testet, a melyet nála jobban senki nem ismert, a melynél szebbet, harmonikusabbat, tökéletesebb organizmust az Istenség nem alkotott. A részeknek fenséges együttműködése, az a mélységesen bölcs elrendezés amely önálló feladatot adott az emberi test minden szervének, az izmok, idegek, véredények működésének közvetlen szemlélete volt az a roppant gyönyörűség, a melynél a tudós nem ismert nagyobbat.

Kikereste sátrának legföltettebb kincsét: a boncolókést. Más médiuma nem volt. A gyakorlott művész ügyességével felvágta saját balkarját. Kiömlött belőle forró vére. Arca a legfenségesebb kéz érzését tükrözte vissza; lapos vágással végig szelte az arcát és egy éles, mély vágással keresztül metszette a mellét és a szívét...

*

Magányos ember van sok közöttünk, akik az emberi lelket keresik és „elégnek saját gondolataik lángjában“. A magányos ember meséjéhez odaillesk hozzá a 19-ik század elborult elméjű nagy filozófusának Nietzsche-nek hattýúdala:

Ja! ich weiss woher ich stamme!
Ungesättigt gleich der Flamme
Glühe und verzehr' ich mich.
Licht wird alles, was ich fasse,
Kohle alles, was ich lasse:
Flamme bin ich sicherlich!

Lugasomban.

*Itt ülök én újra, itten,
Kertem, árnyas lugasodba',
Rám hajol a hajlongó ág
Zöld falombja, halk-susogva.*

*Suttog a lomb, suttog, suttog,
Bűvös hangon, édes hangon.
Fól esik az, elmerengek,
Mégis olyan félve hallom.*

*Pedig a kert még virágos
Dalos madár zeng az ágon,
Napsugára enyelegve
Fátszva ring még a virágon.*

*Pedig a kert még virágos,
Leveles galy hí', marasztal.
Mégis mintha hervadásról
Elmulásról szólna a dal.*

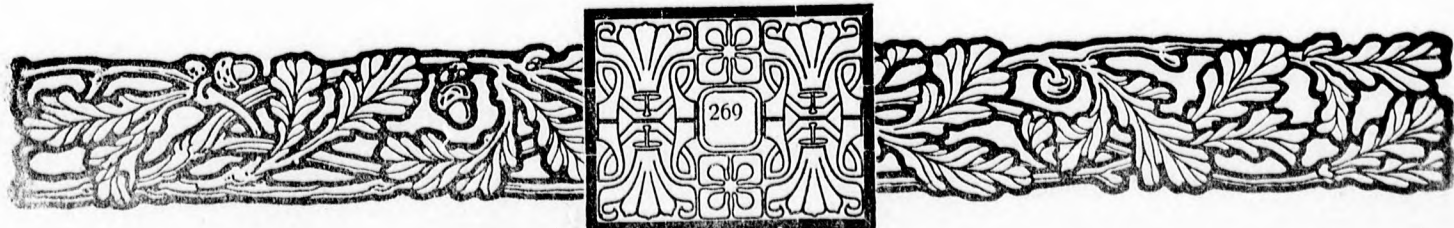
*Lelkem egy bús sejtelem — míg
Elmereng, míg félve reszket —
Átöleli, mint öröksöld
Temetőn a sír-keresztet.*

*Ast beszél az a sejtés:
Hogy csak álom, a mit nések:
Sebes szárnyon, holló szárnyon
Közeleg már az enyészet.*

*Ast beszél az a sejtés:
Hogy csak egy perc, rövid óra
Még az élet, hogy letűnjék,
Halni térjen nyugovóra.*

*Kert virága porba hulljon...
Zöld lugas lomb-sátorára
Hervadás jön; lomb, virág, dal
Elvesszitek nemsokára.*

Borsody Béla.

A csóka.

— Rózsika elbeszélése —

Az egész házban csak minálunk, meg Ilonkáéknál vannak gyerekek, de a Józsi nem számít, mert ő már gimnáziumba jár és nem szeret velünk játszani. Legtöbbszörre így csak szűkebb körben maradunk: Én, Ilonka, Margit és a Jenő. Ilonkáék két fiúja is ritkán jön közénk, mert mindig olvas. Én nem tudom, mit tesz az olvasni és miért jó azt csinálni, mikor játszani jobb.

A folyosó a miénk és ott vagyunk mindig. Ilonka kihozza a főzőedényét és az olyan hogy tüzet is lehet benne gyújtani. Jenő sonkát kér a papa boltjában a segédektől és csokoládét is hoz és mi akkor főzünk neki.

Ilonka mindig azt mondja, hogy elveszi az urának Jenőt, mert övé lesz a bolt és akkor mindig csokoládét ehetik. de meg ott ülhet a kasszában, ahol fizetnek és kiválogatja mind az aranykrajcárokat.

És ez nagyon jól van így, mert van üveg-golyó is, amivel nyerni lehet sok más üveg-golyót. A gangon csináltunk a kövek közé lyukat és aki abba belegurítja a másikét is, az a nyertes. Az apa nagyon haragszik ezért, mert a gangon már sok lyuk van és a Fekete bácsi, aki hegyes sarkat visel, a multkor beleakadt egybe és majd elesett. Mi ott voltunk és nagyon neveltünk rajta és kértük, hogy lépjen bele még egyszer, de ő bement apához és akkor minket szidtak. Édes mama azt is mondta, ha még egy lyukat csinál a gangba, meg fog verni. Ami, azt hiszem, Ilonkánál így is történt, mert mikor később átjött a főző edényért, vörös volt a két szeme. Ő ugyan azt mondta, hogy füst van a szobában, de ez nem is igaz, mert az apa, aki itten nálunk a háziur, a multkor vett nekik is új kályhát. Én igazán nem tudom, hogy miért vesz apa másoknak kályhát!

Nagyon félttem, hogy én is kikapok, azért este sokáig imádkoztam, mert valahányszor baj van itthon, mindig imádkozás előtt, vagy után kerül rám a sor. Apa ezalatt végez Jenővel, aki az ágy alá bujik, mikor látja a pipaszárat. Vele aztán eltelik az idő és apa is kifárad, de meg az édes mama azt mondja neki németül, hogy ne bántson engem ma, inkább holnap.

Az édesmama mindig az ágyban fekszik és mindennap átjön hozzá a doktor bácsi. Egy kis asztal van előtte mindenféle üvegekkel és iszik belőlük. Neki külön csinálnak ebédet, de csak keveset. És mindig szomorú és akkor megsimogatja a fejemet, meg azt mondja:

— Mi lesz belőled szegény kicsikém!
Én mindig azt mondom erre:

— Nagy lány leszek és akkor szabad lesz nekem főzni, a konyhában is, nemcsak az Ilonka főzőedényével.

Ilyenkor a mama még jobban sír és nekem föl kell bujnom melléje az ágyba, hogy jobban tudjon csókolni. Én nem értem a mamát, hogy miért sír, mikor neki olyan jó. Nem kell mindig mosakodni, csak az ágyban fekvé mossa meg a kezét, meg a kékít.

Néha ott kell ülnöm egész délután az ágya mellett és amiért nem mehetek ki játszani, kapok cukros befőttet, meg süteményt. Ilonka és Margit be szoktak ilyenkor jönni és olyan sokat esznek, néha háromat is, de lármázni nem szabad, mert ha kiabálnak, a mama hazaküldi őket.

A multkor azt mondta nekem a mama:

— Édes kicsi lányom, ne legyél csintalan, mert senki sem fog szeretni, ha én meghalok.

— Mi az meghalni?

— Elmegyek messzire és nem látsz többet.

— Nem is jössz vissza?

— Sohse jövök, vissza, mert nem tudok.

— Hogyha akarsz, akkor tudsz is.

A mama megint sírni kezdett. Mostanában többet sírt, mint a télen, pedig akkor is feküdt az ágyban.

— Eljövök és vigyázok rád, de te nem fogsz látni. És nem is gondolsz a mamácskádra, csak ha nagy leszel.

Mikor ilyeneket mond a mama, akkor előre tudom, hogy nem szabad kimenni. De már szépen sütött a nap és még ő küldött.

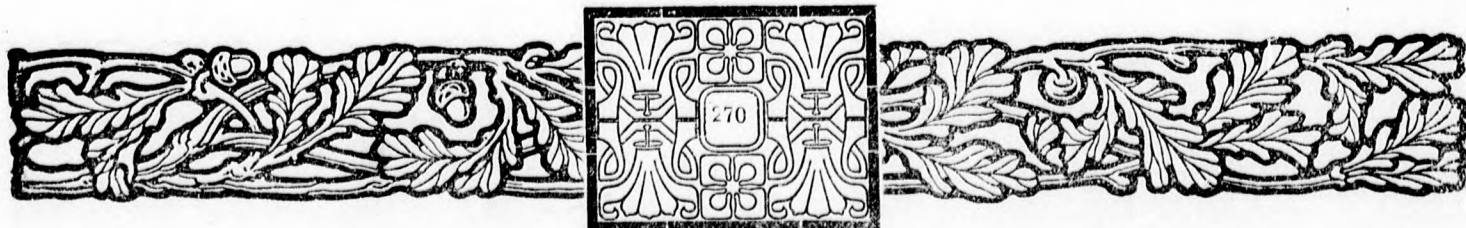
— Nézd meg az Ilonkát, mit csinál.

Olyan szépen játszottunk egész estig. Ilonka kapott egy csókát, akinek a szárnya le van vágva és nem tud röpködni. Olyan ügyes ez a madár, hogy mindig nevetünk, mikor ugrál és elakar szökni. Én megkötöttem a lábát egy hosszú spárgával és odaerősítettem annak a végét a vasrácshoz, ami neki nem tetszett.

Ilonka akkor odament és elkezdett énekelni:

Gyere ide csóka,
Itt jó a csicsóka.

Pedig nem is adott neki csicsókát. Olyan jól mulattuk. Én rángattam a spárgát, ami még jobban nem tetszett neki, miért is belevágta a csőrét Margit kezébe. Margit nagyon sírt, mert a keze vérzett és akkor kijött az ő mamájuk és haragudott. Azt is mondta, hogy a csókát el kell kergetni, elég baj van vele ugyanis. Most már Ilonka is sírt és kijött a szakácsné, hogy elkergesse a madarat.

Nagyon féltem, de mikor láttam, hogy a dolog komoly, azt mondtam:

— Néni, szabad nekem hazavinni a csókát?

— Vidd, mondta a néni, jó lesz a tanyára.

Ilonka búsult, de én jókedvű voltam, mert ilyen szép madarat kaptam. Mindjárt haza szaladtam vele és a szobában játszottunk. Én, a csóka és Jenő. Jenő azt mondta, hogy föl kell vágni a nyelvét, mert akkor beszél. Ezt az ollóval végre is hájtottuk, de nem akart szólni, azt hiszem idő kell neki míg begyógyul a sebe. Pedig nem is jött ki olyan sok vér!

*

Minden reggel megszoktam csókolni a mama kezét. Ma hagytak aludni sokáig, aztán erősen megmosdattak és új ruhát kaptam. Szép feketét, meg fekete harisnyát. Nagyon finom ruha, Ilonkának nincsen is ilyen, pedig ő mindig szebbet kap, mint én.

Akkor mentem, hogy megcsókoljam a mama kezét de a mama aludt. Apa mellette ült és sirt. Sirtak a testvéreim is, meg a néni mind, akik itt voltak. Nekem nem volt szabad kijönni a szobából, azt hiszem azért, hogy ne piszkoljam be a ruhámat.

Mindenki feketébe volt, még akkor, amikor ebédeltünk. Délután sokan jöttek hozzánk, a néni is sirtak és leginkább engem ölelgettek. Az egyik nagyon zokogott és mindig azt mondta:

— Máj Kind, máj Kind!

Én is sirtam, mert ez szépen hangzott és mert mindenki sirt. De csak addig, amíg a fiakerbe ültünk. Ugy szeretek fiakerezni, de még eddig sohse birtam. Egyszer másztam csak fel a talicskára és akkor az udvaros tolt, a Jenő pedig kihuzott mert ő akart beülni.

Három óraker jöttek a papok és énekeltek az udvaron, a mamát pedig aki még mindig aludt, egy olyan kocsira tették, melyik elé négy ló volt fogva. Az egész kocsi aranyból való volt. Urak is jártak mellette, azoknak is sok arany volt a ruhájukon. Sokáig utaztunk, akkor letettük a mamát a földre és hazamentünk. Azt hiszem, a mama ezt értette az alatt, mikor azt mondta, hogy meg fog halni.

Már egész világos volt, mikor hazaértünk. Apáék bementek a vendégszobába és beszéltek, és a folyosó üvegablakához huzódtam és kinéztem a gangra. Ott volt Ilonka és Margit, azt mondták:

— Gyere ki játszani, hozd magaddal a csókát is.

— Nem mehetek, mert szép új ruha van rajtam és a mamám is meghalt.

Ilonka nagyon haragudott.

— Én is kapok új ruhát és akkor majd nem fogok veled játszani, mert a tied addigra elkopik. A csókát is hozd magaddal.

Meggondoltam, hogy igaza van, tehát kimentem. A madár még mindig nem beszélt, de azt hiszem, nem volt már tőle messze. Egyes hangokat lehetett hallani, a melyek félig sikerültek. Odaszorítottam magamhoz, hogy el ne szaladjon. Ilonka vajas kenyeret evett, de nekem nem adott belőle. Igaz is, ha főzőcskét játszunk, én se adok neki, mert aki mit hoz, azt eszi meg. Hanem azért nagyon bántott, hogy ilyen rideg szívű, pedig a madár többet ér, mint az ő mosójáték-készlete. A babáinak pláne mindig lement az arcáról a festék a fürösztésnél, így hát az nem is ér semmit,

Megakartam bosszantani.

— Én ma kocsikáztam, te pedig nem.

— Ojjé, — mondta Margit — a mi papáknak kocsija is van, a tieteknek pedig fizetni kell, ha hintóba akar ülni.

Ez a mondás nem volt tőle szép, azért azt feleltem:

— De az én apám háziúr, a tiétek meg nem az. Akkor hurcolkodtok ki innen, amikor én akarom.

Ilonka most már ugrált.

— Te nem vagy itt semmi, add vissza a csókámat.

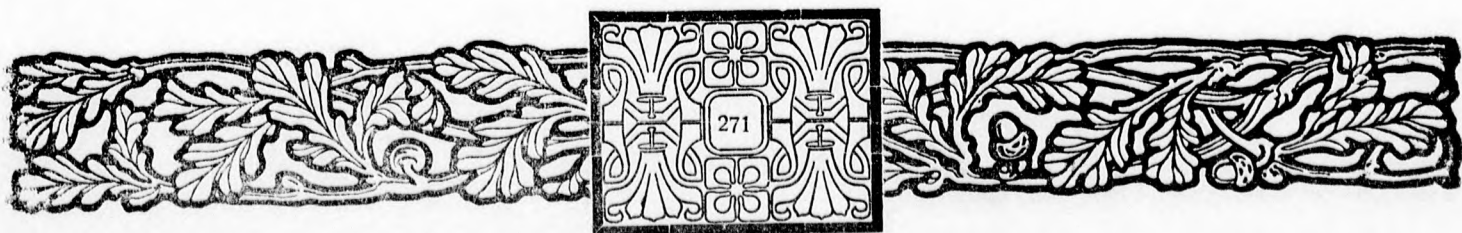
— A csók a nem is a tiéd, a mamád nekem adta.

— Az mindegy, te csak add vissza, aztán menj megint kocsikázni.

Én nem akartam megtenni és gondoltam hogy hamar hazaszaladok, a madarat bezárom az almáriumba. Nem is kellett volna kijönnöm játszani! De Ilonka és Margit az utamba álltak és azt mondták, hogy most elveszik erőszakkal a csókát. Egyszerre utána is nyúltak. Én kiabálni kezdtem, erre kiszaladt Jenő és ő is megfogta a madarat, hogy el ne vegyék tőlünk. Szegény jószág nagyon félt és sipítózott, mi már dulakodni kezdtünk és az húzta, aki jobban bírta. Végre is Jenő kezében maradt a nyaka, az enyémben az egyik szárnya.

... Szegény, szegény kis butus csókám, hogy ilyen szomorú lett a véged! Egész éjjel sirtam utána, már világos kezdett lenni, mikor elaludtam, mert azt hiszem, a csóka is meghalt.

Sz. Szigethy Vilmos.

Az igazság.

Irta: Antal Sándor.

1.

Ifjú: Mester, nem értelek, miért kellene elmen-nem? Tudsz nagyon sokat, tudós vagy! Vezess te to-vább, avass te be a tudás minden titkába. Sokra meg-tanítál igaz, de nem ennyiért említi a világ csodás tisz-telettel nevedet. Abból adj nekem! Te mondad, hogy az igazság annál igazabb, minél többen vallják tulaj-donuknak. Ne légy hát fősvény mesterem, mikor a pa-zarlás gazdagít. — Mondottad, kedvet találtam szemeid előtt, szeretsz, hát miért küldesz el?

Tudós: (Elgondolkozva):

Nagy tudós vagyok, vagyis hogy annak tartanak. Pedig csak kevéssel tudok többet, mint némely embe-rek. Hogy ne kelljen kutatniok! mivel és mennyivel, nagy tudósnak neveztek el. Pedig — fiam, bevallom neked, — csak azt tudom, hogy keveset tudok.

Ifjú: Mester, a szerény nem igazmondó.

Tudós: Láttál-e már üres hordót?

Ifjú: Üres hordót?

Tudós: Nem láttál még?

Ifjú: De igen, láttam üres hordót.

Tudós: Mi volt benne?

Ifjú: Semmi, üres volt.

Tudós: Mi az a semmi?

Ifjú: A semmi, mindennek hiánya.

Tudós: És mi a minden?

Ifjú: A mi van, az egész világ.

Tudós: Azt is tudod talán, hogy: *hogyan van a mi van?*

Ifjú: Nem értelek.

Tudós: Mit jelent-e szó *van* vagy *létezik*?

Ifjú: Van, vagy létezik... nem értem, igazán nem tudom...

Tudós: Ne is szégyeld magad. Én a „nagy tu-dós“ vagyok és ezt még sem tudom. Pedig ez az igazság, ez a bölcsesség köve. Tőlem ezt meg nem ta-núlhatod. — Menj, keress, kutass! Tárva áll előtted e föld, az ég. Ne maradj itt, menj el, keresd a célt, az igazat.

Ifjú: Megyek uram, bár nem tudom hová. Azt hittem nálad mindent megtelek. Benned hittem a töké-letest. Fáj az igazság.

Tudós: Nem az igazság fáj, hanem az, hogy egy más hit, egy más igazság megszűnt, megsemmisült. Noha nem is volt igazság, mert az meg nem változik. Az igazság boldogító, mindenkit egyaránt üdvözít. Menj keresd az üdvösséget.

Ifjú: Mielőtt elmegyek, áldj meg atyám, hogy siker kísérje lépteimet. Ha rád gondolhatok a kétség perceiben, a gondolat vigasztalóm leszen.

Tudós: Fiam, ember áldása mit sem ér, nem ál-dalak meg tégedet. De kételkedés és kétségbeesés ne-

héz óráira megosztom veled talizmánomat, hosszú éle-tem egyetlen kincsét. Talizmánom a hit. Hittem és hi-szem, hogy van igazság, létezik tökéletes; boldog a ki megismeri. Kísérjen ez a hit, legyen boldogító.

Ifjú: És ha megismerem az igazságot...

Tudós: Ha kiválasztott vagy és megismered az egyetlen tökéletest: akkor jér vissza hozzám, mutasd meg a bejárt utat, agg csontjaim követni fognak. Le-gyen bár oly távol a cél, hogy a fény is elfárad, mire oda ér: pihenni közben nem fogok,

Ifjú: Eljövök. Béke veled atyám!

Tudós: Fiam, béke veled! A talizmánt el ne feledd.

2.

Tudós (gondolkozik):

Ha elhiszem a tudomány szavát! a Föld olyan, mint a hízogó ember. Mosolygó képét a nap felé for-dítva futkos körüle unos-untalan és hogy a nap arca jó kedvre detüljön, cigánykerekeket hány folytonosan. Végre észreveszi, hogy nem veszik észre: dühében szétszakad és semmivé leszen. Az évek pedig egyre telnek, mulnak és még a tudás alfájánál tartok. Múlik az idő, telnek a napok és akit várok, késik, nem jön el.

3.

Ifjú: Megtaláltam, atyám.

Tudós: Igazán? Nem tévedsz? Mondd, hogyan? Beszélj fiam, mond el nekem! Bizonyos? Elérted a célt, melyért évezredek tudósai áldoztak napot s éjeket?

Ifjú: Igen, mester.

Tudós: Ne szólíts mesternek, hiszen így te vagy az egész világnak mestere. Mond, mit érzel?

Ifjú: Azt atyám csak érezni lehet.

Tudós: De végre halljam az utat, melyen az igazságot, az élet célját megismeréd. Meszse járt-tál? Hol?

Ifjú: Bejártam sok földet, fáradt még sem va-gyok, atéitem sok évet, mégis ifjabb vagyok.

Tudós: Hát az hogy lehet?

Ifjú: Úgy, hogy csak most kezdem az életet. — Figyelsz mester?

Tudós: Hallgatlak, csak beszélj.

Ifjú: Jártam a népek, emberek között. Kerestem náluk a boldogító igazságot. Tőled tanultam, hogy az igazság boldogító, mindenkit egyaránt üdvözít.

Tudós: Igen, ezt mondtam.

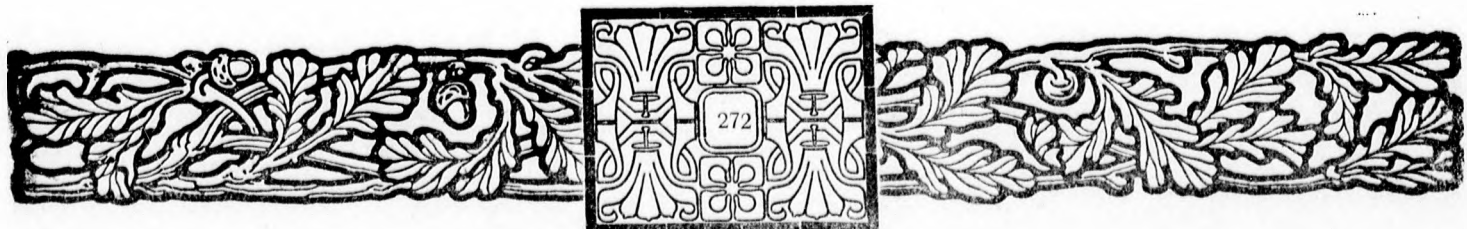
Ifjú: Kutattam, hogy miért élnek az emberek? Kérdeztem, ha céljukat elérték, boldogok-e?

Tudós: Feleltek mind neked?

Ifjú: Ismertem császárt, ki országoknak örök birtokosa. Népek milliói vallják őt uruknak; katonája, kincse van temérdek sok. Népeit hű alattvalóknak ne-vezi, ezek viszont kegyes felségnek őt.

Tudós: S a nép, a császár boldogok?

Ifjú: Ezt kértem a császártól és azt, hogy cél-ját elérve mit érez szíve. „Félelmet“ volt az őszinte

válasz. „Féltem koronámat és életemet“. Ha a nép belátja majd, hogy a császári diszítés csak hiú pipere a középületen, elveti majd a drága aranyos rongyokat és sárba tiporja. A koldus élete bátorságosabb“.

Tudós: De a nép... mit szolt a nép?

Ifju: A nép hallgat és nyomorog. A császár hatalma nagy. Az ágyucsó meg az adó nem puhítják a száraz kenyeret.

Tudós: Ezt mondták az emberek?

Ifju: Az emberek nem mondták, mert beszélni ugyan szabad, de nem lehet. A nép szava a levegőben volt.

Tudós: És az igazságot hol találtad meg?

Ifju: Láttam embert, ki életét a pénznek szenteli. Hiába élt, nem volt boldog, mert álmában tizszer akkora aranyat látott, mint a milyen az övé.

Tudós: És a mikor felébredt, kereste.

Ifju: Igen. Ismerlem nagy felfedezőket, kik attól félnek, hogy leleplezik őket. A boldogság oly messze tőlük, mint tudományuk az igazságtól.

Tudós: És végre...

Ifju: Találkoztam művészekkel is. Mindegyiket csak az sorvasztja, hogy más is árulja a szepet a nagy piacon.

Tudós: Hát hol az igazság, hiszen ezek sem boldogok! Vagy játékot üzesz velem?

Ifju: Nem mester. — Utamban, egy kikötőben láttam egy ifju napszámoslegényt. Nehéz terhét a vállán vitte és dalolva ért az áruval a partra.

Tudós: Tengerparti munkást láttam gyakran én is.

Ifju: Az ifju feltűnt, mert csak egyedül dalolt. — Tovább figyeltem. Fél napi munkájáért négy garast kapott. Két garasért vett barna kenyeret, egy piros almáért egy garast adott, a maradék garast pedig egy félig nyílt szép rózsára költé.

Tudós: A munkáslegény?

Ifju: Igen. — A kenyeret egészen megette, bár a morzsákat éppen nem szedegette. Az almát és a rózsát vitte egy szegény halásznak kunyhója felé. A kunyhóból egy fiatal leány jött eléje.

Tudós: Annak adta az almát és a rózsát.

Ifju: Igen, a rózsát és az almát. A leány előbb csak a legényt látta, azután vette észre csak a rózsát.

Tudós: Az almára persze nem is nézett.

Ifju: A mint láttam azt is szívesen fogadta. — De most figyelj mester, mert ez az igazság.

Tudós: Beszélj!

Ifju: A míg a leány az almát ette, az ifju szeméit arcára szegezte és oly boldogan, gyönyörrel nézte az evő leányt, mintha a menyország lett volna előtte minden angyalával. Pedig ő az almából nem is evett — Kérdeztem tőle, hogy örvend, boldog-e? „Igen nram örülök, mert Gitta az én almámat ette meg“. Te dolgoztál érte, magad ehetted volna. „De uram, hiszen

Gitta a kedvesem. Hogyan ette, milyen jól esett neki!„ — A leány nem mondta, hogy boldog, de látszott rajta, hogy a boldogtalanság idegen előtte. A legény fekete fürtjeit lesímítva mondta, hogy a szent szűz nevenapján esküsznek a nagytemplomban.

Tudós: Ha ez a vége, úgy kár volt a hosszú előljáró beszéd. Te csak láttad, neked más mondta, hogy boldog. Megtaláltad e te az igazságot, érezted-e te magad a boldogságot? — Figyelj csak és nevetni fogsz. Nekem elmondtad, hogy neked elmondták ketten hogy ők boldogok. Hiszen szappanbuboréokra építesz világító tornyot! Legnemesebb indulatod az öröm lehetett. — Mondd, belátod tévedésedet?

Ifju: Igen, ha ez volna a vége! De a végét bár magam beszélek, mégis ketten mondjuk el. Várjatyám. tüstént jövök. (el.)

Tudós (egyedü):

Ketten?!...

4.

Ifju (szerelmesét kezénel fogva):

Nem jártam hiába, munkám jutalmát íme megélem. No nézd atyám, hogy megtaláltam. Nézd meg őt és örvendj annak, hogy még ép szemeid vannak. Elhoztam, hogy lásd őt magad. Szó nem dicsérheti. Mester, boldogságonak sem lehet szava. De ha nem átnám többé a kék eget, sem a világító szép napot; ha nem hallanám a pacsirta danáját s a rózsza illatát öbbé nem érezném; tudásom is csak annyi volna, hogy ő engem szeret, mondanám: Gyönyör az élet, hálát adok uram neked!

Tudós: Ugy van... értem fiam. Ez az igazság, a nőhöz:)

És te leányom?

Nő (megcsókolja kedvesét.)

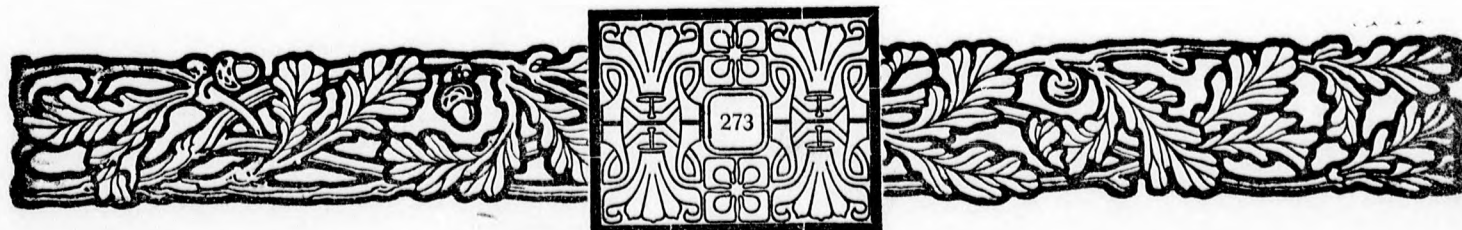

Jovanovics János költeményeiből.

Azt kérdezed . . .

*Ast kérdésed édes fiam:
Mikor irtam e verseket?
Mit tudom én? Egy gondolat
Szülte őket, — egy pillanat
Mely megkapta a lelkemet.*

*As én szívem egy lombos fa,
Dalaim rajt' a virágok.
Egy tekintet, — egy mosolyra
Lehullanak róla sorba . . .
S velük hullok, velük szállok.*

Nem is tudom, hogy mi történt,
Lásd, abban a pillanatban;
Csak azt érsem, hogy egy terhet
A szívemről leemeltek
Éssrevétlen, láthatatlan.

Sóhaj.

„Eressz el, hadd röpköljek el,
Hadd szöjjegek álmokat!
Hadd látogassam meg kicsiny
Fehér virágodat.

„Eressz el . . . langyos most a lég,
Óh nyisd meg kebledet,
Hadd lássam: a virág körül
A május hogy rezeg!”

Igy szólt hozzám, így suttogott
Szívem halk sóhaja.
— Eredj, menj hát! — feleltem én,
Szabad az éjszaka!

— Eredj tehát, ha szép az éj,
Szállj, szállj kis csüggédöm!
Nem tartóztatlak fel tovább
Nincs, nincs hozzá erőm.

— Menj hát útaadra bús sóhaj,
Menj vágyaid után!
Csak kedvesem ne tudja meg,
Hogy sóhaj vagy csupán!

— Rejtsd el magadba bánatod,
Nyomát se sejtse meg,
Hogy bú emésztí untalan
Miatta keblemet. —

„Ne félj! nem tudja meg soha,
Hogy vértanú vagyok
Ha más ruhát veszek fel és
Cifrább, szebb alkatot.

„Kis vers leszek . . . már az vagyok,
Nézd rímem, ütemem —
Ki ismer föl? . . . ki mondaná,
Hogy sóhaj a nevem? . . .

Az én éltém . . .

Az én éltém egy óriási rom,
Remények, üdvök, álmok temetője.
Roskadt keblem ledöntött temploma
Középen áll a pusztulást jelölve.
Mérgező kígyóktól mart hervadt virágok
Hajlonganak a rom körül sötétben
S madárriasztó, száradó faágok — —
A pusztulás csak egy kis mécsvilágot
Hagyott meg épp a templom belsejében.

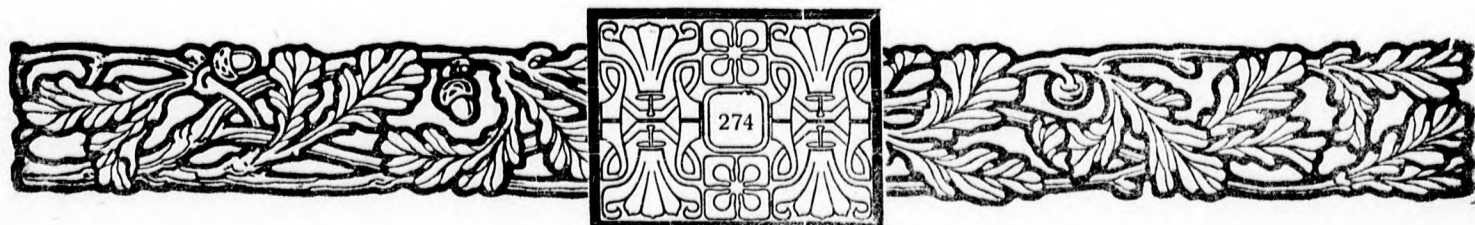
Hová leány? hová sietség? . . . e hely
Meghalt remények, vágyak pusztasága!
Hiss más tájra hív ily fiatalon
A madár, a virág, a napsugára!
Hideg van itt, megdermed tőle lelked,
Ne siess keblem roskadt templomába —
A ledőltsz oszlopok porban hevernek
S alájuk van temetve életemnek
A szeretetnek, hitnek szép virága.

De ha már itt vagy, e rideg helyen,
E romok közt, e pusztaság temetőbe!
Honnan még a madár is elröpköl —
És látod e márványlapot: e kőbe
— Szívembe — vésd hát neved ismeretlen!
Míg ég a mécs: nevedre vet világot.
Aztán siess, repülj ki gyorsan innen,
Ha szárnyad van; s felejtse: hogy életemben
Itten is jártál! . . . mentsd meg ifjuságod!

Fordította: Nikelszky Géza.

Meghánytuk, megvetettük. Ez két magyar szó. De úgy értelmezve, ahogy egy fővárosi lapban legutóbb olvastuk, ez a két magyar szó — csehül van. Meghányni-vetni szokott a magyar ember egyetmást. De külön választva meghányni és megvetni, az egészen más. Meghányjuk a rakoncátlan gyereket. Megvetjük az ágyat, megvetjük valaminek az alapját, megvetjük az aljasságot, a szószegőt, a becstelent. De az bizony felette szomorú jelenség, hogy egy magyar lapban, mikor valaki cikket ír valamiről, meghányja és megveti a kérdést, ahelyett, hogy jól meghányná-

vetné, amit leír. Ez a szájalmas új-magyar nyelv-
 érzék elkéséríti, kétségbeejti a nemzeti irodalom min-
 den színmagyar lelkű hívét.

Cyránó.

*Cyránó élt s dalolgatott.
 Meg igen-igen szeretett.
 S meghalt, mert hát nagy volt az orra,
 Megülte őt a szeretet . . .*

*Vergődöm s dalolgotok én is.
 — A nagyornnak ugyan híján,
 A lelkem nagy, szeretek én is . . .
 Szeretet a tragédiám!*

Göndör Ferenc.

Adtál uram esőt! . . . Mondd utána, magyarom.
 bátran, hogy: nincs köszönet benne! Istenem, meny-
 nyit panaszkodtunk, hogy a budapesti Nemzeti Szin-
 ház kevés eredeti darabot mutat be. Most meg azt
 olvasom a jövő évi tervek előrajzában, hogy a Nem-
 zeti Színház 9 hónap alatt 16 eredeti darab bemuta-
 tására vállalkozik. És lesz 5–6 idegen újdonsága is.
 Tehát ugyszólván minden két hétre jut egy új darab.
 Így aztán felette valószínű, hogy a művészetet ala-
 posan szét fogják darabolni!

Olvastam egy könyvet;
 Versek voltak benne.
 Mutatóba tessék:
 „Gyönyörvetes nenne“ . . .
 „Tiszteléndesz“ . . . „Szüszeg.“
 „Ajkadrul *ssitt* tüze“
 „Igaza *nem* vagyok,“
 „Falj fehér árny agyon!“
 „Epedek melletted
 Kegyetlen szerelmem.“
 „Zavar zavarba, zagyva zajba csapva . . .“
 Nem folytatom tovább,
 Elég ebből ennyi! . . .
 Minek ír a számar verset?
 Hát nem jobb — legelni?

Furcsa ország. A bolond is kitalálhatja, hogy
 ez a furcsa ország bizony Magyarország! A józan
 ész itt sokszor áll tótágast, de leggyakrabban — iro-
 dalmi téren. Én uram teremtem! Minden esztendőre
 esik vagy tíz drámai pályázat. Polgári színmű, verses
 tragédia, történeti vigjáték, daljáték-szöveg, népszínmű,
 egyfelvonásos, mind mind versenyt futhat és nyerhet

aranyakat bőven és sűrűn, — föltéve, hogy a remek
 alkotás — *fűszve, kötve, lapssámosva* érkezik a po-
 rondra. Mert jaj az első magyar Shakespeaernek, ha
 véletlenül nem felel meg a pályázati föltételeknek!
 Ugy-e mulatságos ország? . . . Irnak-e még regényt
 versekben? elbeszélő költeményt? époszt? verses
 népmeséket? és ha már nem lehetünk el pályadíjak
 nélkül, tűznek-é ki nálunk ilyesmikre jutalmat? Tűz-
 nek ám a fészkes fülemülére! . . . Ugy-e siralmas egy
 ország?

Az égő bérceken.

(Wagner: Siegfriedjéhez.)

... Megdördül az égbolt;
Wotan gerelyéből
 Villám csap a bércre
 És lángbaborúltan,
 Lobogó tűzárban
 Szikrázva ég a föld . . .
 „Üdv, néked fényfolyam,
 Üdv, üde láng!
 A lángözönben
 Nyílik az ösvény —
 A tűzben találok arám! . . .“ *
 S a tűzbe, a lángba,
 Ropogó zsaráton,
 Cikázó vi lám közt
 Siegfried tör a bércekn.

Körül a közönség
 Feszülten nézi mind
 Az égő színpadot —
 Látványnak ritka ez.
 Egyébként oly nyugodt,
 Közömbös valahány,
 Hogy látom: Siegfriedet,
 A „lángba-rohanót“
 Nem érti itt ki sem;
 Az sem, ki esküszik
 Rajongva Wágnerért
 És minden taktusát
 Jól tudja, ismeri.

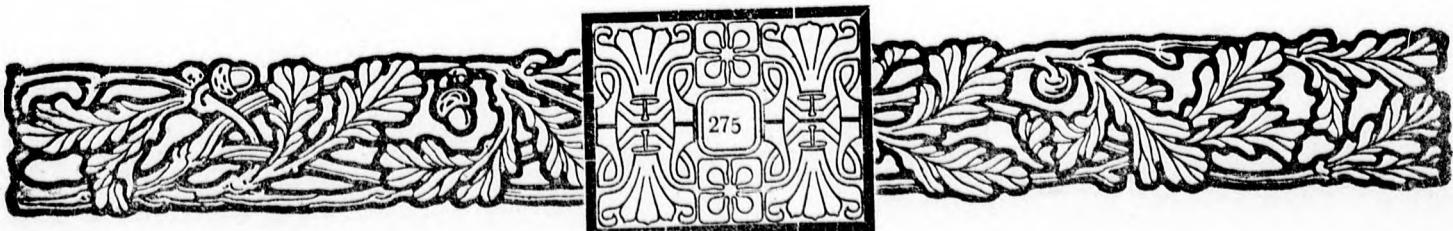

— Elhamvad a tűz és
 Lohadnak a lángok,
 Kihunyt a zsarát is . . .
 Siegfried diadallal,
 Forró szerelemmel
 Öleli aráját
 És varázs álomból
 Ragyogó valóra
 Csókjával költi fel —

A tűzön, a lángon
 Nézek Siegfried után.

* Siegfried: III. felv.

Hősöm, én értelek!
 A téged ragadó
 Érzést éreztem én
 És jártam útdon:
 Az égő bérceken,
 Lobogó lángon és
 Pokol minden tüzén
 Keresztül mentem én!
 S nem fájt a lángokon
 Égető gyötrelem;
 Lobogó tüzön át
 Nem éreztem sebet . . .
 Most fáj, sajogva most
 Éget a fájdalom
 Kiolthatlan tüze —
 Hajh, álmok és regék,
 Brünnhilda csak egy volt! . . .
 — S az égő bérceken
 Új Brünnhilda után
 Hiába küzdeni! . . .
 Hajh, álmok és regék:
 Brünnhilda csak egy volt.

Dull Lajos.

MŰVÉSZET.

Szent István emlékszobra. A budai halászbástyának, mely oly gyönyörűen egészíti ki az ősi koronázó templomot, egyik legszebb díszé lesz első magyar apostoli királyunknak, Szent Istvánnak emlékszobra. A szobor talpazata, melyet történelmi domborművek ékesítenek, már föl is van állítva. A szobor maga azonban csak a jövő évben készül el, amikor országos ünnepek közt leplezik le. E késedelem oka az, hogy Szent István lovas alakját, melyet Strobl Alajos tanár már a múlt évben megmintázott, át fogják alakítani, Strobl ugyanis oly nevezetes X. századbéli történelmi forrásokra bukkant, amelyek szükségessé teszik a főalak stilszerű átalakítását. Az új mintázat most van munkában és elkészülte után nyomban ércöntőbe fogják küldeni.

A Hazai Művásárlók Egyesülete megtartotta vásárló ülését dr. Münich Aurél orsz. képviselő elnökelete alatt. A beérkezett műveket Bruck Miksa festőművész, igazgató mutatta be. Összesen 33 képet vásároltak meg, köztük Ferenczy, Vajda, Szlányi, Fényes, Tölgyessy, Édvi-Ilés, Jendrássik, Vaszary, Spányi, Kézdi-Kovács, Bosznay, Telepy, Magyar-Mannheimer, Tury, Major, Keményfy, Kaciány és mások műveit. A következő vásárlás októberben lesz, a képek kisorsolása pedig karácsony előtt. Az egyesületbe belépni szándékozók, ha az esedékes havi részletet januártól befizetik, még a karácsonyi sorsoláson részt vehetnek.

A Magyar Nép Művészete címen érdekes eszmét akar megvalósítani dr. Malonyay Dezső. Célja megkeresni hazánkban, a nép körében, lehetőleg mindazt, amiben fajunk szépérzéke jellemzően nyilvánul; menteni az elkallódástól, az elnemzetietlenn-

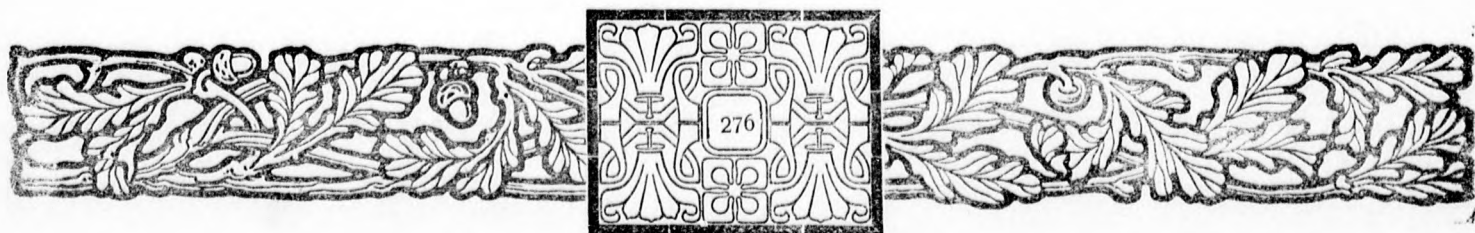
déstől azt, a mink van és így a nemzeti jelleg megőrzésében erősíteni, irányítani, fejleszteni fajunk alkotókédvét; megmutatni, bizonyítani és igazolni fajunk művészi érzékének, rátermettségének és készségének tipikus eredetiségét, erejét, becsét s ezzel segíteni a nemzeti önbizalmát, gátat vetni az idegenből özönlő művészeti mótely elé: ez vállalkozásának erkölcsi tartalma és célja. Ezt a munkát hat év alatt szándékozik elvégezni s a magyar nép művészetét öt kötetben akarja ismertetni. E kötetek: A Duna és Száva köze; a kis Alföld; — a felvidék; az északkeleti Hegyalja; Erdély. Malonyay a hírlapokban felkérte a művelt közönséget, segítsenek neki e művéhez az anyaggyűjtés roppant munkájában. Most a nyáron Erdélyben kutatja és gyűjti a magyar nép művészetét. Kéri tehát az erdélyieket, jelezzék néhány sorban (Budapest, VII., Szabó-József-utca 23.) ha egy-egy eldugottabb, félreesőbb erdélyi vidéken ismernek olyasmit, templomot, temetőt, házat, ruhaviseletet, iparművészeti holmit, a minek magyar eredetisége figyelmet érdemel.

Tinódi Sebestyén szobra. A fővárosi népszínház előtti parkban júniusban kezdték meg Tinódy Sebestyén emlékszobra talpazatának építését. A szobor, melyet Bezerédi Gyula szobrász mintája alapján a Haraszi féle ércöntőben öntöttek bronzba, már készen van. A Mátyás-korabeli levante lantot tart kezében. A szobormű leleplezése ez év őszén lesz.

Verescsagin emléke. Szent-Pétervárott mozgalmat indítottak Verescsagin Vazul, a „Petropavlovsk“ páncéloshajóval elsüllyedt világhírű orosz festő, emlékének méltó megörökítésére. Mindenekelőtt elhatározták, hogy az orosz császári székvarosban szobrot állítanak Verescsaginnak s e szobor helyéül a művészeti akadémia előtti teret jelölték meg; a szobor költségeit gyűjtés útján szerzik be s a szoborbizottság Kostantinovics Konstantin nagyherceg, a császári akadémia elnökének vezetése alatt már megkezdte a gyűjtést. Zichy Mihály, a cár udvari festőjének indítványára elhatározták azt is, hogy Verescsagin minden hírnevebb alkotását összeszedik s ebből vándorkiállítás rendeznek, előbb Szent-Péterváron és Moszkvában, azután Európa összes fővárosaiban. E kiállítással is demonstrálni akarják, milyen veszteség érte a művelt világot Verescsagin elhunytával, aki csataképeivel tulajdonképpen a világbéke eszméjét szolgálta. Azt hiszik, hogy egyes gazdagabb békebarátok adakozásából sikerülni fog Verescsagin jelesebb alkotásait megszerezni s aztán egy művészi „béke múzeumban“ elhelyezni,

TUDOMÁNY.

Gyógyító sugarak. A himlő új gyógyítását fedezte fel Finsen tanár. E felfedezés szerint a himlőt igen sikeresen lehet gyógyítani, ha vörös sugarak hatásának teszik ki a beteget. Az új gyógymód körül nagy tudományos vita indult meg, amely nagyrész-

ben igazat ad a felfedező tanárnak. A nép körében ez a gyógyításmód régen el van terjedve; a himlőben szenvedő betegekre vörös inget és vörös alsóruhát szoktak adni. Az ablakokra vörös függönyt akasztanak, vagy vörös papírral ragasztják be az üveget, úgy, hogy a beteg egész idő alatt vörös fényben van. Ennek az eljárásnak csodálatos eredménye még állítólag az is, hogy az arcon semmi nyoma nem marad a himlőnek. Másrésztől a gyermekek is sok fájdalomtól menekülnének meg az egyszerű eljárás révén s betegségük felfolyása sokkal gyorsabb és nyugodtabb lenne.

A meztelen lábszárak ellen. Egy német orvosi lap elítéli azt a divatos szokást, hogy a gyermekeket meztelen lábszárakkal járatják. Sok szülő azt hiszi, hogy ezzel a gyermekek egészségét szolgálja, de ez nem igaz. A meztelen lábszárak ugyanis sok meleget vonnak el a testtől és eziránt a gyermek különösen érzékeny. Emellett a meztelen testrészt gyakran csipkedik rovarok és játszás közben sokszor megsérti a gyermek, ami gyuladásokat és infekciókat okozhat. Szóval az edzésnek ez a módja nem valami célszerű. Tulajdonképpen nem is edzés, hanem arravaló, hogy a katharusokra és meghűlésekre való fogékonyságot fokozza.

A tifusztörjesztő légy. Hogy a rovarok a fertőző betegségek csiráit széthurcolhatják s ily módon terjesztői lehetnek különböző betegségeknek, ma már általánosan ismeretes és számos kísérletes vizsgálat útján bebizonyított dolog. E tekintetben újabb adattal szolgálnak Ficker laboratóriumi kutatásai, melyeket a szerző a legyeknek a tifusz terjesztésében való közreműködésére vonatkozólag legújában végzett. Ficker részint konyhában, részint pedig az istállóban összefogdosott legyeket olyan üvegbe zárt, amely a tifusz-bacillus 16–20 órás levestenyészetét tartalmazta. A legyek 18–24 óráig voltak az üvegben s ez idő alatt elég alkalmuk volt, hogy a tifusz-bacillussal fertőzzék magukat. Ebből az üvegből egy másik, sterilizált üvegbe bocsátotta őket Ficker, ahol 2–3 napot töltöttek: majd ismét más sterilizált üvegekbe kerültek, úgy hogy mindig csak két három napot töltöttek egy-egy üvegben. A kísérletek eredménye az volt, hogy a tifusz-bacillussal etetett legyek a hagymáz bacillusát az etetés után még 23 nap múlva is széthurcolhatják s vele a tárgyakat befertőzhetik. Említésre méltó Fickernek az a tapasztalata is, hogy a légyköpésben gyakran találta meg a *Proteus vulgaris* nevű bakteriumot, valamint más vele rokon, a *Proteus*-családba tartozó bakteriumokat, amelyekről tudjuk, hogy a hús megromlásában szerepet játszanak. A legyek tehát e bakteriumok terjesztésében és így a hús megromlásának elősegítésében is ludasnak látszanak.

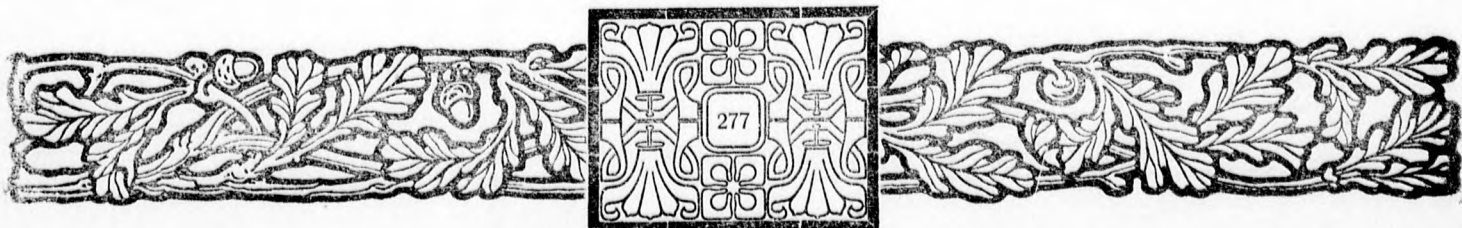
A legjobb világítás. Egy orosz szemorvos sajtószerű módszerrel igyekezett kipuhatólni, hogy melyik az a fény, mely a szemet legkevésbé fárasztja. Abból a feltevésből indulva ki, hogy a fény ártalmassága a szemhélyak mozgásának gyakori mozgásában nyilvánul, megszámlálta ezeket a pillantásokat és azt tapasztalta, hogy a szem a közönséges gyertyafénynél percnként átlag hétszer, gázfénynél valamivel több mint kétszer és villamos fényenél valamivel kevesebb mint kétszer pislant. E szerint hát a villamfény volna az, mely a szemre legegészségesebb, mert legkevésbé fárasztja.

Vége a komédiának! A kőszínházak függönyei legördültek mindenfelé az országban s Thalia papnői és papjai szerte szélednek, kipihenni hosszabb rövidebb vakációjuk alatt testet-lelket gyötrő mesterségük fáradalmait. Tudva mondunk a „művészet“ helyett mesterséget, mert a ma színésze csak színjátszó-mesterember, a színház igazgató pedig gyorsan gazdagodni akaró vállalkozó, aki feleslegesnek tartja, hogy munkásai művészt termeljenek. Minek az? Ki éri? Csak gyorsan lázas sietséggel örölni le az ujdonságokat. A láz... a láz... Ez a megölője ma mindennek, ami jó, ami szép. Lázas gyorsasággal teremnek a szindarabok, lázas sietséggel darálja le a színész a lázas idegű közönségnek. S ki törődik ebben az örjítő lázban a művészettel? A bérenc és pajtáskodó sajtó örökké „isteni divákat“, „utólérhetetlen művészeket“, „műértő közönséget“ s „kitünő műérzékkel bíró színigazgatókat“ emleget s ezek ezt készpénznek veszik. Pedig a művészet régen eltűnt a magyar színpadokról! A színész ma csak mulattató, a színház mulató, a színigazgató vállalkozó, a közönség pedig — ez a nagy gyerek, — olyan, amilyenné nevelte a színházi légkör. Az igazi színművészet után régen legördült a függöny és úgy látszik örökre vége az isteni komédiának!...

A Nemzeti színház igazgatósága közzétette az elmúlt időnyre vonatkozólag a statisztikai adatokat. Szól pedig ez a kimutatás a következőképpen:

A Nemzeti Színház most bezárult 1903–904. játékéve alatt a Nemzeti színházban 286 esti és 45 délutáni — összesen 331 előadást tartottak. A 286 esti előadásból 148 előadás eredeti színművek és 138 előadás idegen színművek kerültek színre. Színre került összesen 23 új darab, ezek között eredetiek: Sőtér Ruttikai Györgytől 25 előadás, Káprázat Szikrától 4 előadás, Messiás Fényes Samutól 7 előadás, Rabszolgák Palágyi Lajostól 3 előadás, Flirt Ferenczy Ferencztől 18 előadás, Sursum corda Bosnyák Zoltántól 7 előadás, Mátyás és Beatrix Pekár Gyulától 7 előadás, Utazás az özvegység felé Szécsi Ferencztől 12 előadás, Antheusz Werner Gyulától 4 előadás, Bizánc Herczeg Ferencztől 14 előadás, A király arája Földes Imrétől 4 előadás, Tépett láncok Szikrától 4 előadás, Megjött a papa Erdélyi Zoltántól 5 előadás, A mama Hevesi Józseftől 2 előadás, Csetepaté Lenkei Henriktől 2 előadás. Idegen: Patyolat kisasszony (Blanchette) Brioux Eugentől 4 előadás, Két szék közt a pad alatt (Calderon) 7 előadás, Újabb veszedelem (Donnay Maurice) 6 előadás, Miss Hobs (Jerome K. Jerome) 7 előadás, Napkeleti királykisasszony (Rostand Edmund) 6 előadás, A csodaszínház (Cervantes) 1 előadás. Új betanulással adattak: a) eredeti művek: A kegyenc 3 előadás, Bátor és bankár 1 előadás, Csizmadia mint kísértet 1 előadás; b) idegen darabok. Denise 3 előadás, Macbeth 7 előadás, Idegen nő 2 előadás, Dandin György 1 előadás, Vájljunk el 2 előadás. Elhunyt színműveink emlékére való kegyeletből a következő művek adattak elő: Vörösmarthy születése évfordulóján Csongor és Tünde, Csiki Gergely születése évfordulóján Proletárok, Kisfaludy Károly születése évfordulóján Csalódások, Szigligeti Ede születése évfordulóján Liliomfi, Szigeti József születése évfordulóján Csizmadia mint kísértet.

Irodalmi Körök

Az Országos Magyar Szövetség Vácott. Az Országos Magyar Szövetség június 3-án alakult meg Vácott. A központból Herczeg Ferenc alelnök vezetése alatt Berczik Árpád, Kossuthány Tamás, Jancsó Benedek, Herman Antal és 15 választmányi tag érkezett. A pályaudvaron nagy küldöttség élén Trager Ignác takarékpénztári igazgató fogadta a vendégeket, kik magánfogadokon a fellobogózot városra át a városba hajtottak. A városháza közgyűlési termét az intelligencia és nagy hölgyközönség töltötte meg és a vidék nagybirtokosai közül is számosan voltak jelen. Herczeg Ferenc megnyitó beszéde után dr. Jancsó Benedek titkár az Országos Magyar Szövetség célját vázolta, mire dr. Freisinger Lajos kijelentette, hogy a város csatlakozik a mozgalomhoz. Ezután megalakították a tiszttikart. A szövetség kiküldöttei az alakuló gyűlés után a püspöki palotába hajtottak, ahol őket a püspök távollétében Balázs Lajos prelátos fogadta. Herczeg Ferenc tolmácsolta a szövetség kérését, hogy gróf Csáky Károly püspök csatlakozzék a szövetséghez, mire Balázs prelátus kanonok megígérte az egész egyházmegyei papság csatlakozását.

Az Erdélyi Irodalmi Társaság tisztújító közgyűlése. Az E. I. T. tisztújító közgyűlésén elnökké újból gr. Kunu Géza választatott meg. Alelnökök: Szamosi János és Csengery János. Titkár: Versényi György; II-od titkár: Cs. Papp József; pénztáros: Hory Béla; ellenőr: Jékey Aladár. Új tagokul megválasztottak: Dózsa Endre vármegyei alispán, dr. Erdélyi Károly gimnáziumi igazgató és Váró Ferenc nagyenyedi tanár. Végül a közgyűlés köszönetet szavazott a társaság eddigi két titkárának buzgó működéséért.

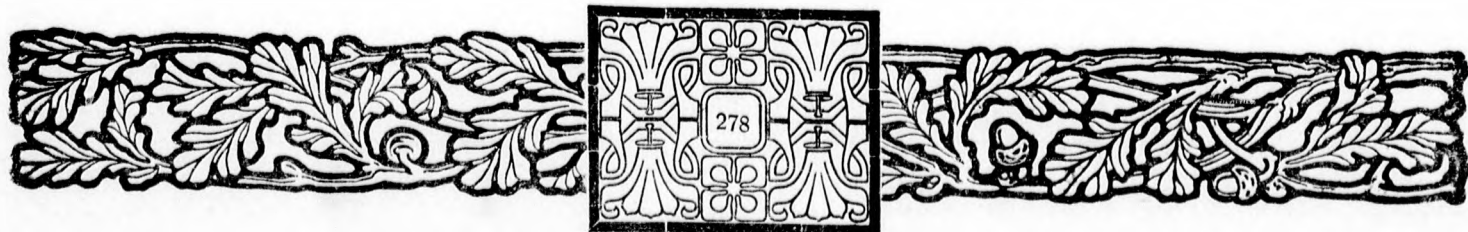

Zrinyi Miklós emléke. Június 19-én leplezték le Csáktornyan, a Zrinyiek ősi családi fészkeben, gróf Zrinyi Miklósnak, a szigetvári hős dédunokájának s a „Szigethi veszedelem“ halhatatlan költőjének emlékoszlopát. Hogy miért csak oszlopát és nem ércbeöntött hatalmas szobrát, amely századokon át hirdetné ott a Muraközben az egykori horvát bán és európai hírű hadvezér nagyságát és dicsőségét, azt most nem firtatjuk, a valódi nagyság nem a szobrokban, hanem a lelkekben rejlik s azok sugároznak fényt a szoborra, nem pedig az a hideg érzéketlen érc arra, akit ábrázol. A nagy költőnek, hadvezérnek csaknem 250 évvel halála után állítottak egy szerény emléket és ez emlék leleplezési ünnepe is oly szegényes volt, amilyen csak

Magyarországon egy poéta emlékének az ünneplése lehet. A hivatalos világ Szegeden volt e napon, ahol egy igen előkelő urnak a pompás szobrát leplezték le. Mondják, hogy ez a derék férfiú építete újra a rommá vált Szegedet. Mi pedig úgy tudjuk, hogy az utolsó szegedi talicskás kubikosnak is több érdeme van Szeged újraépítésében, mint ennek a monumentális szoborban halhatatlanított jeles urnak. Zrinyi Miklós, gyermekkorát élő irodalmunknak akkor egyik halhatatlan útörője volt s erőteljes és festői nyelvezete pedig megbecsülhetetlen szókincse a XVII. századbeli magyar nyelvnek. Mivelt, nagy szellem volt, aki lelkének egyik szárnyával a muzsát, a másikkal Mars hadistent ölelte. Törökök ostorának, kereszténység pajzsának nevezték és úgy is mint költő, úgy is mint hadvezér, egyforma művészettel írta fel nevét a halhatatlanság számára. De azért csak egy nyomoruságos emlékkő jár neki, amiről néhány bunfordi horvát paraszt jelenlétében húzzák le a leplet. A hivatalos Magyarország nem ért rá eljönni. Dolga volt. Egy úri ember pompás szobrának a leleplezési ünnepélyén kellett részt vennie, aki Zrinyi Miklósnál sokkal több érdemmel ékeskedett. Ugyanis e jeles embernek miniszterelnök volt a bátyja és jelenleg az unokaöccse is az szép Magyarországon...

A szerb irodalom halottja. Zmáj Jovanovics János, az ismert szerb költő Kamenczián meghalt. Jovanovics magyarországi születésű volt és mindig hálnak mutatkozott hazája iránt, amennyiben munkásságának jó részét a magyar költők fordítására szentelte. A hetvenes években Budapesten is lakott és szerkesztette a Zmáj (Sárkány) című élelclapot, amelytől melléknevét kapta. Tavaly ünnepelte 70-ik születésnapját, a mikor a magyarországi szerbek a szeretet számos jeleivel árasztották el.

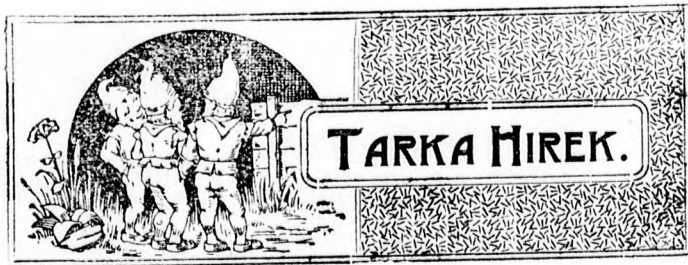
Jovanovics János 1833-ban született Ujvidéken, előkelő, régi magyar nemes családból, amely női ágon rokonságban volt az Obrenovics családdal. Gimnáziumi tanulmányait Ujvidéken, Halason és Pozsonyban, a jogot pedig a budapesti, prágai és bécsi egyetemen végezte. Rövid ideig aljegyzője volt Ujvidék városának. 1863-ban a budapesti Tököly-intézet igazgatója lett. E mellett az egyetemen orvosi tanulmányokat végzett s a doktori oklevél elnyerése után mint gyakorló orvos működött tovább több délvidéki városban s egyideig Belgrádban is. Ez időszakban szerkesztette a „Zmáj“ című élelclapot, majd a „Neven“ című ifjusági lapot. Irodalmi működését 1844-ben kezdte egy „Tavaszi reggel című“ dallal. Azóta sűrűn jelentek meg szerelmi, hazafias, humoros és satirikus dalai, műfordításai. Pályájának kezdetén különösen Arany Jánossal foglalkozott s már 1857-ben kiadta a Toldi szerb fordítását. 1870-ben lefordította és kiadta Toldi estéjét, 1876-ban Murány ostromát, a nyolcvanas években pedig a Toldi szerelme egyes részleteit is. A balladák közül is nem egyet ültetett át a szerb irodalomba. Aranyon kívül Petőfivel foglalkozott legtöbbször. 1860-ban megjelent a János vitéz fordítása s ezt követték az ismertebb költemények közül a Téli esték, A bedőlt csárda, Az őrült. Fordításának hűségére jellemző a Falu végén kurta kocsmá kezdetű költemény el-

terjedése. Ez a vers épp oly ismeretes a szerb világban, mint a magyarban. Nálunk a déli vidéken, Szerbiában és a Balkán minden szerblakta vidékén ismerik és tudják könyv nélkül is csak kevesen sejtik, hogy nem eredeti szerb költemény. Még dallama is van, egészen szerb ízű. Jovanovics 1867 óta külső tagja volt a Kisfaludi Társaságnak, amely 1889-ben az ő irói működésének negyvenedik évfordulója alkalmából ülést rendezett a tiszteletére. Ez a figyelem annyira meghatotta a költőt, hogy háláját valamely nemesebb módon is le akarta róni. Ő maga nem volt sem az ülésen, sem a fővárosban, megkérte tehát levélben az ünnepi szónokot, Hadzsi Antalt, tudakolja meg, melyik magyar műnek a fordítását fogadná legszívesebben a Kisfaludy-Társaság. Az elnökök és a titkár egyértelműleg Madáchnot választották. Mintegy tíz hónap múlva, 1890-ben megjelent Az ember tragédiájának szerb fordítása, amelyet a derék költő a Kisfaludy-Társaságnak ajánlott ünneplése emlékére.

Tolsztoj véleménye Shakespeare-ről. Érdekes intimításokat beszél Dimitry Mereykovszky, neves orosz költő, aki most Bécsben tartózkodik, a jasznaja-poljanai nagy remetéről. Mielőtt Bécsbe jött, meglátogatta Tolsztojt Jasznaja-Poljanában és örömmel látta, hogy kitűnő egészségben van. Eppen egy nagy essait fejezett ki Shakespeare drámáiról. Vagyis inkább e drámák elleni. Nem szereti a drámáirót. Rossz néven veszi tőle hogy nem kedveli a tömeget, hogy hősei mindig arisztokraták és hogy a munkás, ha ugyan szerepel, mindig nevetséges szerepet játszik műveiben. Különben Tolsztoj antipathiái rendszerint igen különösek. Nietzsche például ügyes tárcáirónak tartja. Most regényt ír I. Miklós cárról, de sem ezt, sem a Shakespeare-essayt nem fogja nyilvánosságra hozni. Hallani sem akar az olvasó közönségről, melynek ízlését mélyen lesúlyedtnak tartja. Gorkij sikere például a legszomorúbb jelensége — szerinte — az irodalmi ízlés satnyúrásának. Sokkal többre becsüli Csehovot, akit különben Oroszországban általában többre becsülnék, mint Gorkijt. Mereykovszky mellesleg megjegyzi, hogy nem tartja valószínűnek, hogy Csehov a kelet-ázsiai harctérre menjen, mert beteg és semmi munkakedv nincs benne.

A legrégebbi élcgyűjtemény. Elcélokban egy nép sem szűkölködött és aki az élcek családfáját nyomozza nagyon régi dátumokra akad. Egy egész csomó élc ősforrása a „Hatvanak könyve“, melynek egyszeri olvasásaért Fülöp macedoniai király 3 ezer korona értéknek megfelelő összeget fizetett. A hatvanak athéni élcelők voltak, kik Herkules templomában gyűltek össze és minden jó ötletet papírra, helyesebben pergamentre vetettek. Egy másik élcskönyvet alexandriai Hierokles több mint kétezer év előtt szerkesztett. Ebben a könyvben mindenféle élcek vannak, melyeknek egy része még ma sem ment ki a forgalom-

ból. Az az ember, ki eladó házából mutatványul egy téglát mutatott be, — a fősvény, ki megtanította lovát, hogy abrak nélkül éljen és panaszkodott, hogy megdöglött a gebe, pedig már annyira vitte, hogy 8 napig nem evett, — az okos ember, ki lecsukott szemekkel tükör elé állt, megtudni, hogy álmában hogy néz ki stb., mind a Hierokles alakjai. De még csak nem is ő volt a tulajdonképeni szerző, hanem ha tovább kutatunk, kiderül, hogy ezeket a humoros alakokat ősrégi chinaiak vagy indusok faragták. Ugyanaz áll a következő élcről is: „Azt hallottam, meghaltál“ szól az egyik jó barát a másikhoz és amikor az hitere fogadja, hogy él, az előbbi rámondul: „Fogd be a szád; olyan embertől hallottam, aki nálad sokkal több hitelt érdemel“.

A világ legdrágább ruhája. A st.-louis-i kiállítás hölglátogatói megbámulhatják azt az öltözéket, mely az egész világon a legdrágább és legelegánsabb. 120,000 koronába került ez a ruha, mely a párizsi szabóművészet legremekebb alkotása. Jozefin császárné részére készült és 15 láb hosszú uszályával együtt 75 fontot nyom. A legnehezebb, legdrágább és legfinomabb bársony a kelméje és a hermelinprém, melylyel földszitették, maga egy kis vagyont képvisel. A szoknyát, fűzőt és uszályt kézzel himzett arany méhek díszítik.

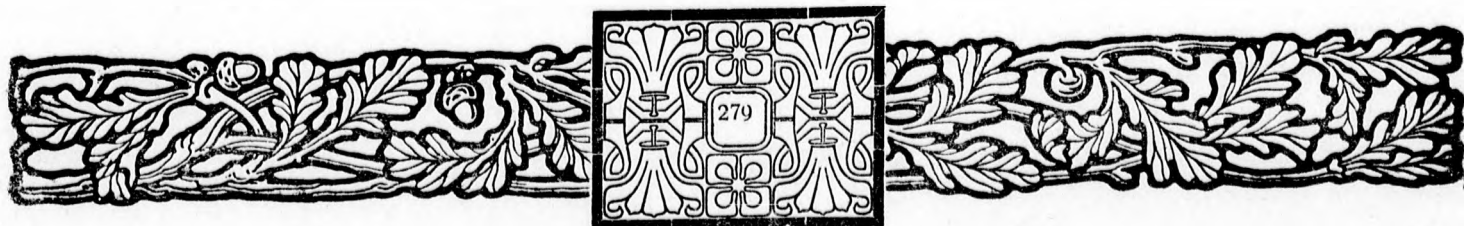

Klassikus Regénytár. Ily cím alatt egy új regényvállalat indult meg, melyet Ambrus Zoltán és dr. Voinovich Géza állítanak össze. A vállalat célja a régi regényírók műveinek megismertetése a magyar közönséggel. Öt kötet már megjelent. Az egyik Balzac: Goriot apó és Grandet Eugénia művét, a második Dickens: Twist-jét, a harmadik Dosztojevski: Bűn és bünhődését, a negyedik Daudet: Numa Roumestan és Tartarin c. művét, az ötödik Mayer Konrád Ferdinánd: Jenatsch és Borgia Angela, továbbá Proscara: Megpróbáltatás c. munkáját tartalmazza. Minden egyes kötet ára 4 korona.

A Műveltség Könyvtára. A hazai tudomány kiváló férfiai egy népszerűen tudományos vállalat megalkotására csoportosultak, melynek az a célja, hogy az igazi modern műveltség csarnokát a nagyközönség számára megnyissa. „A Műveltség Könyvtára“ címen kerül a nagyközönség elé az a tizenkét kötetre tervezett nagyszabású vállalat, mely arra van hivatva, hogy a tudományos haladás eredményeit, melyek csak elszórtan és hézagosan szoktak a közönség elé kerülni, nem tudákos, hanem élvezetes irodalmi formában, gyönyörűen kiállított illusztrált kötetekben közvetítse a hazai társadalom azon rétegeivel, melyek az igazi műveltséget, az alapos felvilágosítást keresik, de azt csakis művészi feldolgozásban fogadják el. A Műveltség Könyvtára, melyet az Athenaeum irodalmi és nyomdai r. társulat a modern könyvtechnika minden eszközének felhasználásával tizenkét nagyalakú, 40—45 íves, gazdagon illusztrált és remek műmellékletekkel díszített kötetben ad ki, f. é. vége felé indul meg.

Az egyes kötetek a következő anyagot fogják felölelni:

1. A technika vívmányai.
2. Kozmográfia.
3. Az ember.
4. A művészet könyve.

6. A természet világa.
6. A föld és lakói.
7. Művelődéstörténet.
8. Magyarország története.
9. Az ó-kor és középkor története.
10. Az új-kor és legújabb-kor története.
11. A Magyar Irodalom Története és
12. a Világirodalom Története.

Az egyes kötetek szerkesztőinek sorából egyelőre megnevezük Alexander Bernát, Acsády Ignác, Cholnoky Jenő, Ferenczy Zoltán, Kövesligethy Radó, Lenhossék Mihály, Marczali Henrik, Térei Gábor stb. kiváló szaktudósaink nevét.

Ujságszemle.

Az E. K. E. folyóirata. Egyetlen képes lap az erdélyi részeken az „Erdély” c. honismereti folyóirat, mely királyhágón túli hazarészünk idegen forgalmát a tájszépség és az eredeti népiéletnek képben és leírásban való ápolásával népszerűen szolgálja. Most jelent meg 3-4 szám, mely Merza Gyula gondos szerkesztésében az erdélyi látni valók egész sorozatáról ismertet meg.

Idegen forgalmi és műtörténeti szempontból még a Mátyás szobor és az E. K. E. muzeuma mellett és Kolozsvárt most egyik elsőrangú látványosság az óvári zárda folyamatban levő restaurálási munkálata, melyről Hermann Antal dr. igazgató hangulatos bevezetésben történeti adatok és sikerült illusztrációk kíséretében tárja elénk említett klostrom bordázatos mennyezetét, remekstílusú csúcsíves ablakdíszeit és merész hajlású oszlopait. Mint etnografus ugyancsak ő ír szakzszerű eleven tollal egy másik cikkben az erdélyi örmények monográfiájáról, mely már tárgyánál fogva rokon érzést kelt. Goró rajza is sikerült képe a gyergyó-szent-miklósi örmény templomnak. Márki Sándor dr. egyetemi tanár folytatja és befejezi „Erdély” néven már a múlt számban megkezdett összefoglaló földrajzi leírását. L. Gyárfás Elemér „Szováta és a Mezőhavas” színes tájleírásával a hajdani Marosszék egy páratlan fürdőhelyének a felfedezésére csábít, majd Téglás István kir. tanfelügyelő mesteri rajzonjával és néprajzi vonatkozású érdekes közleményével a ponoreti oláh fatemplomról s az ott divó votív fejatípusokról értekezik. A múlt évi testületi kirándulások felsorolása után a Különfélék rovatának élénk és változatos apróbb közleményei végén Kirándulási értesítőben hívja fel az „Erdély” a turisztika kedvelőit egyes szebb pontok felfedezésére. A folyóiratot 12 kép díszíti, köztük az E. K. E. körüli újabb érdemeket szerzet két férfiú, dr. Mály s Szongott tanár arcképe. A ki az Erdélyi Kárpát Egyesület tagjai közé lép 6 kor. évi tagdíj ellenében ingyen kapja az „Erdély”-t s azzal hazafias támogatásban részesíti a honismeret terjesztését.

Olvasóinkhoz!

A Csokonai Lapok hat hónapi eredménydús munkálkodás után, július 1-én, új félévhez érkezett.

Szerénytelenség nélkül mondhatjuk, hogy lapunk az egyetlen valóban irodalmi magyar folyóirat, amely minden betűjével, a nemzeti irodalom, a nemzeti művelődés és művészet magasztos céljait szolgálja. Éreztük, hogy szükség van egy ilyen irányu lapra és sikerült nekünk kivívni, hogy ezt a közönség is megérezze.

Szíves fogadtatásban részesítette lapunkat az egész ország művelt társadalma s nem dicsekszünk, ha azt mondjuk, hogy erre a Csokonai Lapok rá is szolgált. Mert meglepően bő tartalma mindenkor eleven, változatos, és magas színvonalon állt s ezek után is fokozatos mértékben arra törekszünk, hogy érdekesség és irodalmi érték tekintetében semmi kívánnivalót ne hagyjon fenn.

Ezt annál is inkább tehetjük, mert folyton az ország legjelesebb költőitől és íróitól támogatva, csak igazi műbecsrel bíró dolgokat adunk közre. A jövő félévre is egész halmaz érdekesebbnél érdekesebb mű vár leközlésre.

Vezércikkünkben ezután is irodalmi kérdésekkel foglalkozik a szerkesztő. Két-három hosszabb elbeszélés az új félévben is folyik a Csokonai Lapokban. Versek közül csakis a legjobbakat adjuk közre. Irodalmi, művészeti, széptudományi cikkeink a leghivatottabb tollaktól erednek. Rövidebb elbeszéléseinkre és rovatinkra is a legnagyobb gondot fordítunk, úgy hogy azok az olvasók érdeklődését kielégítsék s mindenkor élvezetesek, mulattatók és tanulságosak legyenek. Levelezés rovatunkban szíves készséggel válaszolunk minden olyan kérdésre, mely lapunk irányával összefüggésben van.

Kérjük olvasóinkat, hogy szíves pártfogásukban ezek után is méltóztassanak részesíteni.

Teljes tisztelettel vagyunk

A Csokonai Lapok szerkesztősége és kiadóhivatala
Debrecen, Kossuth-u. 13.

Csokonai Lapok irodalmi folyóirat.

Megjelen minden hó 1-én, 32, 40, 48 oldal terjedelemben, a legdíszesebb nyomdai kiállításban.

Előfizetési ára:

Félévre 5 korona. — Negyedévre 2 korona 50 fillér.

TARTALOM: Vas Gereben: Utolsó Igric. — Püspöki Ebéd: Dalmady Győző. — Egy rajongóról: Palágyi Menyhért. Carmela Fiorillo: Nagy Andor. — A tarpataki völgyben: Sajó Sándor — A százéves Ludas Matyi. — Mese: Alfa — Sötétlő fellegek: Krüzselyi Erzsike. — A császár keresztfia: Malonyay Dezső. — A Csokonai-kör egy éve: dr. Tüdős János. — Szerellem: Szederkényi Anikó. — Üres a fészek: Szegedi Miklós. — Balthazar házassága: Morvay Zoltán. — Anya és leány: Dombay Hugó. — Új Robinson: Balkányi Béla. — Lugasomban: Borsody Béla. — A csóka: Sz. Szigethy Vilmos. — Az igazság: Antal Sándor. — Jovanovic János költeményeiből: Fordította: Nikelszky Géza. — Tövises és virágok. — Művészet. — Tudomány. — Színház. — Irodalmi körök. — Ország-világ — Tarka hírek. — Könyvek. — Ujságszemle. — Olvasóinkhoz!

Kiadó laptulajdonos: MORVAY ZOLTÁN.

NYOMTATTA A CSOKONAI-NYOMDA (RUZICSKA GYULA ÉS TÁRSA) DEBRECENBEN

